

aquest panorama les preocupacions derivades del fet de que està ultimant el seu llibre, la publicació de la segona edició de La Muntanya d'Ametistes i fins comença a prevoure la publicació, també per a la col·lecció "La Mirada" (col·lecció que dirigia en Francesc Trabal) d'una selecció d'articles i textos de conferències de tema polític, publicació que veu com la promoció i la justificació del seu reingrés a la Lliga. Aquesta obra de selecció, que si hagués existit, en fase definitiva o prèvia d'elaboració, facilitaria enormement la nostra feina, es va frustrar en considerar que, puix que durant el període republicà la seva producció periodística havia estat realment baixa, era millor esperar un temps més afí de que el llibre resultant fos més profitós i significatiu.

A part aquests fets i projectes, trobem altres demostracions d'aquesta "represa" d'En Jaume Bofill els primers mesos de l'any 1933. Per un cantó, poc abans de morir, se li tramet perquè el complimenti, el llarg qüestionari Turlupine, enquesta destinada a confeccionar el treball Estat actual de la literatura catalana. Per altra banda, En J. López-Picó li demana que respongui un altre qüestionari amb el que "La Revista", publicació que ell dirigeix, vol reemprendre el tema de les joventuts, iniciat per la revista "Cataluña" a començament de 1911.⁶⁴ Donat que tan a prop de la seva mort qualsevol escrit d'En Bofill adquireix un valor addicional, i donat també el fet de que les intel·ligents qüestions de "La Revista",⁶⁵ obliguen a l'enquestat a autodefinir-se, a revisar

64. Carta de López-Picó (amb membret de "La Revista") a Jaume Bofill del 25.I.1933. Arxiu particular Jaume Bofill i Matas. Secció Correspondència (4).

65. Són aquestes: 1) Del que l'any 1911 a la "Cataluña" afirmàveu ésser el vostre ideal, què n'heu virtualitzat, què en creieu rectificable i què valdríeu encara veure animar el futur? 2) D'aleshores ençà, com s'han desenrotllat les vostres activitats

l'actuació de més de vint anys i a esbossar un mínim programa de futur, hem cregut convenient transcriure part de l'esborrany de la resposta d'En Jaume Bofill, en unes alçades en què ja quasi tot pren un caire d'epílog.

A les respostes esmentades, En Bofill respon successivament:

"1) (,,,) Em sembla que les joventuts catalanes del nostre temps, anteriors a la dictadura, compliren en bona part llur missió de joventuts: en aquests darrers deu o dotze anys de catalanisme han determinat una evolució política profunda, oportuna i transcendental. Ideològicament varen modernitzar el catalanisme en sentit liberal i democràtic i han contribuït decisivament a l'establiment de la República i a l'obtenció d'un principi d'autonomia. La dictadura esterilitzà les joventuts. El període revolucionari les acabà de desorientar. Avui dia, ja difunt el patriotisme, no existeix, com existia en la dècada anterior a la dictadura, aquella superior solidaritat de les joventuts catalanes que sense mancar a la disciplina dels respectius partits, se sentien germanes i actuaven conjuntament en moments de vibració patriòtica, per damunt les discrepàncies i les rivalitats que de vegades separaven els sectors polítics de les promocions madures. Tenim, amb la Generalitat i l'Estatut, una base de govern i d'autonomia; per activar-los, caldrà el consens de les noves joventuts catalanistes, que estan, en bona part, per formar. Faria una mala obra el polític o el par

professionals i quin conhort o quina desil.lusió us han portat?, i, 3) Quina senyera d'ideal i quin programa de treball faríeu avui? Vid. idem.

tit que les pugés en esperit d'agressivitat --no cal dir de feixisme-- i no en esperit de solidaritat nacional entre totes elles. Aquesta solidaritat no exclou les diversificacions polítiques inspirades en el bé comunal.

"2) La nostra actuació --dèiem l'any 11-- ha d'ésser intensament catalanista i intensament espiritualista. Hem procurat ser fidels a aquest imperatiu de tal manera que per servir la nostra fidelitat individual més d'una vegada ens hem trobat, democràticament, en els rengles minoritaris. No sempre la popularitat és el premi de l'idealisme (...) d'aquí n'han vingut els màxims entrebancs.

"3) Malgrat això, invenciblement idealistes, procurarem en el temps que ens resta, no el de joventut --ja finida-- sinó de vida, servir la senyera jurada sota el mestratge de Prat de la Riba; persistir en la realització del programa inicial: per Catalunya, per l'espiritualitat catalana."⁶⁶

En un altre ordre de coses, en Jaume Bofill intervé i segueix amb atenció, intentant, com ja hem vist, atreure-la al cercle d'influència de Lliga Catalana, la creació i primer desenvolupament de l'Acció Cívica Femenina, de Sabadell, entitat que, sense ser ni una associació religiosa ni un partit, declara voler impulsar el caràcter democràtic de la seva ciutat, basant-se en la doctrina catòlica, en el sentiment patriòtic i en la "tradició de la dona catalana".⁶⁷

66. Jaume Bofill (Resposta a l'enquesta de "La Revista") Arxiu particular Jaume Bofill i Matas. Secció Treballs (10). La pàtria de cada dia. L'imperatiu ètic del catalanisme (notes diverses).

67. Vid. "Full Volant" Manifest inicial (març 1932). D'entre les finalitats de l'associació, expressades en l'article segon dels

De tota manera, de l'actuació posterior a la conferència de la Sala Mozart, la que inicia el pròleg de la seva precipitada mort, en destaquem, fonamentalment, la conferència feta al local de Palestra, del carrer de les Corts Catalanes, el dia 15 de març, dintre el cicle que aquesta entitat va convocar sota el títol genèric de Més enllà de l'Estatut. Orientacions del Catalanisme en la nova etapa que ara comença.⁶⁸ I aquesta conferència, també minuciosament preparada pel seu autor, a part del seu interès doctrinari, presenta l'interès addicional de representar --com ja hem indicat més amunt-- un intent de captació d'elements de Palestra cap a Lliga Catalana.

Sota la presidència de J.M. Batista i Roca, va començar el seu parlament En Bofill fent referència, obligada per a ell en aquest moment de revisió total, a la doctrina comuna que sorgeix de la inspiració d'En Prat de la Riba i que havia estat concretada i modernitzada en la Conferència Nacional Catalana del juny de 1922. Identificada, doncs, la postura doctrinària de la que arrenca, l'orador passarà a reivindicar el dret que té Catalunya a viure "segons la seva naturalesa i segons les seves característiques", dret d'autodeterminació que degut al "sorollós" suport de què ha estat objecte, no necessita l'ésser plebiscitat; per a En Bofill n'hi ha hagut prou amb què l'exigís "una selecció conscient i solvernt".

seus Estatuts, destaquem: l'educació cívica de la dona, la seva preparació política, "millora moral, econòmica i social de l'obrer" i l'últim punt que precisa el foment de la cultura intel·lectual, moral, religiosa, familiar, professional i civil de les dones "que enfortirà llur personalitat i les farà més aptes per a realitzar la llur missió pròpia en la societat".

68. A part de la d'En Bofill, estava programada la participació de: F. Maspons i Anglasell: Les bases del futur Estatut de Catalunya; M. Rossell i Vilar: La Pagesia, element renovador de la raça catalana; J.M. Batista i Roca: Catalunya a la cruïlla. Se-

Al respecte, l'orador precisarà que la dita exigència ja havia estat formulada. En les deliberacions de l'Assemblea de Parlamentaris de 1917, la "minoria política" havia donat ja el seu veredict, significant les seves deliberacions el text culminant, emmarcat en les preocupacions europees de la postguerra, en el que es realitza la "consagració espanyola de la tesi nacionalista o biològica".⁶⁹ Paral·lelament, l'any 1930 seria la intel·lectualitat castellana la que donaria el seu veredict, al voltant del seu viatge a Catalunya que se centra en l'important banquet del Ritz i respon, en la seva actuació, al sentit de comprensió mútua que havia potenciat la dictadura. Segons paraules d'En Bofill, el veredict estava a punt per a sentència; faltava, només, el canvi de règim per a trobar la persona --la República-- que pogués cloure el veredict amb autoritat. No obstant, precisarà, el veredict ultimament a Barcelona, va quedar incomplet a Madrid.

Al centre, podrà seguir des d'aquí En Bofill, no entenen com el catalanisme "(...) és sobretot una voluntat i una consciència, damunt el fet biològic. És un imperatiu ètic, superació d'un imperatiu biològic (...)".⁷⁰ I perquè el centre no entén aquest fet, Catalunya encara ha d'estar lluitant, ara contra la República, contra els que posen "l'Estat sobirà per damunt de tot", un Estat, per tant, que mai no arribarà a ser representatiu de totes les ideolo-

paratisme o neo-espanyolisme; F. Soldevila: La nostra història i el nostre avenir; i, Pompeu Fabra: El bilingüisme a Catalunya.

69. Jaume Bofill: La Pàtria de cada dia... Quió, punt 3. Vid. Arxiu particular Jaume Bofill i Matas. Secció Treballs (10). Carpeta del mateix nom.

70. Conferència Bofill i Matas: La Pàtria de cada dia. "La Veu de Catalunya", 16.III.1933, p. 6.

gies i de tota la diversitat social que pretén englobar. En Bofill, seguint el "modern concepte de sobirania" exposat per La Fur, propugna el que

"(...) no hi ha sobirania fora de la competència. I si els drets i les necessitats dels catalans només poden ésser atesos per un organisme estatal català, Catalunya és l'única que té la veritable sobirania sobre si mateixa. Més quemés, quan les finalitats són diferents; aleshores és del tot natural un des-
triament de sobiranes".⁷¹

La part central teòrica de la conferència d'En Bofill, estarà destinada a fer referència al problema clau de l'Estat, de la sobirania, que, com hem vist, fa derivar significativament de la competència, del retret, en definitiva, que continua fent a la República, representant l'exposició de l'ideari humanista, liberal i cristià, en el tocant a la teoria de l'Estat. Al respecte de tot això i entre altres coses, En Bofill afirmarà que:

"El cessarisme espanyol, monàrquic o republicà, demagògic o dictatorial, té un mateix fons: la unitat, una unitat closa, incomprensible, de l'Estat, que no deixa pas a les realitats vivents. Així encara veiem com en la Constitució de la República surt l'urc del cessarisme i de la sobirania ominoda; fins i tot veiem que respira en la redacció de l'Estatut de Catalunya, on s'estableix la suprema sobirania de l'Estat espanyol, on es marca la sobirania de la llengua oficial. Així

71. Conferència Bofill i Matas... (idem).

hem vist, també, com s'atorguen honors militars al president de la Generalitat, però no al president com a tal, sinó en la persona del "governador", don si diguéssim, és a dir, del representant de l'Estat espanyol, de la sobirania omnimoda a Catalunya.

"És l'eterna lluita entre el cessarisme de tots els matisos i el liberalisme o l'humanisme. És, d'una banda, la concepció pagànica, el dret de la força, el feixisme de tots els ordres i, de l'altra banda, la concepció cristiana, la força del dret, de la democràcia, del liberalisme autèntic."⁷²

Fins aquí --hem de destacar l'extraordinària pobresa de la ressenya de "La Veu de Catalunya"-- En Bofill ha fet una exposició teòrica, sovint molt detallada, de la doctrina catalanista. Per passar a analitzar quina és l'actuació catalanista concreta i quotidiana, la que deriva del marc teòric que ha exposat, En Bofill alludeix a la potència modernitzadora que la dictadura va exercir sobre la teoria, pràctica i fins semàntica catalanistes, portant a que la denominació "catalanisme" suplantés i englobés a les anteriorment vigents de "regionalista" i "nacionalista", aquesta última àmpliament desvirtuada després de ser acaparada pels corrents feixistes. Referent a aquesta pràctica catalanista quotidiana, En Bofill la farà derivar de dos punts essencials i complementaris: "l'imperatiu ètic" que obliga al propi perfeccionament així com al col·lectiu i el realisme que marca el "tradicionalisme evolutiu", el respecte a l'essència de la "catalanitat" i la línia d'actuació que aquesta imposa.

72. Idem.

En aquesta espècia de retorn a les argumentacions de la primera època, en aquesta necessitat que sent de tancar el seu propi cicle ideològic, no ens ha de sorprendre que En Bofill reivindicui la quasi immutable vigència de l'obra d'En Torras i Bages i la d'En Prat de la Riba. El respecte a aquesta "catalanitat" és el que dóna, per a En Bofill, una incidència real a l'actuació d'institucions i organismes com la "Protectora" o la pròpia Palestra; elles omplen un lloc determinat en l'actuació que marca el lògic "exercici de l'autonomia". L'"imperatiu ètic del catalanisme" haurà de ser --segons precisa En Bofill ja al final de la conferència-- el que inspirei l'Integralisme nacionalista amb el que el català ha d'actuar sobre la República i sobre l'Autonomia, o sobre qüestions més concretes però també més urgents, com són la cultura o la hisenda.

Deu dies després d'aquesta conferència a Palestra, En Bofill va realitzar el seu últim parlament, al Centre Nacionalista Republicà de Sant Gervasi, parlament que, com hem apuntat més amunt, s'inclou dins la campanya proselitista que gira al voltant del seu reingrés a Lliga Catalana.

En aquesta última ocasió, En Bofill, el qual va a contrarestar les crítiques esquerranes a la que consideren falsa renovació de la Lliga, atacarà durament el nou "lerrouxisme català, ombra de la Unió Patriòtica", amb el que semblen actuar molts homes de l'esquerra que han oblidat que van pujar al poder pel vot democràtic. En aquest sentit, i fent un breu balanç dels dos anys de govern de l'Esquerra, En Bofill fa ressaltar el que no hi ha "ni ordre, ni cultura, ni cabals, ni prestigi". No cal dir que, en el terreny dels exemples, En Bofill reivindicarà, en un dels seus temes quasi tòpics, l'educació integral contraposada al monopoli pràctic de l'Estat

imposant l'Escola laica.⁷³ Resulta altre cop obvi, perquè haguem de repetir-ho, fins a quin punt aquest balanç del mal govern de l'Esquerra, es constitueix en un dels motors que l'han apartat del republicanisme oficial i que l'han impulsat en el seu reingrés a la Lliga.

D'aquesta última conferència veiem que En Joan A. Maragall va dir que:

"El seu darrer discurs, una setmana justa abans de morir, al Centre Nacionalista Republicà de Sant Gervasi fou una nova ratificació de la posició presa a l'entrar a Lliga Catalana, i dels seus personals punts de mira nacionalistes, republicans i liberals, que remarcà perfectament recollits i propugnats en el programa del partit. Anotà també la manca de lleialtat democràtica i liberal amb què operaven molts sectors que havien acampat sobre les runes d'un règim mort, oblidant-se de que feu la democràcia l'origen del seu poder.

"Precisament al parlar de la política d'ideals, digué que els seus principis els posava per sobre de tot, però també per dintre de tot. I aquesta darrera aclaració tan bofilliana, era el seu millor auto-retrat. Ell era incapaç de propugnar un principi que no sentia i visqués profundament. En això estriba la diferència amb altres tants homes de la política que parlen molt de principis però saben deixar-los al cancell de qualsevol actuació, quan aquesta els sembla que és incompatible amb els mateixos."⁷⁴

73. Vid. guió d'aquest parlament a Arxiu particular Jaume Bofill i Matas. Secció Manuscrits (6). Subg. Oratòria (1).

74. Joan A. Maragall: Jaume Bofill i Matas. L'Home - El Polític, op. cit. p. 8.

La conferència del Centre Nacionalista Republicà del carrer Laforja es va acabar entrada ja la nit; En Bofill en va sortir visiblement trasbalsat, en un estat de gran tensió interior i, segons precisava la família, empapat d'una mort freda. En aquesta situació En Bofill es va posar directament al llit, iniciant-se aquella mateixa nit unes febres molt altes que persistiran durant tota la setmana provocant-li la pèrdua del coneixement. En aquest estat morirà, en el seu domicili del carrer Margenat de Sarrià, el dia 2 d'abril de 1933, dia de Sant Francesc: com ja es va ressaltar a l'època, En Jaume Bofill, per una d'aquelles predisposicions quasi iròniques del destí havia de donar una espècia de prova definitiva del seu equilibri; en morir el dia de Sant Francesc (encara que no el d'Assís) ratificava, amb meticulosa conseqüència, la pròpia significació, més que planerament religiosa, franciscana, que l'havia caracteritzat al llarg de tota la seva existència.

Mort amb els 55 anys encara no fets, En Jaume Bofill truncava prematurament una vida de gran significació dintre de Catalunya, deixant un considerable buit doctrinari, emportant-se amb ell l'última pervivència directa de la doctrina dels Prat o Terras i Bages i una bastant general consideració d'home íntegre, d'un vertader prestigi catalanista. Les nombrosíssimes necrològiques ho testimonien així amb sorprenent unanimitat. Per altra banda, la pròpia assistència a l'enterrament d'En Bofill,⁷⁵ amb En Francesc Macià al davant, responia, més que a la significació d'En Bofill-polític, totalment desmarcat ja en 1933, a la del catalanista, deixeble d'En Prat i home-símbol que se li havia concedit fins al marge de la se-

75. La llista d'assistència, articles de fons i dades biogràfiques a Ha mort un gran patriota. Jaume Bofill i Matas, "La Veu de Catalunya", núm. 11484, 4.IV.1933, ps. 1 i 2; també a "La Publicitat" del mateix dia, ps. 1-3.

va significació política de partit.

Parlant de la poesia d'En Guerau de Liost, En Joan Fuster acaba les ratlles que dedica a aquest destacat del noucentisme català, assegurant, amb un cert aire d'epitafi, que:

"(...) Des d'un punt de vista sociològic --per arrodonir la definició--, és la poesia d'un burgès empeltat de terratinent, confiat en la seva conjuntura històrica, amb una confiança ja anacrònica, i que encara creu, valerosament, "en la llibertat i les seves molèsties saboroses."⁷⁶

76. Joan Fuster: Literatura Catalana Contemporània, op. cit. ps. 184-185.

JAUME BOFILL. L'ORATÒRIA I ALGUNES CONSIDERACIONS SEVES SOBRE
L'ORATÒRIA

Introduïm aquest petit estudi o esbós sobre algunes consideracions fetes pel mateix Bofill sobre l'oratorïa, puix que a l'oratorïa hem destinat la major part del subsegüent Apèndix documental. L'estudi diacrònic de la seva producció en aquest camp queda ja apuntat més amunt --i amb totes les limitacions derivades de tractar-se d'un material especialment poc perdurable--, ja que és impossible separar l'oratorïa de la vida política i pública del personatge estudiat. En Pau Romeva, entre tants altres, ho assenyala amb precisió quan diu que: "Els seus discursos polítics són indubtablement les millors de les seves proses i gosaríem dir que això sol li guanyà bona part de l'adhesió d'aquella joventut nostra que sentia el patriotisme com una obra de redreçament del verb nacional."¹

S'ha de tenir en compte que només és possible realitzar una selecció d'oratorïa, quan en ella, l'orador hi ha abocat una remarcable aportació conceptual, quan, més que un discurs, se'ns presenta com una bella, interessant i informativa peça escrita. La peça d'oratorïa, pura i simple, passada la passió del moment concret que la inspira, mancats de l'ambient de l'auditori que la rep i jutja "in situ", i, sobretot, impossibilitats d'imaginar el to, la gesticulació i la intencionalitat de l'orador que, en ocasions, es val

1. Pau Romeva: Els que se'n van, "El Matí" (apartat "de dia en dia"), dimarts, 4.IV.1933.

tant del silenci, com del buscar el doble sentit d'una paraula o de tota una frase, al ser acompanyades d'un gest precís o d'una reticència determinada en la declamació, mancats, en definitiva, de tot el conjunt complicat i social de l'oratoría, resulta de difícil reproduir, sinó és que ens mou un afany simple d'erudició, o disposem dels moderns mètodes auditius o audiovisuals que, amb la reproducció total, han vingut a salvar aquestes dificultats.

Aquest cúmulo de dificultats són les que analitzava el mateix Bofill en un article de diari, aparegut l'any 1928 a "La Publicitat", i en el que acabava dient (després de fer veure com els diaris tergiversen l'orador):

"Però, ai de nosaltres si els responsables fossin matemàtics! Serien com una mena de mirall d'augment. Us hi trobaríeu insuportablement miniaturats. No us entendríeu vosaltres mateixos. Potser com més vivent haigés estat el vostre discurs, i més celebrat, pitjor. Perquè l'oratoría i la literatura escrita són dos mitjans d'expressió tan diferents l'un de l'altre que la recíproca transcripció literal seria abominable. Per equivaler-se han d'ésser una lliure transcripció. En oratoría, les paraules brollen i llueixen per l'esforç que les llença i per la victòria --que sovint és una rectificació-- que les fa lluir. Sobre el paper, cada paraula és definitiva, i no es pot tocar impunidament. Les passes de l'orador són retrunyidores i llargues: els saltirons de l'estilista són ofegats i breus. Les passes de l'un i les de l'altre marquen un ritme diferent. L'oratoría tendeix a l'arquitectura; apar, de vegades, un palau feixuc o una cabana tènue que vibren al so d'una arpa o a la percussió d'un tambori. La prosa escrita té molt de la cal·li-

grafia: les seves línies i les seves tintes són d'una calculada simplicitat. Juguen sobre un sol pla. Vosaltres mateixos, si us pregunen d'escriure un parlament que heu fet, no el sabreu escriure, i escriureu un article lapidari. Del parlament oral recolliu amb pinces les paraules definitives que clouen l'esforç de cada paràgraf; relegeu i accentueu l'estructura del conjunt; mireu de suplir, amb epítets o exagerant els epítets, els tons de veus i les actituds; atempereu les vostres paraules al lector exigent i passiu i no a l'auditori visible que us feia de suport. I encara les coses podrien ésser pitjors! Encara hi ha reporters (...). Sovint un epítet restrictiu o un adverbí concessional són tan essencials --oratóriament i políticament-- com l'oració gramatical que falquen. Els mots invariables són d'un maneig preciós. Sovint la manera com un home els plaça o els avia en poden advenir conseqüències catastròfiques o venturoses. Sobretot en política, on rares vegades hom ha de proclamar tesis absolutes i universals."²

L'oratória d'En Bofill és, alhora, profundament conceptual i formalista. Com ocorre amb la feina periodística, En Bofill no és fàcil d'escoltar per la quantitat de conceptes que aboca en els seus discursos, per la matisació que els relativitza i per la riquesa de vocabulari que hi és utilitzada. En aquesta activitat, el nostre orador es creu en la necessitat d'abocar-hi tots els recursos de què disposa. Més que en la callada feina de comissió que tant el caracteritza, és en l'oratória on En Bofill troba la màxima justificació pragmàtica de la seva vida pública; aquí és on es realitza com a

2. Jaume Bofill, Crònica: La fama desfocada, "La Publicitat", 27.X. 1928, p. 1.

"constructor" que és, o sigui, com a educador.

Es el que ve a dir l'A. Rovira i Virgili, quan afirma que, En Bofill, que no acostuma a superposar mai els plans de la seva rica personalitat: "(...) Només quan fa discursos públics entrelleça la política i la poesia, el pensament i la imaginació".³ S'ha de dir que l'oratoría d'En Bofill, en principi poc popular per massa complicada, va gaudir d'un gran prestigi i d'un excepcional predicament. I no podem deslligar aquest auge del fet del lligam existent entre els seus parlament i la realitat i les aspiracions concretes dels seus auditors. Prenent com a base la constant delimitació, estructuració, enfortiment i més gran difusió de la idea nacional, ja sigui en parlar de la religió, de la llengua, de l'escola i de l'educació en general, etc., En Bofill és polític, polític intern, de "Catalunya endins" si es vol, però, en definitiva, un home de realitats i de projectes.

I és que, l'oratoría és política per antonomàsia; o es tracta d'un pur joc florallesc (i encara sense transcendència si no tradueix una realitat viva del moment), o, per altra banda, es posa en relació positiva, amb voluntat de canvi, o passiva, davant els esdeveniments que afecten a la comunitat d'oients que és la justificació de l'orador. Ja al final de la seva vida, el mateix Bofill, parlant del valor social de l'orador, afirmava que:

"De tal manera l'orador ha d'ésser un home social i socialitzat, que si el ritme de les paraules, de la fantasia o de l'intel·lecte, el fa abundós d'imatges noves i d'idees perso-

3. A. Rovira i Virgili: Editorial. El llibre de Bofill, "La Nau" (diari del vespre) Any IV, núm. 706, 13.III.1930, p. 1.

nalíssimes, ha de tenir l'habilitat oratòria d'evocar-les o de formular-les com un ressò discret de les intimitats de l'auditori."⁴

Es clar que, de primer, és necessari crear, en el propi auditori, consciència de la pròpia existència que vol dir compartir una problemàtica comuna. Amb En Bofill (com en tants altres elements del "catalanisme polític"), assistim al naixement de l'oratòria moderna catalana, de tot un cos de tòpics, problemàtica i formes d'expressió determinades que és el que fa possible l'existència normal de l'oratòria. Per altra banda s'ha de pensar que l'auge d'aquesta forma d'expressió ve afavorida per la manca total de qualsevol altra forma d'expressió massiva i social. La gent troba, al carrer, el medi propici de difusió d'idees i de fets, de comentaris i d'interpretacions dels esdeveniments i les doctrines.

En Bofill s'havia educat en un moment de gran auge de l'oratòria i la declamació, pràcticament sempre ampul·losa, buida en tot moment (o gairebé) de contingut real quan es tracta de l'oratòria política. En tot cas plena de tòpics totalment gastats i de cites anacròniques que demostren una falta total de contacte amb el públic i problemes del crític fi de segle.

Per altra banda, En Bofill entra inicialment en contacte amb unes possibilitats lingüístiques en procés modern de fixació, amb una llengua amb una curta tradició en l'oratòria contemporània. I, a més, en un moment de total revisió temàtica, metodològica i conceptual: un moment de canvi i, per tant, d'estructuració d'una

4. Es tracta del pròleg de l'obra de J. Boronat i Recasens: Siluetes de l'orador. Barcelona, publicacions de "La Revista", núm. 109, 1933, 96 ps. p. 8.

nova forma d'expressió i de viure.

Tot això, que en principi representa un conjunt de limitacions, va arribar, no obstant, a ser part de l'estímul que els va llençar a la tribuna pública, de forma entre abrandada, precipitada i poc treballada. Tota una generació, a l'estructurar (i llençar precipitadament) una nova forma del moviment catalanista, es van veure obligats a autoimprovisar-se com a articulistes de fons o com a oradors. L'aprenentatge el fan a través d'una pràctica que els portarà a escriure articles a diari o a realitzar, a vegades en punts allunyats de Catalunya (en altres ocasions movent-se per les barriades barcelonines), tres o quatre discursos en una sola setmana. Això, sense comptar amb la pràctica tan sovintejada del debat a les corporacions públiques, ja sigui a les Corts, ja a l'Ajuntament, la Diputació, l'Assemblea de la Mancomunitat, les reunions de partit o les juntes de les entitats a què pertanyien.

El que és curiós observar, però, és que En Bofill, encara que de forma més cadaèmica, ja feia parlaments abans d'integrar-se plenament al moviment del catalanisme polític. Potser ja des d'abans, però més aviat en la seva etapa universitària, En Bofill realitzaria nombrosos discursos i conferències al si de la Congregació Mariana, o en altres entitats, per encàrrec d'aquest organisme catòlic. En aquests parlaments, que per contrast hem de considerar com a imperfectes, notem ja el germen d'aquella meticulositat en la composició del conjunt, característica fonamental de la seva posterior obra oratòria. Podríem dir que, en la peça oratòria d'En Bofill, tot quadra, que hi ha un fil lògic que pot semblar, en un moment donat, que l'orador el va a perdre, però que, contràriament, va sobresortint en els moments precisos, i acaba per inspirar de forma clara tot el conjunt. En aquests primers discursos, la trama de la peça

l'anirà confessant, com per inseguretats, de forma explícita; més endavant, en polir-se l'estil i adquirir la seguretats del professional, la trama quedarà implícita dins el marc conceptual que entretéixeix la seva peça oratòria.

En Bofill no fa res de forma improvisada; en ell, tot és fruit d'una més que meticulosa preparació formal que culmina un estudi reflexiu i una remarcable documentació sobre el tema a tractar. Això, que més que una característica de la seva obra es converteix en una forma i un patró de vida, en una mentalitat, en tractar-se de l'oratòria ho trobem exagerat, si és possible, convertint-se en el màxim conducte de la seva formació en aquest camp i en la clau del seu posterior èxit. Si en 1910 (en el moment de llegir el resum del seu llarguíssim parlament En Prat de la Riba, propulsor eminentíssim de la cultura catalana) ja és considerat un "jove publicista" destacat, no passaran ni cinc anys que ja s'haurà fet un nom a escala catalana, per passar, ràpidament i fins la seva mort, a ser considerat com el més gran orador català del moment. Així ens en queda constància, en totes les publicacions que, en motiu de la seva mort o de qualsevol de les dades importants de la seva vida, li van dedicar una més o menys llarga nota biogràfica. De "L'Opinió" a "La Veu de Catalunya", de "La Gaceta de Cataluña" al "Diario de Barcelona", del "Diari de Terrassa" a la revista "Plançons", el comentarista corresponent va veure's en l'obligació de destacar que, per sobre la conveniència del moment, a part la ideologia política de cada u, En Bofill havia de ser considerat un dels millors oradors catalans (alguns, sense reserves, diuen el millor), o, com a mínim, el més elegant, precís i tècnic.

Al respecte d'aquesta meticulositat i preparació prèvies, En Manuel Brunet comentava, l'any 1933, que:

"(...) Li havia sentit discursos improvisats i discursos estudiats. Els primers eren els millors. Improvisant, l'idioma tenia una gran vivacitat dintre el màxim rigor. Recentment, amb motiu del seu discurs a la Sala Mozart, havia vist de prop el mecanisme i els secrets de construcció dels seus discursos. De tota aquella gran pompa verbal només n'hi havia una miqueta, i els punts capitals de l'estructura del discurs protaven, dintre unes claus, en lletra petitíssima, molt clara i espaiada, un sumari minuciós i a vegades alguna frase, algun paràgraf. Però l'artista havia anat pensant, com si diguéssim remugant, punt per punt en discurs, i la seva memòria meravellosa feia el miracle de servir l'orador amb precisió perfecta. L'artista, l'home que feia el que volia de l'idioma, castigava la frase amb un rigor excessiu, tot donant-li la màxima profunditat i uns detalls i matisos de miniaturista. Parlava una llengua tan sumptuosa, d'una sintaxi tan complicada i delicada, un lèxic tan variat que, si hagués pogut tenir imitadors, hauria estat acusat d'haver corromput l'idioma. Políticament, ell mateix era víctima d'aquest idioma de luxe."

I acaba l'article afirmant que En Bofill era un home que patia:

"(...) patia d'esperit, tortura que, en una persona tan sensible, esgota tant com el turment físic; patia per la Fe i per la Pàtria i potser ningú havia patit tant per aquestes dues causes des de l'adveniment de la Dictadura (...)." ⁵

5. M. Brunet: Jaume Bofill i Matas és mort, "La Veu de Catalunya", Any XLIII, núm. 11.484, 4.IV.1933, ps. 1-2.

Familiars de l'orador ens han assegurat que la preparació dels seus grans discursos l'arribava a posar realment malalt. Aquesta gran tensió moral va precipitar, sens dubte, la seva mort.

Veiem ara com En Bofill, partint de la seva experiència personal, havia anat conceptuant l'oratòria. En unes notes manuscrites, redactades al voltant de l'any 1920, i posant coma exemple del que va a dir el seu discurs sobre "La Llengua Catalana" a l'Ajuntament de Barcelona de l'any 1916,⁶ En Bofill afirma que l'"oratòria 'és una art secundària'"; posa en dubte la inspiració de l'orador, ressaltant la importància de l'"escalf de les circumstàncies" per a fer vibrar l'auditori, i posa especial èmfasi en la preparació prèvia. Aquesta preparació, per a la que li cal un temps determinat, li ve representada a En Bofill per l'espai (la taula), el temps i l'ampullositat de les paraules que se situen entre l'orador i el públic. Ni quan l'orador ha de rectificar, ni, més enllà, quan estableix un diàleg entre ell i l'auditori, aquesta preparació desapareix, ja que l'orador ve preparat prèviament i genèrica sobre la matèria de discussió.

Tècnicament, l'exercici previ de l'orador és, per a En Bofill, el cultiu de la mètrica i de la poesia. El mediocre orador català, continuarà afirmant, no pot ni utilitzar un bagatge de tòpic que la nostra oratòria encara no té. S'haurà d'abocar al que,

6. L'any següent (1917), i en motiu d'un discurs d'homenatge al regidor Gustau Gili (fet al local de la Lliga Regionalista de Gràcia), En Bofill afirma que:
 "El llibre és superior a l'oratòria. Diuen 'parla com un llibre'. L'oratòria és vanitosa --immediata vanitat-- d'eficàcia anònima i remota. El llibre és una causa eficient. L'orador és una causa instrumental. L'orador és un corifeu. Son paper és social. El llibre és un confident íntim i un agitador."
 (Segons guió del discurs referit, ja tractat, en el seu moment, a l'estudi precedent, i en el que glossa la importància de "La Veu de Catalunya" --propaganda oral-- al crear nuclis selectes,

per altra banda, resulta i és exponent indubtable d'impotència: el que l'orador s'indigni, renegui, amenaci, faci grans promences...

És necessari --afirma En Bofill-- el crear la verdadera escola oratòria catalana. Sense ella, el llenguatge escrit i literari s'acaba convertint en la llengua dels erudits i es degrada el nivell del parlar corrent. "Sense oratòria --pot concloure en aquestes notes-- seríem un poble mut, gesticular, és a dir, violent: les lluites socials". Només té dret a la ironia sobre una cosa el qui creu en ella, ha afirmat abans; i, en tractar aquest tema de l'oratòria, l'involucra en la feina senyera de la seva vida, la feina de catalanització i de construcció d'un bloc nacional, aconduït tècnicament per les classes mitjanes: un país perfectament democrata, segons la seva posició, on la participació de les diferents classes socials obri un diàleg constructiu. I cap a aquesta feina s'ha orientat des de sempre la seva preparació.

I, evidentment, en tractar En Jaume Bofill aquest tema de l'oratòria, ha de destacar la importància de la llengua, del domini de la paraula, del fet que l'oratòria és "el miracle del verb, de la paraula, de l'emoció personal, independents de la petitesa de l'orador". Ha parlat repetides vegades, no ja de l'aspecte tècnic de la llengua, sinó, precisament, del seu valor de combat, social, polític, ciutadà, científic: l'ús del català, a Catalunya, no ens ha de venir concedit des del centre com un "fur o privilegi", tot al contrari, ha de ser el reconeixement d'un dret polític, inherent

dispersos geogràficament, però amb una coincidència absoluta de criteri). Per ampliar les idees que té En Bofill sobre l'oratòria en aquest moment, és necessària la consulta de: L'oratòria catalana, "La Veu de Catalunya", 1.I.1916; i, La llengua catalana i el nacionalisme, "La Veu de Catalunya", 26.VI.1916.

a la personalitat de Catalunya i "sagrat com la naturalesa de la qual dimana". I, a part l'estudi teòric, per al que En Bofill buscarà a més textos que el sostinguin (Pi i Margall, Alfons XIII, Herder, Eça de Queiroz, Leibnitz, Bebel, Séneca, Maragall, Menéndez y Pelayo, Guimerà, Dant, Milà i Fontanals, Cervantes, Marià Aguiló, J. Torras i Bages o fins del poeta i nacionalista hongarès Ll. Kosuth) En Bofill menarà una pràctica activíssima (que ja hem estudiat) perquè les més variades manifestacions de la vida catalana fossin una realitat a tots nivells.

Tota aquesta plataforma d'estudis i de mèrits, aval d'En Bofill per a ser nomenat membre de la Secció Filològica de l'Institut d'Estudis Catalans, va ser l'encanemat que aguanta el seu parlament El nostre verb social, una de les poques teoritzacions acabades que va fer sobre l'oratória. En ell, En Bofill, a mode gairebé d'epíleg, assegura que:

"No basta que com a homes i com a ciutadans reivindicuem les prerrogatives del nostre verb individual i familiar; cal que, com a poble, aspirem a la sobirania i a la perfecció del nostre verb social. Sense verb genuí no assoliríem pensament original ni voluntat ferma. Sense verb col·lectiu no assoliríem plenitud de nació. Esdevindríem un poble sord-mut, propens al braceig, a l'onomatopeia, al xiuxiueig vergonyant i a l'enuig inútil. Massa que el renec delatava la nostra individual dificultat d'expressió."⁷

7. Jaume Bofill: El nostre verb social, op. cit, p. 10; i, a la selecció, p.

Ja que aquest capítol té per finalitat bàsica el transmetre el que En Bofill pensava de l'oratória, transcrivim ara un altre text interessant que, a més de fer al·lusió al fet ja comentat del seu ingrés a la Secció Filològica de l'Institut, reafirma i precisa (per tractar-se d'un interviu) el que ell pensa de l'oratória, la seva tècnica, valor, etc. Es tracta del ja utilitzat i comentat article d'En Tomàs Garcés, Conversa amb Bofill i Matas, aparegut a la "Revista de Catalunya" l'any 1927. En ell hi trobem que:

"El meu nomenament de membre de la Secció Filològica de l'Institut, distinció en la qual no pensava, no creieu que va ser, més que la consagració de la meua obra poètica, un homenatge al paper social de l'oratória? L'oratória, el bell parlar, coordina amb tacte i discreció el català vulgar i el literari. No basta per a conservar i perfeccionar la llengua d'un poble el llenguatge escrit, l'estricta literatura llibresca. Si només aquesta fos conreada, ben aviat es produiria un divorci entre ella, cada dia més erudita, i la parla de la gent, cada dia més vulgar. L'idioma perdria, en fi, les característiques pròpies. I sobreviurien a les seves desferres dos dialectes caducs: el dialecte literari, artificial i petrificat; i el dialecte popular, limitat a una llargarosa vida vegetativa."

"El català és, altrament, una llengua excepcional per al conreu de l'oratória. És vella: i, com a tal, auriolada de majestat i prestigi. I és prou nova perquè no estigui lligada per un repertori de tòpics que tanquin els horitzons de la creació. Catalunya, que tingué, en passades centúries, oradors com el cardenal Margarit i S. Vicens Ferrer, ha conegut en els temps d'ara la fina eloqüència d'un Joan Alcover, per exemple."

(I d'un Bofill i Matas, cal objectivament afegir. La seva paraula abundosa i dringant, matisada, amb caires estilitzats de pedra preciosa, ha regalat l'orella dels nostres més selectes auditoris. Heus ací, com a mostra, un fragment de discurs acadèmic en què l'autor d'Ofrena Rural teoritza sobre l'art del bell parlar.)

"L'oratoría és dinàmica. Com totes les arts, ve condicionada per la naturalesa dels materials. L'orador juga, més ben dit, lluita amb les paraules. Tot parlant diria's que les copsa i les amoixa i les coopera; de vegades les rebrega i les llença; de vegades les omet amb recança; amb les que aprofita basteix, creador, el monument d'un paràgraf. La inspiració és, a les seves mans, com una petita eina de picapedrer: amb ella treu espurnes de cada mot. Sovint es rectifica ell mateix, precisa cada vegada més, fins a trobar la frase justa, la paraula definitiva, és a dir, la paraula colpidora i dóna en espectacle la seva obra i l'exercici de fer-la. No la hi fessfu escriure! Perdria la meitat del seu encís. El joc i la lluita, en fred, us causarien sommolència. L'oratoría se sosté pels moments de gràcia fugitius que deixen, en els interregnes, enlluernat l'auditori, i per la lluita de les estones febles que dura mentre l'orador, no avenint-se a restar-hi, se'n deix i triomfa. Cada frase és com una fibra de l'ànima. Ell, amb mà traçada, les entrelliga, fins que esdevenen llises, resistents i tenses com una corda de ballesta."⁸

8. Tomàs Garcés: Conversa amb Bofill i Matas, "Revista de Catalunya", Barcelona, Any IV, núm. 31 (gener 1927), vol. 6, ps. 32 i 33.

Havent fet parlar tan llargament sobre el tema el mateix Bofill, resulta pràcticament innecessari el reincidir sobre la qualificació i estudi intern de l'oratorïa bofilliana. Podem, això sí, assajar de completar-lo amb algunes consideracions personals i generalitzants.

Si deixem a part una primera fase, més irreal, més imperfecta, que s'acabaria en 1910 en ingressar a la Joventut Nacionalista de la Lliga, fase que hauríem de centrar, també respecte l'oratorïa, al voltant dels exercicis acadèmics que es produeixen al si de la Congregació Mariana, veiem com els parlaments d'En Jaume Bofill són pràcticament inclassificables; temàticament o cronològica, la seva oratorïa no s'avé a agrupar-se en grans blocs o períodes. És, podríem dir, En Bofill, molt personalment, que tracta davant un auditori els temes més diversos i que, amb un gran esforç intel·lectual, es fa seva la realitat per a comunicar-la i allisonar els altres. Existeix en tot això, val a dir-ho, un fil conductor que acompanya aquesta necessitat quasi docent. Ja sigui en parlar de l'administració municipal, de cultura o de religió, de política, o en fer un parlament intern de partit, En Bofill està catalanitzant de forma expressa Catalunya.

Fins a cert punt, l'única classificació que es podria assajar de fer seria la que prenguéss, com a patró diferenciador, el públic a què es dirigeix. Fem referència molt expressament, al bloc de discursos fets al Consistori municipal, al Consell de la Mancomunitat, a la Diputació, etc. que així ens quedaria separat, convertint-se en discursos que podríem qualificar de tècnics, en certa manera el més a prop al que és el discurs parlamentari. Així i tot, la construcció de les seves grans intervencions (deixant a part les més concretes, immerses en un determinat debat) resulta de factura

inconfundible. Fins i tot les "rectificacions", fetes més sobre la marxa, presenten l'empremta de la seva meticulositat en la preparació i el benefici de la seva àmplia cultura i preparació.

En els seus parlaments, En Bofill acostuma a partir de l'exposició d'un fet concret, al que pot arribar de forma directa, fent-ne la història, o utilitzant una metàfora que, al millor, no més fa referència a una qüestió marginal del tema a tractar. Serà sempre meticulós, però, a delimitar, a la fi, molt bé el tema que ha de desenrotllar, fent-ho, normalment, amb una abundor de dades i detalls quasi sempre difícil de seguir per un auditori poc preparat o poc atent. Precisament, l'aconseguir aquesta atenció serà una de les qualitats innates (i ben estudiada) en Bofill. I aquí hem de fer cas, naturalment, als resultats de l'enquesta oral. Tots els qui el sentiren, coincideixen en afirmar el frappant contrast entre la seva aparença malaltissa i la veu ferma que l'acompanyava, entre aquest aire de poca cosa que d'entrada el caracteritzava, i la passió d'una paraula a la que no calia, per atreure l'auditori, ni una gesticulació massa ostentòria, ni el fer definicions o concessions gaire definitives per a ben predisposar a qui l'escoltava. Si hem de fer cas als testimonis directes i a les descripcions i elogis del moment, hem de considerar com a definitivament perduts aquests extrems en la reproducció literària dels seus discursos, per més que haguem tingut cura, en totes les ocasions possibles, de reproduir una versió transcrita pel mateix Bofill o, en el seu defecte (i en els casos aclaridors) el meticulós guió de què se servia per a pronunciar els seus parlaments.

Partint de diferents angles, tots els comentaristes que van tractar el tema de l'oratòria d'En Bofill van acabar arribant a les mateixes conclusions i emprant el mateix tipus d'adjectius.

En Domènec Guansé, un altre exemple, comenta el tema dient que:

"La Catalunya moderna no ha tingut cap mestre de la paraula més gran que Bofill. Sentir-lo era com un encantament. De primer us sorprenia la seva veu massa prima. Es massa prima --pen-sàveu. Defallirà enmig de qualsevol període. Però com tots els grans caràcters, ell convertia la seva falla en un efecte. Aquella veu prima es mantenia tivant, tivant, esdevenia patètica en el seu esforç sostingut, us commovia, se us emportava. Després, en aquella veu, la paraula mai no li fallava. Era precís, amb una precisió que tenia alguna cosa d'aparell mecànic. Mai ni un castellanisme no entelava la puresa del seu lèxic. Mai no havia de suplir amb el gest una insuficiència verbal. Era més aviat sobri en aquest recurs dramàtic, potser perquè la paraula li bastava per a dir-ho tot. Tan segur es trobava de la seva paraula, que es complaïa a esdevenir conceptuós, a dir les coses d'una manera complicada i subtil. La idea aleshores se li descabdellava seguint unes insospitades circumvalacions, uns meandres complicats plens de poètiques sorpreses. Però que ningú faci en cap apologia una evocació de l'oratòria de Castelar, per exemple. En l'oratòria de Bofill no hi havia ni fum de colors ni faramalla de cap mena. Era més aviat d'una beutat cenyida. Més que una flonjor de roses tenia una duresa de diamant."⁹

9. Domènec Guansé: Els que se'n van. Jaume Bofill i Matas. Catalunya de dol. "La Rambla", dilluns, 3.IV.1933.

De forma més o menys literària, En Domènec Guansé incideix, en l'anterior text, en un extrem que ja havíem al·ludit, però que convé precisar novament. Per sobre de qualsevol consideració sobre la forma externa dels discursos d'En Bofill, el que atreu envers ell la nostra atenció actual és que realment diuen coses. I aquest fet no ens ha de sorprendre: l'evolució de la seva vida ho explica amb claretat i la seva posició dintre l'aparell del poder intern català ho justifica a bastament. En Bofill és un home de projectes. En qualsevol càrrec, oficial o privat, dels que ocupa a Catalunya, la seva missió és la d'organitzador, de tècnic, la del constructor de la Catalunya moderna, la d'un polític de govern. Quan escriu o parla sobre els hospitals catalans, es llença, de seguida, a esgrunar les primeres línies del que ha de ser el sistema hospitalari català i les seves relacions, per exemple, amb el sistema de la beneficència oficial; quan parla als periodistes de l'Associació de la Premsa Catalana, els delimita la seva posició social, la relació seva amb el poder i les altres institucions catalanes, la necessitat de crear una escola de periodisme... Fins quan, al consistori, ataca políticament a la majoria radical, no fa, per exemple, servint-se del problema de la portada d'aigües a la ciutat, del problema de l'enllumenat públic i, aleshores, parla de la ciutat moderna, ho lliga amb la idea de la "Gran Catalunya", del paper de Barcelona en el renaixement català, part important de la seva teoria del nacionalisme biològic.

En Bofill no ha d'amagar res; la seva posició en el sector burgès és clara. És l'exemple, l'home representatiu de les classes mitjanes modernes a Catalunya. A En Bofill --ho hem vist anteriorment-- li cal l'acord mínim tàcit d'actuació per a poder desenvolupar els seus programes. Si en el sentit d'aturar el radicalisme so-

cial necessiten solucions ràpides (que per ells sols no podran mai aconseguir), en aquesta feina constructora, els seus plantejaments són de mires àmplies i a llarg terme fins quan compten amb recursos pobres, com va ocórrer amb el cas de la Mancomunitat. En aquestes coordenades, els homes com En Bofill no es poden permetre el luxe de la vacuïtat; el dir i fer coses és, precisament, la seva feina i la garantia del lloc que ocupen o podrien ocupar en la societat. Per aquest camí, es sobrepassa fins el nivell del plantejament polític concret.

En el terreny específic de l'oratoría, un cas del que dèiem --i portat a l'extrem-- és el del seu parlament En Prat de la Riba, propulsor eminentíssim de la cultura catalana, discurs que, com ja hem vist, fou resumit per l'autor en la sessió acadèmica d'homenatge al president de la Diputació, el dia 23 de desembre de 1910. Com figura a l'Apèndix, el manuscrit que ens queda presenta una extensió de 296 pàgines (encara que no completes en la seva totalitat). Més que un discurs, es tracta d'un vertader treball monogràfic molt documentat. En aquest cas, En Bofill, o ho deia tot ho deia un vertader discurs en el que apuntava només les línies directrius del tema a tractar. Si es decideix pel primer mètode, també per curta experiència i abusant de parlar en una sessió acadèmica, és per l'afany constructiu a què al·ludíem més amunt, per necessitat de comprensió global de la realitat com a únic camí que els ha de permetre l'actuar sobre ella amb --valgui la redundància-- realisme. Altrament, una llargada similar, inabraçable, resultaria incomprendible i totalment fora de lloc.

Un últim aspecte, reflex de tota la seva actuació, mereix ésser destacat en parlar de l'oratoría. Fins a cert punt anecdòtic però demostrant la vertadera dimensió d'En Bofill com a polític in-

tern català, trobem el fet que el nostre orador només va fer un sol discurs a Madrid. És aquest un detall fins a cert punt interessant, sobretot, si considerem el motiu i el lloc on el pronuncia. Com ja hem vist, En Bofill va anar a la presó Model de Madrid per a explicar al Consell Revolucionari i futur govern provisional de la República, el vertader abast i les repercussions catalanes del Pacte de Sant Sebastià.

Finalment, transcrivim les seves últimes opinions sobre el valor personal i social de l'orador. En el pròleg al llibre de J. Boronat i Recasens, Siluetes de l'orador, obra apareguda el 1933, En Bofill diu que:

"Els auditors veuen l'orador, tant o més que les idees o les imatges que exposa. Per això l'orador --que, per sobre de tot, resulta fatalment un educador o un pervertidor-- ha de procurar ésser personalment modèlic, com el mestre, com el sacerdot. L'orador amb el temps, és cregut i és seguit, tant o més que per les raons que addueix o per les cordes sensibles que toca amb les seves paraules, per la suggestió de la seva presència i per l'autoritat implícita de la seva vida exemplar. L'orador és una personificació d'allò que predica. Si no ho fos, escandalitzaria. Si és sacerdot, ha d'ésser un model de pietat; altrament podrà embaladir beates i fer trepidar parroquians debeladors; però no convertirà. Si és mestre, ha d'ésser model de patriarcalisme i de civilitat; altrament podrà enlluernar llepafils de la pedagogia, però no farà escola de joventuts educades. L'orador, si és home públic, ha d'ésser model de patriotes i polític consegüent. Qui prediqui perfecció en qualsevol ordre, ha de procurar ésser perfect; qui propaga doctrines no les ha de

trair. Vet ací la valor personal de l'orador."¹⁰

"La por, en ésser col·lectiva, sol esdevenir disgregadora, suïcida, pànica; contràriament, els sentiments individuals i familiars de pietat, de patriotisme, de civilitat, en ésser generals, amb unitat de feix, poden esdevenir aglutinadors, entusiàstics i constructius. L'orador és el geni dels llocs comuns (...)." ¹¹

"Com els instints li semblen --a l'home-- més conaturalis que les conviccions, el commou més un afalac als seus interessos que un tribut a les seves conviccions. I això creix en col·lectivitat; sovint de tant instintius, els auditoris semblen un monstre. Però l'honestedat de l'orador ha d'assajar l'amansiment del monstre. Si parla com verb àn·nim del poble, és lícit; no ho fóra de cercar popularitat peixant-lo d'esplais innobles. Així com el polític veritable no emmetzina, sinó que pacifica els problemes que toca --que és la millor preparació per a resoldre'ls--, la primera virtut de l'orador autèntic és la d'asserenar i elevar l'auditori. Deixats de banda els instints primaris, podrà l'orador tractar més àgilment els sentiments i les idees del públic i obtenir fruits d'eficàcia. Vet ací la valor social de l'orador."¹²

"L'orador modèlic exposa doctrines, infiltra sentiments humans, amb accent personalíssim, però com un eco del poble. La socialització de la seva originalitat, la generositat d'escampar-la perquè se n'aprofiti qui vulgui, és la característica dels grans apòstols. La fusió de la valor personal i de

10. Pròleg de l'obra de J. Boronat i Recasens: Siluetes de l'Orador op. cit., ps. 6-7.

11. Idem, p. 7.

12. Idem, p. 8.

la valor social de l'orador li donen la gràcia de convèncer i de persuadir i, en ço que d'ell depèn, de realitzar l'ideal que l'inspira i el mena en les seves campanyes d'apostolat. Vet ací, en l'orador civil, especialment en l'orador polític, la seva valor nacional."¹³

13. Idem, p. 9.

CONCLUSIONS

Abans de passar a desenvolupar les presents conclusions, creiem necessari fer esment al fet de que, cenyint-nos al cas d'En Jaume Bofill, com la reducció unipersonal del títol semblaria imposar, hauriem d'haver estat molt més rígids en el tractament dels fets concrets i, per tant, amb la pròpia cronologia. Lluny d'això, i no sentint-nos gens atrets en principi pel gènere biogràfic, sempre que ens ha estat possible ens hem mantingut al marge de les dades d'ordre més personal, per altra banda escaüceres en la vida d'un home extraordinàriament metòdic, introvertit i autòxigent a l'hora de diferenciar les esferes familiar, sentimental, professional o pública de la seva vida. Home gris a l'estil d'un Prat de la Riba -les coincidències amb el qual a vegades resulten sorprenents-, queda molt lluny de la vida trepidant del seu gran amic En Josep Carner, com ho demostra, per exemple, el que no s'interi a les activitats públiques fins passada la trentena.

Contràriament -i cenyint-nos ja a l'ordre que ens marca la pròpia tesi-, creiem haver integrat al nostre personatge central en el mosaic ideològic i d'iniciatives amb les que Catalunya està realitzant el seu trencament respecte de la societat tradicional i la subsegüent adequació al món contemporani. I si només des d'aquesta perspectiva que l'estudi d'un personatge com En Bofill i Batas, el qual per ambient familiar i la seva posterior educació prové del sector rural, romàntic, tradicionalista i integrista, obté una significació que trenca el valor únicament personal, per a passar a ser representatiu de tot un sector de la classe mitjana, en el nostre cas específic d'adscripció dretana, que és la qui es posa en moviment -com ha quedat apuntat al seu lloc- davant el desencany de les primeres actuacions de la Restauració.

Es tracta d'un moviment de progressiva presa de consciència davant i encara fins i tot anterior a la dècada dels 80 en la que va a confluïr la liquidació del proteccionisme amb l'intent de desmantelament,

intent, per cert, molt desangolat per part de l'Estat, del Dret civil català i, per tant, es tracta d'un moviment anterior a qualsevol manifestació de despit carismàticament burgès. I, en aquest sentit, considerem que es tracta d'un moviment significatiu quan prové d'un sector de classe mitjana, preferentment intel·lectual i tècnic, que s'havia supeditat inicialment a la Restauració per quant els havia significat el sistema que, més enllà de comprometre's a la liquidació del "golpisme" anterior, els havia promès un segur, en ordre públic estable que aturés la realitat i potencialitat revolucionària que en un creuar etapes trepitant i sense concordança amb un canvi socio-econòmic en profunditat havia portat la República a Espanya, en un moment en que aquest tipus de règim només es donava a França i a Suïssa. Però, en concordança, la Restauració va significar, ja essencialment, el manteniment dels anteriors vicis d'una mala administració i l'absència de tota una normativa, o d'una manca de reforma fiscal, que feia quasi inexistents o superflus els principis, que, en ocasions, precedint als països occidentals més avançats, s'anaven imposant a una població en gran part aliena a l'únic nivell entès de la vida quotidiana, a aquest tipus d'innovació ja que aquests mateixos principis la desproveïen, a sobre, de l'anterior sistema de beneficència, o que l'individualitzaven en una estructura teòrica de mercat lliure de treball. Per altra banda, la Restauració va deixar des del primer moment el que no venia a introduir res de nou o fonamental en el quadre administratiu del país, consolidant així el poder d'un aparell burocràtic abacrònic, centripet i prou poderós com per ~~autoreproduir-se~~ autoreproduir-se i constituir-se en el baluart més segur i arrelat del continuisme ultrancer¹. I tot aquest conjunt de fets acaba per configurar a la Restauració, com a mínim des del punt de vista extern, com la resposta política al fenomen, fins un cert

1 . Des del punt de vista general i amb una òptica castellana resulta interessant la consulta entre altres, de: Ed. Garcia de Enterría: La administración española.- Madrid I.E.P. 2ª ed. 1964; Sebastián Martín Reortillo; y otros: Descentralización administrativa y organización política. I, Aproximación histórica (1812-1931).- Madrid Ed. Alfaguara, 1973; E. Carrasco Canals: La burocracia en la España del s. XIX.- Ma-

punt característic de l'àrea mediterrània, de l'existència d'un capitalisme dèbil, sense gaires possibilitats de gestionar, d'aconduir o de controlar, la pròpia necessitat d'una modernització política ben perfilada ja des d'abans del Cereni.

No és aquest el lloc de realitzar una interpretació global de l'Espanya o fins i tot de la Catalunya del darrer quart del segle passat. No obstant si que hem de fer referència, encara que només sigui de passada, a un fet global que considerem essencial a l'hora de comprendre la complexitat d'una posta en marxa o evolució de sector al qual, més enllà del tema concret, entra el nostre treball. Es tracta, en definitiva, de delimitar la magnitud de la contradicció existent entre una evolució politico-legal i la socio-econòmica en la que s'hauria de fonamentar, contradicció que hem d'intentar aïllar de la visió que parcialment en va tenir la intel·lectualitat castellana, arrel de la crisi del 98, tot convertint-la en un altre dels elements a tenir en compte i acabar amb allò del element diferencial espanyol per passar a integrar el nostre cas dintre de l'evolució occidental i, en el concret, especialment a l'evolució de l'àrea mediterrània.

En aquest sentit ens volem referir molt especialment al poc estudiat tema de la dependència econòmica espanyola i singularment a la de Catalunya, la que menys es té en compte, amb uns sectors com el mecànic, textil, elèctric, químic, etc. els quals de forma total o en algun dels extrems de la seva cadena de producció, depenen de mercats exteriors². No cal dir, referent a una de les conseqüències d'aquest fet o potser contrastant amb aquest fet, que la producció teòrico-doctrinal i les subsegüents iniciatives tàctiques d'aquesta burgesia catalana seran d'una pobresa característica fins arribar a l'adhesió al "pogviejismo". Contràriament, la classe mitjana, especialment aquella que no s'ha de caracterisar

drid. I.E.A.L. 1975.

2 . En aquest sentit creiem que és molt significatiu fins i tot l'enfoc de l'estudi d'Edouard Escarra El desarrollo industrial de Cataluña 1900-1908.- 1970

per un determinat nivell econòmic, serà la qui es configurarà com la responsable de la teorització -en una Barcelona en procés de proletarització- al comàs de la sensibilització d'una intel·lectualitat que és qui està en contacte amb la bibliografia europea que reflexa la situació de crisi finisecular i que respon a la necessitat de perllongar (en el que es pot denominar com a crisi del sistema liberal) una situació que en l'estadi de la teorització propagandística de l'euforia s'ha vist trasbalsada per fets tan decisius com el de la Comuna a França o que comença a veure's afectada per l'escalada de contradiccions i de tensió que comporta la fase imperialista del capitalisme. Resulta evident el que no són únicament raons intel·lectuals les que ajuden a aïllar i a actuar sobre la problemàtica catalana i espanyola de l'últim quart de segle. És per això que a l'aportació de la bibliografia conservadora hi ha avantposat el fet de la dependència econòmica. Segons les nostres notícies està per fer, i resultaria en canvi, d'una utilitat evident, l'inventari dels textos en els que, d'una manera o altra, es demostrï tenir consciència, a vegades indirecta o amagada pel predominï conjuntural de les demandes de proteccionisme, del fet de que hi ha una tàctica del catalanisme que és l'actuació en pro de la consecució d'un estadi en el que es pugui produir una certa independització econòmica, o el que és el mateix, la configuració d'un lloc definit de competència dintre el món occidental; recordem, en aquesta línia, la clara proclama d'En Ll. Bonenec i Montaner de l'any 1904.

L'altra línia de consideració que ja s'ha anat destacant des del principi de la tesi, segons el nostre parer una de les motivacions bàsiques del "nacionalisme" d'aquest sector que centra el present estudi, es el de l'antiestatisme, considerat aquest terme en la seva accepció més àmplia. No únicament com un postulat tàctic que afecta a les relacions Catalunya-Madrid i amb el que es pot començar a justificar un catalanisme intrinsecament democràtic per oposició a un centre autoritari i assimilista, sinó en la perspectiva que En Maragall va etiquetar com a feina de "Catalunya endins", com la presa de consciència de que la modernització

de la vida catalana, a part de tota posterior instrumentació política, havia de passar per estructurar el sistema de complexitat administrativa i tècnica que havia de donar, definitivament, una justificació del sector que del pla personal i professional ascendia al control de l'aparell polític. En aquest sentit, el sistema democràtic, o millor liberal parlamentari, l'aparell burocràtic de l'estat occidental progressivament fort, veuen que va responnent a una idea d'eficàcia que prestigia des de molts punts de vista el tecnicisme i, en termes generals, una condició "intel·lectual" sense la que resulta impossible endegar la vida de corporacions públiques i privades, d'institucions i d'empreses, el propi sistema educatiu, fins i tot l'aparell burocràtic de l'estat i tot altre tipus de serveis que es supedita a aquest complex entorn al que serveix, per altra banda, de forma natural i privativa, aquest sector internig de la societat que es prepara professionalment al respecte. I, especialment des de Catalunya, la Restauració significa, amb una gran facilitat per a buscar les arrels d'aquest fenomen en el moment en que per l'act de conquesta comença a actuar a Catalunya la dinastia dels Borbons, la institucionalització d'un aparell burocràtic-administratiu, entès fins i tot a nivell popular, com a ineficàcia i molest per omnipresent, un aparell que lluny de cobrir la realitat catalana, està impossibilitat per a impulsar qualsevol nova iniciativa i que radicalitza la situació al representar un fre en la seva no adequació a la dinàmica social canviant.

Aquesta línia de consideració creiem, doncs, que resulta fonamental ja que representa una de les primeres motivacions que impulsen la presa de consciència del nucli motor de la classe mitjana, independent de la tendència política concreta i, sobretot, com la problemàtica de fons des de la que s'interpretarà, en la línia hegemònica d'En Prat de la Riba, que és la que acabarà per triomfar, l'eficient continuació de la posta en marxa "nacional" que ha rebut el nom de "Renaixença". I hem vist (i hauriem de tornar sobre aquest fet) com, en el fonamental, aquesta és la verdadera línia a la que s'acabarà integrant En Jaume Bofill, encara que, en el seu

conjunt, s'hi integri com a catòlic, com un element més de la tendència catòlica, dretana i tradicionalista a la que es decanta la Lliga davant del creixement del nacionalisme esquerrà; però, en definitiva, En Llofill i Matas, és l'intel·lectual, el professional del dret i, des d'aquí, el funcionari públic que, encara en potència, ja ha descobert en ell En Prat-president. I això és perquè la potencialitat del programa d'aquest darrer està, més en la forma i el realisme, que no pas en la seva originalitat doctrinària: l'any 1905 i en el pròleg de l'obra d'En Duran i Ventosa, el mateix Prat de la Riba confessarà com de passada que la intensitat de la feina a la que s'han abocat des de tan joves els ha impedit edificar un edifici teòric acabat. La importància de la línia d'En Prat de la Riba és essencialment tàctica; després d'acabar de diferenciar bé entre Estat i nació, sortint així de les anteriors contradiccions a les que s'havien abocat les línies federalista, regionalista o particularista, i posteriorment, portant a la pràctica el vell consell indicat des de "El Trusi" per En Martí i Flaquer, sobre la necessitat -inel·ludible- de que el catalanisme s'afegís a la participació parlamentària, començar la diferenciació entre una política interna i una altra que mira a l'exterior. Només amb el triomf electoral, la Lliga hagués estat un partit conservador al marge del sistema de torn "oficial" ja desbancat a Catalunya. Però l'estructuració primera des de la Diputació d'un programa sòlid de "Catalunya endins" és el que realment sanciona a En Prat com el portaveu i director d'una alternativa programàtica, que si bé l'aprofita la burgesia catalana durant els pocs primers anys (ens atrevirem a dir que fins l'any 1914 de manera indiscutible però refredant-se a partir d'aquí), representa una verdadera alternativa programàtica i global que va molt més enllà de la simple dinàmica de partits.

I En Jaume Llofill s'integra aquí i no a cap altre línia. El seu component catòlic el mantindrà tota la vida, i fins i tot en la supeditació a l'ideari expressat a La Nacionalitat Catalana, no hi contradirà en cap moment elements teòrics -bàsics per a ell- extrets directament de La Tradició Catalana d'En Torras i Bages, elements tan importants per a

ell com poden ésser el "tradicionalisme evolutiu" o "l'imperatiu ètic i teològic envers el perfeccionament individual i col·lectiu". La força programàtica exposada per En Prat des de 1907 integrarà a gent provinent de la dreta, a En Bofill entre ells, de la mateixa manera que ho farà amb elements de l'esquerra del nacionalisme, acatant per propiciar una teoria, en la que els elements esquerrans acabaran per predominar però que és, bàsicament, la teoria de l'adequació a la realitat; fins a l'any 1919 o 1920 aquesta és una tendència que predomina i que, en el binomi (tan central per al nostre treball) Jaume Bofill - Antoni Rovira i Virgili resulta d'una sorprenent evidència. La dita "guerra social" i sobretot, la seva nova versió amb la dictadura, impossibilitaran aquesta línia de concordança entre la dreta i l'esquerra nacional i estructuraran altra cop les postures. Però aquesta és ja la perspectiva, la que marca el total desbordament i desmarcament d'En Bofill i Matas, que s'observa a l'última part de la tesi.

Referent a aquest primer període, el que ocorre és que la integració d'En Jaume Bofill al món noucentista, sobretot en la dimensió político-pública que condueix En Prat, la segueix el nostre personatge amb un ritme molt propi fins el 1910. A part les consideracions d'ordre familiar que parteixen del món del carlisme i l'integrisme, marcant-li una forta influència inicial, podem dir que l'etapa de joventut d'En Bofill s'inicia en els primers anys de la dècada de 1900, en una activitat extraescolar que està lligada a la Congregació Mariana, en un moment en el que, sota l'essencial inspiració d'En J. Collet i la més llunyana i docta d'En Ferras i Bages, aquesta institució s'està catalanitzant per sobre d'una base en la que predomina encara profunds sentiments antiliberals-parlamentaris. Coincidint aquesta integració al món catòlic amb l'imminent ingrés a la Universitat, En Jaume Bofill universalitzarà els seus coneixements i, sense participar-hi directament, conviu amb la força dels moviments estudiantils del moment, o sigui, amb el gèrmèn de les tendències a les que s'integrarà posteriorment. Però de la carrera universitària no en treu un fruit immediat, en el que podrien denominar ordre nacionalista, ja que la

seva idea -fins a 1903 ben bé- segueix essent la de fer-se capellà i, per tant, reintegrar-se al món del Seminari, on ha continuat els estudis universitaris, no fent-ho en el si de l'ordre jesuïta, fet que hagués semblat més natural ³.

Durant aquesta primera etapa, la minsa participació d'En Jaume Bofill en la vida pública de Catalunya es redueix, com hem anat indicant, a integrar-se en alguna iniciativa representativa, en algun sentit, del que hem anomenat nacional-catolicisme del moment, o a publicar alguns versos, en revistes com "La Veu del Poble", que són totalment representatives d'aquest nou "món" de Vic. Referent a la poesia, els seus primers passos seriosos restaran inèdits (en la significativa data de 1901) i no serà fins l'any 1908, en un moment en que ja està perfilada la seva nova situació, en que apareixerà La Llanterna d'Anatòles, moment simultani a les seves primeres col.laboracions poètiques a "La Veu de Catalunya", o sigui, en la pública demostració de que accepta la influència (juntament amb els altres elements catòlics com En López-Picó) de la línia de l'U. d'Ors, i d'En J. Camer, ambdós, per altra banda, més joves que ell, i de que també accepta la possibilitat de vèncer les personals reticències a escriure, en prosa, sobre temes, en definitiva polítics. Però encara, en 1909, en la línia d'un reduccionisme catòlic molt matissat, ens apareix especulant en la possibilitat de crear una altra associació catòlico-regeneracionista, "La acció" fet aquest que ens introdueix en la problemàtica, quasi impossible de dirimir del perquè s'integrarà tan "ràpidament" a la Liga, pocs mesos més tard.

Des del punt de vista extern i sobrepasant els conceptes estrictament biogràfics, podem dir que En Jaume Bofill, com tants d'altres, no

3 . Buscant una possible justificació, podem apuntar, per al cas del futur cardenal Vidal i Barzaquer, mol més actiu que En Bofill des del punt de vista ciutadà durant la carrera, com serà el bisbe Torras i Bages que el decidirà a abandonar l'idea jesuïta i missional per a recomanar-li la línia secular.

s'integra a aquella Lliga que sovint s'ha anat considerant, al nostre entendre massa precipitadament, com un modern partit burgès conservador ja fet i definit, com a regionalista, terme aquest que a l'època no sabem perquè es contraposa al de nacionalisme. En aquest sentit i pel període que va de 1904 a 1918 o 1920 ben bé, hem tendit a considerar a la Lliga com un instrument electoralista i com un programa heterogeni i possibilista (no necessàriament vinculat fora dels períodes electorals), i no com un partit amb una estructura organitzativa permanent i una actuació lineal, continuada i ininterrompida. Així, en combinació amb el dit al primer capítol, el segon -el que s'enmarca entre 1910 i 1917- acaba de fixar el tema i progressa en la delimitació del sector responsable de la programació "pràctica": el nucli motor de la classe mitjana, el nou "intel·lectual-buròcrata" i el tècnic en procés de constituir-se en el sector dels "servidors públics", compromès professionalment i social en la reconstrucció del país i que no ha de assimilar mecànicament a la burgesia econòmica. Aquesta, disposarà ara, amb la Lliga Regionalista, d'un instrument eficaç de permanència i presència al centre, d'un organisme amb possibilitats de cara al control electoral i ciutadà, però no de la definitiva força hegemònica que els ha de representar, doncs aquesta representació i significació corporatives les segueixen exercint i controlant des dels Comitès, Instituts del Foment estant...

El nacionalisme pràctic havia estat, en principi, la resposta guaixosa al fet de la inoperància de la Restauració, i era una resposta alternativa però integrada en el sentit de que intentava la participació, la modernització, la major operativitat, però sense alterar o alterant el mínim el sistema un cop ja agilitat. I aquesta cautela tan característica de la classe mitjana ens torna altre cop a la consideració de l'especial dinàmica de la burgesia catalana, parcialment a remolc de les circumstàncies en el moment de màxima força de l'imperialisme burgès europeu-occidental. Des d'aquesta perspectiva hem donat una gran importància al moment inicial de la Gran Guerra perquè és allà on s'estructuren les grans tensions que desemboquen en les contradiccions inherents al moment burgès

"autonomista" de 1818-19. En una àrea de dependència com és Espanya-Catalunya, la burgesia voldrà respondre a la crisi finisecular constituint-se o actuant com a "burgesia nacional" (intentant endegar i controlar un moviment interclassista que tendeixi a l'enfortiment polític, social i econòmic interior en base a una "unió sagrada" i responen a punts programàtics molt concrets); veient o compronent, a més, de forma potser encara poc estructurada, que el moment de crisi general era el millor per a aprofitar en el sentit d'aconseguir una relativa independització; a això respón i serveix la política imperialista d'En Prat de la Ribera, sota la primera fase de la seva instrumentació per En de. Cambó. Els comentaris periodístics del propi Prat són incl.ludibles en aquest sentit com també ho és, de cara a l'interior de Catalunya i en la esfera de la total delimitació de competències, la interpretació que en farà En Jaume Llofill entre 1910 i 1913.

Amb totes les limitacions derivades de la seva representativitat individual, hem donat una gran significació -dintre el nostre esquema- al missatge a la corona del mes d'agost de 1914 i als seus signants, els grups de pressió catalans que projectant-se oficialment des de la l'ancomunitat, responen a la intima contradicció que s'els presenta respecte la necessitat d'una major independència en el moment, poc competitiu, de crisi definitiva de l'Estat liberal pretensament neutral, alhora que en el moment en que, conjunturalment, s'ensorren els mecanismes d'internacionalització del mercat del capital i del treball. Resulta clara, al nostre entendre, la demanda (quasi l'exigència) d'un Estat progressivament fort i eficaç el qual solucioni, ràpidament i capitalista, la problemàtica del país i amb la suficient hegenonia^{con} s'ens es pugui enterrar a la classe obrera, fins i tot malgrat ella mateixa. El missatge en qüestió és prou clar en el sentit de que tota altra actuació que s'aparti de la indicada, acabarà potenciant la conflictivitat social i fent perillar el propi sistema. Quan, en 1917, l'exacerbació social produïda a Europa per la inacabable guerra culminà en la Revolució russa i, a l'interior, a la debilitat del règim s'oposà una C.N.T. i U.G.T. en procés de politització, buscant la col.laboració revolucionària, el camí de la dictadura quedarà obert per a una burgesia

que ja no pot creure en l'eficàcia in inent de les solucions "típiques" que havia proposat la classe mitjana, la intel·ligència del país, i veu en canvi la necessitat insaludible d'estructurar els propis interessos, encara que seguint profitant en el possible l'iniciativa interclassista finisecular, molt malnecessària abans de 1910. La necessitat real d'un estat d'excepció arbitrària, doncs, quan de forma efectiva s'ha de solucionar un reals desplaçaments en les relacions de forces, una crisi característica d'harmonies dintre el bloc de poder i les relacions d'aquest poder amb les masses populars i, per tant, no únicament respecte la classe obrera.

La presa de consciència diferenciada de la classe mitjana, al marge de les situacions polítiques, encara haver demostrat amb quina dinàmica fluctua en estreta relació amb aquest procés de radicalització burgesa i, per tant, també, a l'augment de la presa de consciència i capacitat organitzativa de la classe obrera, i al seu subsegüent protagonisme ciutadà.

El segon capítol ha buscat, doncs, bàsicament, trobar la significació d'En Jaume Bofill respecte a en la línia d'estructuració progressiva (i diferenciada) d'aquest nucli que no és burgesia, en el sentit estricte, encara que en un principi es mostri extraordinàriament combativa davant un esquema que presenta un programa més avançat i arriscat, el que pot denominar caràcticament com a republicà i democràtic, no assembla encara pel nucli tretà, més nombros, i que pot seguir confiant en que, de cara a Catalunya, la "Lliga" són ells i, per tant, en que la Lliga defensa a la perfecció els seus interessos socio-professionals. En cap moment En Bofill i Casas serà sincerament monàrquic, sinó, concretament, anti-restauració i "anti" qualsevol forma de radicalització (o que propendeix a), alhora que contra qualsevol intent reaccionari i retardatori respecte la consecució d'una Catalunya moderna i consolidada. En aquest sentit i tocant a la seva íntima adscripció política, En Jaume Bofill només serà sincerament pràctic, i encara no tàcticament, sino doctrinàriament pràctic; En Bofill haurà sacrificat la seva natural vocació erudita, introvertida i intimista per passar a abocar-se a una carrera trepidant que personalment

farà respondre a aquell "imperatiu ètic" i "quasi teològic" del nacionalisme que és el que estan sotmesos els individus i les col·lectivitats envers llur propi perfeccionament. I el que arribarà a ser sorprenent és que, amb un llenguatge o un altre, provenint de la dreta o de l'esquerra, el nucli que centra el nostre estudi acabarà presentant una remarcable uniformitat teòrica respecte punts tan fonamentals com pot ser la qüestió nacional, o el paper democràtic que en la línia d'una concòrdia de classes han de tendir a jugar, en una dimensió complementària però sempre al marge del paper que ven jugant la burgesia i la classe obrera.

Si bé la concreció és sòlida, respecte el moment i molt especialment de cara a entendre a un fill i a atar, l'hem de buscar en 1922 amb la Conferència Nacional Catalana i la estructuració d'acció Catalana, des de llavors hem intentat arrel·legar la línia que ens hi porta d'una manera directa, des de les primeres formulacions antirestaucionistes del vuitcents (que a efectes metodològics hem centrat a l'Ateneu Barcelonès), passant pel component proselitista amb la revista "Cataluña", la Junta d'Acció Catalana a finals del 1914, d'una contingut més polític doncs respòs, com ja hem indicat, a tota una altra situació, i sense oblidar la fase i la representativitat del nucli noucentista, com a primer intent que en la nostra línia (i fora del camp entellectual literari) hem de considerar de la superació -encara íntimament romàntica- del romanticisme, intent gens clàssic com a vivència, però canal estructurador d'un nou mode d'entendre les coses, el que podem denominar sintèticament com a mode urbà i peça clau dintre la teorització organicieta del nacionalisme bofillià.

En aquest sentit, la classe mitjana, la intel·lectualitat, treballarà de manera quasi altuista per tal d'assolir l'identitat entre el complex filosòfic-moral après de l'Europa Occidental desenvolupada i la realitat circundant, mancada fins i tot d'aquell aparell viari que ha de facilitar l'efectiva unificació de situacions i necessitats col·lectives, així com el trasllat dels recursos de control en l'estadi de trencament d'un món tradicional respecte del qual només volen deslligar-se en la mida en que han assolit superar aquella seva intrínseca negació global i in-

orgànica. Al respecte del que anem dient l'esforç personal d'un Jaume Gófill serà molt gran en el sentit de superar intel·lectualment, **transicionalment** l'herència rural, tradicional, integrista i antiliberal rebuda, a casa seva, des del moment d'acollir coneixement per a assimilar-la. L'extrem relatiu a les contradiccions entre el camp i la ciutat, malgrat no haver-les desenvolupat en extensió al còs de la tesi, l'hem de considerar d'una fonamental importància, sobretot des de la perspectiva d'un treball que per imperatiu del pensament que el concreta, contra l'atenció primordial en el sector dretà d'aquí el nucli motor de la classe mitjana, el que d'una manera oberta supedita en la primera fase a les exigències tàctiques de la burgesia. Una part de les contradiccions de la dinàmica burgesa (i genèricament de les dretes), en una area de dependència, i en major grau en el món colonial, radica en la seva impossibilitat per a voler trencar l'arrel amb el món tradicional i amb una situació rural inobolista i consolidada, aquella que permet que pervigui predominant el poder genèricament caciquista, inclosiu a Catalunya. Així, paral·lelament a la necessitat d'una modernització capitalista del camp, la burgesia no pot arrelar a actuar mai en profunditat i "democràticament" (com s'entén en el sentit de la independització social que la seva actuació provoca al món urbà), respecte qüestions tan significatives i definitives com poden ésser la reforma agrària o una divisió territorial funcional i progressiva, les quixes provinents del món rural tradicional durant el període de seva tracció, no ens poden fer pensar en la nostàlgia d'una situació ja "rebuda", sinó més aviat, en el relatiu debilitament d'una indiscutible i indiscutida hegemonia anterior.

I és que, malgrat tot, a l'altre extrem d'aquesta situació contradictòria, no podem passar per alt el capítol que fa referència a la Mancomunitat, i això inicialment, perquè si amb ella trobem, com a finalitat quasi primordial, la modernització programàtica del món rural català, globalment representa la posta en pràctica del programa que justifica socio-professionalment a la classe mitjana, alhora que la consecució de l'"Estat regional" que ha de servir als interessos de la burgesia en el sentit

de que ha de passar en vista un procés de realització que, un cop iniciat els sembla irreversible. Així, l'estudi de les necessitats "burgeses" (i molt concretament urbanes) a les que es vol respondre amb la Mancomunitat s'ha d'iniciar amb perspectiva i, com a mínim, des de principis del segle. amb els capítols referents a la integració d'un Jove Pofill a la Joventut Nacionalista de la Lliga i el nou estatut de català que hi proposa, així com el que porta per títol el del treball del propi Pofill, en Prat de la Riba, promotor eminentíssim de la cultura que és la glossa detallada de la programació cronica amb la que el President avança el sentit i la tasca que realitzarà l'inent en aquesta interprovincial, ha volgut marcar nosaltres com els precedents de la Mancomunitat es remunten més enllà del termini que s'anomena la campanya "catalana" que la proposa.

Si començem amb les possibilitats d'una actuació autòctona de què disposa la burgesia catalana, la Mancomunitat pot ésser considerada com la seva màxima realització. Amb la seva concepció, en Prat de la Riba posa en marxa el que al seu lloc hem denominat com el procés català de "japonització". Els projectes engegats per la Mancomunitat -de manera més significativa que les forçadament minses realitzacions-, responen al denominador comú de l'eficàcia i la racionalització i no cal repetir ara la significació definitiva dels veritables pilars sobre els que es fonamenta aquesta activitat: educació (en un lloc totalment preferent), serveis públics en general, obres d'infraestructura i la xarxa postal en marxa del món rural: es tracta, en definitiva, del primer moment, el moment especialment burgès de la Mancomunitat i recordem, al respecte que l'últim capítol de La Nacionalitat Catalana, el que fa referència a l'inter-nacionalisme, és un significatiu afegit d'última hora.

Però, a més, amb la Mancomunitat, aquell "intel·lectual-buròcrata" que anteriorment ja havia anat comprèn la direcció en la que assoliria una veritable funcionalitat social, acabarà de veure-la concretada, i a sobre des del paper del gestor oficial d'aquest programa orgànic. A partir d'aquest moment i en conseqüència, apareixerà una nova moralitat, aquella

que En Jaume Bofill sintetitzava tant bé ja l'any 1910, tot dient que En Prat i la Lliga havien generalitzat el "sà positivisme" segons el qual els homes se'ls bastava a jutjar pel rendiment dels seus actes. Moralitat, austeritat, tecnicisme i eficàcia, sentit de "deus", incorruptibilitat, subordinació al "bó comú", nova burocràcia, "internacionalització" (= a real europeització), són el conjunt de nous conceptes amb els que s'identifica aquest també nou sector de "servidors públics", alhora que semblen ser els més indicats per a definir-lo; i, a mida que els aniran entenen com a elements diferenciats i sentint, per tant, una autònoma i alternativa necessitat d'estructuració política moderna, apareixerà el ventall d'opinions que responen prioritàriament a les necessitats fluctuants i canviant de la classe mitjana de Catalunya. Resulta aquesta una perspectiva molt diferent de la que poden trobar al centre de la península i que nosaltres hem caracteritzat amb la iniciativa de l'Ortega y Gasset (anunciada a La Vieja y Nueva Política), amb la coincidència doctrinària i cronològica amb el que s'està fent i pensant a Catalunya des de la primera dècada del segle.

Als en el sentit del que heu dit aquí sobre que podem parlar de dues fases en la història de la Unió, que de forma externa es concreten en l'existència de les dues presidències, en la mida en que un canvi real de la situació catalana prendrà forma més definida en l'"impasse" que obra la mort d'En Prat de la Ribera, entès aquest i donat que havia pogut ésser prèc com el símbol representatiu de totes les tendències que conflueixen a l'organisme en qüestió. Aquesta segona fase, que al marge de les actuacions més oficials, és la que ens decanten a considerar la més representativa de la significació aportada per la classe mitjana, ens interessa doblement perquè és a aquella en la que s'hi integra oficialment En Bofill i Matas, alhora que hi assoleix una representativitat consentida per l'esquerra i per la dreta i que troben concretada en l'homenatge ofert en delegació per En R. Campalans, el juliol de 1919, i contesta per En Bofill amb el parlament que titula Les Joventuts Catalanes.

No cal retornar aquí sobre la ja coneguda i fonamental importància de l'any 1919. Per al nostre esquema, però, si què és necessari que en ressaltem tres aspectes clarament interrelacionats. Primerament hi ha el fet determinat de la radicalització d'una burgesia econòmica que perd interès per un organisme avançat fins i tot a curt plaç dels recursos necessaris per a solucionar la crisi econòmica i la "revolució social". En aquest sentit, En Jaume Fofill interpretarà posteriorment la seva intervenció al referit acte d'homenatge, com el primer toc d'atenció públic fet als directors de la Lliga els quals - segons segons el seu criteri - estan desviant de la "línia tradicional". No podem oblidar tampoc que aquest és el moment en que En Jaume s'afirma que la burgesia no té ideologia. Segonament trobem la culminació del procés, que per nosaltres s'ha iniciat al voltant de 1914, de l'acostament de la dreta i de l'esquerra de la classe mitjana, perquè és el de l'acceptació per part dels primers de l'ideari democràtic estructurat per l'esquerra abans de 1910, al qual s'afegeix de manera imminent la convicció republicana pel sentiment de que l'"armonia entre el capital i el treball" només es produirà amb l'existència d'un Estat al que idealistament es conceben com una força autònoma i justificable per la seva capacitat de millorar la condició de l'obra i atenuar el despotisme del capital. En el camp de les idees resulta enormement interessant l'acceptació del "socialisme humanitari" per part de tot aquest sector que prové de la dreta però que com a intel·lectuals han comprès que en el socialisme hi ha la més moderna vivència de la manera liberal d'entendre el món.

Evidentment, amb tot això no volem donar a entendre que s'acti-
gui produint un canvi unilateral en la dinàmica catalana en transformació
resultaria fins i tot perillós parlar d'un releuament de forces en el poder
i no tornar a precisar que el que observem és un desajustament o un des-
equilibri en les relacions de forces dins el propi bloc del Poder, de ma-
nera que per a la burgesia, la Mancomunitat perd la seva inicial funciona-
lilitat i oscila entre el tancament netament reaccionari en els grups de pro-
missió amb els quals sempre s'ha recolzat (postura aquesta que representa

l'accentuació de la dependència exterior i la necessitat d'aturar tota possibilitat d'un possible canvi a l'interior) i el manteniment de la política de l'esperança en que la conjuntura internacional de la postguerra possibilitarà, amb la solució autonòmica, la modernització competitiva del país. Aquesta última tendència és amb la que hi veiem identificat a En Fc. Cambó inicialment i fins el moment de l'anunci (1920-1923) explicit de que el règim d'exceptió és l'únic canvi possible per a la burgesia, el reconeixement, en definitiva, de la inviabilitat i disfuncionalitat de l'estructura tradicional de la lliga. I això sense comptar amb la problemàtica general peninsular i considerar així l'incertesa del recanvi de poder en un àrea subdesarrollada i dependent on l'únic que interessa és seguir assegurant una escala d'explotació rentable i on s'ha de notar per força l'enduriment del capital internacional en procés de recuperació després de la crisi de la guerra i en la seva readaptació a una economia "de pau".

Tota aquesta sèrie de factors ens sembla imprescindible a l'hora de comprendre l'abast del canvi que apreciem en la Mancomunitat i que, en síntesi, podem dir respondre a un procés de "funcionització" i de recuperació per part d'un sector de la classe mitjana que pot seguir veient en aquest organisme l'únic canal controlable d'integració social enmig de la crisi i la creixent radicalització del moment. En aquesta problemàtica en centra el tercer capítol de la tesi. Com a pròleg al gran replantejament tècnic, tètic i, en definitiva, polític, concretat en la Conferència Nacional Catalana, es concreta en aquest moment la gran representativitat d'En Bofill i Matas en l'ordre bàsicament, "intel·lectual-burocràtic". El procés (de gran abast polític) de replantejament tècnic i professional de la Mancomunitat ens queda perfectament representat en l'anomenat "afer Xènius", el releuament de l'U. d'Ors de la seva dictadura cultural a Catalunya, cas en el que, tot i tenint-los en compte en la seva justa mida, queden, segons el nostre parer, àmpliament superats els sectors d'ordre personal si no és que volem caure en valoracions subjectives com les que

havia fet del problema de Joan Flaça. Per altra banda -i nota la conducció d'En Jaume Boix- trobem l'important revitalització, del que ens sembla la més significativa iniciativa d'En Prat de la Riba: L'Institut d'Educació Nacional, amb la seva fonsa prèvia, organitzativa i tècnica, de la "Comissió d'Acció General". No deixa de tenir, doncs, una veritable significació el que es posi en marxa una iniciativa que té per finalitat bàsica l'imposar un nou modern de vida a Catalunya, això és, l'imposició directa i institucionalitzada d'unes necessitats i demandes col·lectives que responen a la filosofia de la classe dominant, en el precís moment en que es produïa a Catalunya el procés de radicalització vertiginosa en el que En Josep Boet la rehabilitació i reclassista que els havia assolit poder controlar una virtona d'anys enrera.

L'estructura de la Mancomunitat continuarà lluny de ser sota la dictadura de Primo de Rivera. No obstant, no ens el nostre autor no ens considerem que des d'ahir amb el cop d'estat del 13 de setembre en el acció de que la imensa majoria dels "servidors públics" que són dels líders de responsabilitat s'han convertit en els polítics de govern de la "Catalunya unificada", substituïda el dit de la dictadura des del seu inici, i això per sobre i tot de la consideració de que el cop d'estat havia estat un cop de contra-revolució que rra social que els havia afectat de manera molt directa, o també el fet de que, des de la Mancomunitat, s'havien fet esforços molt grans per a contrarrestar els efectes realitzadors d'algunes de les mesures que es portar endavant la classe obrera catalana. Però el que ocorre és que, per l'ensament de la classe política catalana, la dictadura iniciada de manera entera en el desenvolupament de les noves concepcions professionals i polítiques. La dictadura serà entesa com un fet anticatalà per sobre de les promeses inicials de "regionalització"; o, ho és, ja abans del R.D. del 13 de setembre, perquè la dictadura uniformitza, prescindeix i encara ataca la tasca profundament meditada i nacionalitzadora. (i hem vist com aquests conceptes els han arribat a identificar amb la democràcia), d'una importància tan gran com perquè els hagués estructurat com a sector. El fet de la dictadura comporta violència i radicalització

de les postures i en aquestes coordenades no tenen cap possibilitat d'una actuació autònoma. Després, amb l'edictat decret anticatalà del dia 18, la situació se'ls clarificarà definitivament. A Catalunya començarà a actuar un burocratisme repressiu (amb per arribar l'important personatge del decret governatiu) i d'una avinent manca de qualitat, expressament molest quan adopta formes de militarització, definitivament intolerable quan pot representar un afill personal amb la vida quotidiana del ciutadà, i jutjat com a ridícul quan intenta de manera més notòria en els primers temps de la dictadura, alguna demostració de tipus feixistitzant.

Per tot això, el capítol que s'ha dedicat a la dictadura de Primo de Rivera, no sols s'ha estat dedicat a contraponer les anàlisis -contrades, com és lògic, en la Juntura Mill- que aquest sector fa del règim, als nous elements de radicalització que aquest aporta, convençuts de que es constitueixen en el primer pas del desenvolupament del nucli de dretes al que s'afegirà element un fill i que veu així tallat d'inici el relatiu optimisme amb que s'estructurava políticament mesos abans. De forma molt especial per al cas del nostre moviment central el que és determinant és la pròpia manca que crea la lluita antidictatorial i, ja inicialment, la pròpia possibilitat i vocació d'internar-se en una lluita d'oposició verdadera en la que, encara que no s' sigui teòricament, el primer en ocupar-se en bre és el personal i la salut física. La propensió ambiental a avançar l'actació militar i feixista a l'actuació política, el foment circumstancial de les tendències autoritaristes en la lluita contra les quals s'havia significat la Juntura Mill ja abans de la dictadura i, notuar al davant de tot, la poca utilitat, l'algubarreig doctrinari i la simplificació de consignes que caracteritzen la lluita a través dels Comitès revolucionaris, van ser els motius del seu inicial apartament de la vida "publica" durant els primers anys de dictadura i que després, bàsicament a partir de 1927-28, reduïa la seva lluita d'oposició a l'activitat periodística.

amb la hostilitat que entra en la fase en que cada una fa el no-
tòric la introducció de significació bèl·lica. L'evolució intel·lectual i
política que consisteix a realitzar partint dels seus anys d'adolescència
el món viu, la seva realitat social. En aquest sentit, el valor d'en
Jaume Bofill serà ja diferencial, encara que amb ell no volguem fer afir-
macions absolutes i tampoc intentem desentzar el valor intrínsec i de sig-
nificació de, per exemple, l'últim de càndid, sinó con la capacitat teòri-
ca i organitzativa posada al servei de la constitució del Partit Catala-
nista Republicà a principis de l'any 1931. Però en Bofill dirien que ja no
està a l'altura de les circumstàncies i de les seves intervencions polítiques,
polítiques en general i periodístiques, i habitualment es produïren, massa
després de la nova realitat constitucional, en el sentit de que, per
a l'anàlisi d'aquesta nova situació, s'anteposa normalment el testimoni i
els pressupòsits que defineixen característicament aquella actuació i aquell moment
en la que ell mateix havia destacat d'una manera fins a cert punt
progressiva.

Un altre aspecte no tan clar de l'evolució de l'evolució procedit
per a la fase anterior. En l'anàlisi individualitzada d'en Bofill i l'atac,
treuen a aquest presentatge fluctuant entre la dinàmica d'una burocràcia que
per la seva relativa debilitat ha qualificat com a nacional i que en el
concret recorre la lògica del mal menor, ja que aquesta pot permetre
treure salvar el propi sistema i així mateix el moment de crisi general que
acaba d'accelerar, però que alhora es retrotrau davant la potencialitat
revolucionària en la posició del moviment interclassista que ella matei-
xa havia contribuït a posar en marxa a principis de segle. Per altra banda,
En Jaume Bofill tampoc es pot adscriure al subsegüent moviment punta de la
classe mitjana que es produïx en el sentit d'intentar aconseguir el moment
tot assumint-ne la seva potencialitat revolucionària, però intentant des-
proletaritzar-la al "nacionalitzar-la". Desmarcat d'aquesta manera, l'estu-
di contrast en el cas d'En Bofill no pot pretendre seguir complicant-se

amb l'intent de delimitar l'evolució del nucli motor de la classe mitjana de Catalunya.

No podem dubtar de l' sincera voluntat republicana d'En Bofill ja en el període que precedeix la República, sobre tot quan el veiem valorar més el que hagi obert un període de "llibertat" que les "voluntats" que se'n deriven. El que ocorre és que, bona part d'ell, de "dretes", En Jaume Bofill estarà essencialment preocupat amb la dinàmica amb la que s'haurà de sortir de la dictadura i de tot el que legat encara vigent; en aquest sentit i òbviament, no tan sols no acceptarà ni la idea del trencament revolucionari, sinó que està plenament convençut de la vigència d'una postura de centre, liberal, democràtica, republicana i, sobre tot, catalana i de que aquesta és la que ha de possibilitar el canvi en "concordia", la postura "coincident" entre la Lliga i la burgesia en general, definida egoístament com a concordia i de reconstrucció catalanista, i una classe obrera, que identifica amb l'espectre radical, i la que intenta manca de resiliència ja que no fa l'esforç de reduir la burocràcia en curs a la seva perspectiva catalana. A aquesta significativa visió, que per altra banda, no és tan original, s'hi afegeix el convenciment de que el país tindrà d'acabar, més enllà de les tendències polítiques concretes, una bel·ligerància motora a la classe tècnica essencialment catalana i catalanista (la oli cerquia dirigent moderna que ha desenvolupat teòricament la Lliga durant i després de la dictadura), i que és l'única que ha demostrat estar capacitada per a possibilitar la reconstrucció del país.

Una cop proclamada la República, no té desperdici l'afirmació d'En Jaume Bofill respecte a què el nou règim, de cara al seu desenvolupament normal, si bé es pot permetre alguna precipitació, en cap moment pot actuar de manera que se li vagui d'augmentar manca de qualitat. I, el fet, que marca una postura bastant generalitzada d'atac a la inicial ineficàcia administrativa de l'esquerra d'la nació, a la seva manca de qualitat com a majoria, a l'autoritarisme pel que actua sola sense buscar la col·la-

boració de la vidualment capacitada, etc., pren una significació encara més gran quan veiem que fomenta els atacs d'un copill contra la República, ja sigui respecte la qüestió de l'estatut —doncs opina que republicanisme socialista de Madrid és igual de "cessarista", assimilatista i en definitiva controlitant com el règim anterior—, com en el constitucional i, essencialment, en la resolució de la qüestió religiosa, com en el més concret referent a la estructura interna de la Generalitat, el referent a la qüestió catalana, així com a tot altre problema important, fets que van donar significació a un nou trencament entre la dreta i l'esquerra.

Previsions finals

- 1.-
- La manca unitària, inicialment, en projectes de creació i creença que respon a la necessitat d'organitzar una mínima estructura institucional, burocràtica i administrativa que actualitzi la seva legitimació sobre Catalunya, etc., que és el nostre, que posi al dia els conductes de modernització i d'una competitiva nacionalització de les possibilitats catalanes, de cara a fixar la correlació de forces i de crear aquí el sistema de "nacionalització" del conjunt català com a plataforma per a assolir el lloc convenient dintre els circuits econòmics occidentals. És per això que, sense desnégit de l'obra realitzada, és més convenient i fins i tot primordial l'estudi polític del període que l'elaboració detallada de l'inventari de les realitzacions assolides.
- La comprensió intel·lectual de la Comuna de París, la nova advertència que significa l'acabament de l'intent de modernització iniciat amb el Terreny i, en definitiva, el fracàs de la restauració, impossibilitada per a efectuar la reforma i modernització de l'aparell burocràtic de l'estat, i que aboca al país a la catàstrofe colonial i a la ruina al moment de màxim auge de l'imperialisme occidental, són fets que estan

en la base de l'acceptació, per part de la burgesia, del programa més radical formulat per la classe mitjana.

Aquesta acceptació per part de la burgesia econòmica es realitza a posteriori (oficialment en 1916), en base a expedir-se tàcticament a un programa no tancat per funcional i que ha estat formulat, com a resposta a una pressió dels intel·lectuals, però adaptat a unes necessitats ben reals, dels nuclis més dinàmics de la societat burgesa catalana, els quals no volen pensar, en funció de la situació de des govern creada per la restauració i de la seva pròpia vitalitat econòmica intrínseca en una altra manera de situar-se de fer a favorable en relació al poder.

- El nucli motor de la classe mitjana està compost per intel·lectuals, professions liberals, tècnics i funcionaris. En els moments inicials aquest nucli pren consciència, a l'exterior, a través de la seva activació en institucions diverses: clubs, col·legis professionals, etc. La qui triarà síndons de la necessitat de moure-se en moviment, ja que, si no escau una estructura d'ordre extern, no li serà mai possible de desenvolupar-se professionalment i, per tant, socialment.

Aquesta classe mitjana capta la oportunitat d'aprofitar el moviment sorgit de la restauració, a nivell, principalment, en forma, malgrat que, al mateix temps, sigui conscient de la necessitat d'encarilar aquest moviment, a fi i a efecte, d'evitar el seu entremortament en un folklorisme i localisme inoperants.

- L'activitat d'aquesta classe mitjana a Catalunya, considerada en el context local, estatal i europeu, està orientada a procurar un avenç intel·lectualista i a la llar a l'estructura del, per tant, tècnic. La radicalització del moviment obrer i les conseqüències de la crisi imperialista manifestada amb la guerra europea, marca d'una manera decisiva l'evolució posterior de la classe mitjana i la porta a la seva comprensió diferenciada respecte de la burgesia.

Aquest període de crisi provoca, sobretot, la radicalització de la burgesia, que començarà a actuar amb un profund sentit de classe, abandonant, fins i tot, l'activitat tradicional a través de la Lliga i de

la l'ancorament. La raó és que els valors que la burgesia no és nacionalista, com a tal classe.

En canvi, en aquest sentit, la classe mitjana, fins i tot en els seus sectors dretans recupera els ideals radicalment nacionalistes, liberal-democràtics, republicans i socialdemocràtics, que són els únics que li poden assegurar l'estructura de país que d'una manera funcional sempre havien intentat aconseguir.

D.-

- En Jaume Borrell és un dels representants més característics de la classe mitjana catalana. La seva evolució ideològica i la seva activitat política són un bon reflex de l'evolució i l'actuació de la dita classe.

- El cas següent és el d'un fill d'aristòcrates catalans i intel·lectuals, és el cas de Josep Borrell, que segueixen molt de prop els moviments d'aquest sector i, fins i tot, sobretot, quan posteriorment, aquesta evolució el portarà a la identitat teòrica amb alguns dels seus autors.

Es diria que el cas de Josep Borrell és un bon exemple de l'evolució política d'un fill, el fet és que el programa polític formulat abans de 1910 i després desenvolupat com a projecte polític, sigui acceptat obertament per ell a partir de 1910, en plena crisi europea i catalana.

- No es pot considerar un fill de la Lliga amb el teoritzador més significatiu de la classe mitjana catalana i que les seves formulacions van ser assumides per la burgesia econòmica catalana que tal vegada va considerar les més viables i eficaces. En certa manera, En Jaume Borrell és el continuador i superador de les doctrines aratianses, sobretot en el moment en que la Lliga pretén convertir-se obertament en el partit de la burgesia. La seva participació en la creació d'Acció Catalana s'explica en el context indicat.

- La radicalització i polarització de la vida política espanyola i sobretot catalana, exacerbadada per la dictadura de L. Primo de Rivera, invalida la representativitat d'En Bofill i Natas i per això els seus esquemes polítics esdevindran ràpidament anacrònics.
- El fet de l'adveniment de la República, i sobretot després de l'obtenció de l'autonomia, evidencia de manera incontestable la radicalització de la vida catalana. En l'ordre polític trobem, d'un costat, l'esquerra republicana, el Partit Majoritari, un Partit Jove que, inicialment, no inclou els elements tècnics d'una nova eficàcia. De l'altra la Lliga, la qual, un cop ha acceptat la República, intenta esdevenir un partit nacional, fort, eficaç i que representi una alternativa a la de l'esquerra al poder. Aquesta evolució de la Lliga Catalana és paral·lela a la constant evolució que esdevé a l'occident europeu.
- L'afany d'eficàcia polític-administrativa, el rebuig d'algunes formes i certs postulats de l'Esquerra Republicana i la constatació del fracàs del partit de les minories dirigents catalanes, porten a En Joan Bofill a rebutjar la seva adhesió a noves fórmules (com la que representa la Unió Democràtica de Catalunya) al considerar-les ineficients com a solució alternativa. Aquesta decisió es pren en lloc del seu compromís a la "nova" Lliga, suprimint la significació dels seus darrers dos anys de lluita política, i venent l'últim òtic que aquest cap li havia de representar.

Tan en el referent a les conclusions com a aquestes posicions finals i a les parts del cos de la tesi que se'ls hi corresponen, hem de dir que, emprant conceptes poc estudiats en la seva perspectiva catalana, sovint ens hem quedat en una primera fase de la seva definició. És per

això que aquesta no és una investigació acabada. Potser si en la dimensió de l'estudi d'un treball i l'atac, encara que mai pugui considerar-se acabat l'estudi d'una mica personalitat. Però en la vida que hem venut recínt a presentar una alternativa a la sovintegada generalització basada en la bipolaritat classe obrera-harmonia, hem de seguir estudiant en el concret fets tan reveladors per als nostres esquemes, com per exemple, la definitiva localització del "proletariats" que s'identifica amb les teoritzacions i la dinàmica de l'evolució del que en algunes ocasions hem pogut passar de denominar "nucli motor de la classe mitjana".

EN PRAT DE LA RIBA, PROPULSOR EMINENTÍSSIM DE LA CULTURA CATALANA

INICI

Vinch a parlarvos, Senyors, den Prat de la Riba com a propulsor de la Cultura Catalana. Es la Juventut Nacionalista qui m'ha feta la comanda(1). Però en aquests moments, sense defugir la responsabilitat personal exclusiva de lo que us diré, voldria que la meua veu fos l'expressió del pensar y del sentir de tota la joventut de Catalunya. En aquesta festa voldria que no vegessiu en mi el representant de cap host, sinó l'acort suprem de totes, car de tots indrets y per totes les boques juvenils son adreçades lloances al qui, segons proclamà en Cambó, ~~el nostre~~ es estat y continúa essent Mestre de tots nosaltres. Voldria que en mon parlament s'hi trobessin representades les aspiracions més indignes y les més universalistas, voldria ~~que totes les forces~~ mereixer l'assentiment de tots els qui representant els variis matços de la nova intel·lectualitat catalana. No voldria y adhuc ho espero, no pels meus mereixements, no per les meves paraules, sinó per la simpatia per l'adesió de tots al Mestre, al home que ha devingut, per natural ponderació de forces, centre de totes les joventuts viventes de la nostra terra, fins d'aquelles que un extern classificaria políticament entre les multituds esquerranes. Fins del radicals d'aquella escassa mena de radicals que, segons dir d'un eminent polític, venen y obliden els odis y les antipaties y els apriorismes, a cambi d'

d'un incunavle o d'una àmfora emporitana o de un tapíç de Goya o d'una escola pedagògicament organizada.

Mercès abans de prosseguir, als companys, benemèrits especialistes, qui me han enformat amplemēt de les v aries institucions de cultura de la mostra terra. Mercès, més obligades encara, per la documentació general y precisa que m'ha facilitada, al qui avuy ompla ab mi el programa d'aquesta solemnitat, en Puig y Cadafalch, l'home a que la moderna cultura de Catalunya deu tant, l'home actiu, organizador, febrisament taumaturg, suscitador d'institucions diverses, ~~colaborador~~ colaborador entusiasta y capdevanter en a aquesta santa empresa del catalanisme intensiu.

SIGNIFICANSA EDUCATIVA DEL HOMENATGE.

Be mereix notarse'l det de que la nostra Catalunya, vencent atàviques mesquineses, comensi a retro homenatge als seus grans homes. Car son ~~imponderables~~ imponderables l'enaltiment y el profit que festes com la d'avui li reporten.

Veure Catalunya a través de sos grans homes, es veure una patria actual, imperfecta, anedòtica, però viventa, real, feta de carn y de ossos, de vicis y de virtuts, no una d'aquellas patries utòpiques, nades dels recorts, passius de l'antigor o dels miratges vacilants d'una exaltació purament sentimental y adjectiva. Car es virtut dels homes exemplars, dels homes perfectes, ço es, dels eminents dinl la normalitat, expandir llur meritíssim dò de la clàrividencia qui no per fitar les llunyanies esplendentes per l'exacta visió de les realitats de primer terme. Homes aixís no viuen des-

l·ligats del mon, no contrasten ab l'ambient que'ls rodeja, no desentonen com un tresor exòtic, com un ~~apocílix~~ avenç prematur, com una superposició, sinó que ~~presideixen~~, per dirho aixís, un període històric, y els fets socials contemporanis els enquadren sense resultar eclipsats p anacrònics y s'extenen per sota d'ells com l'humus matern que'ls ha produïts y com tribueix a nodrirlos.

Veure a Catalunya a través de sos grans home, es veure una patria eminent, conscient, alluminada, un ~~xixix~~ x somni fet realitat selecta, un "avant-goût" de lo que serà Catalunya'l jorn en que la cultura y la virior espiritual de sos prohoms trascendeixin ab gradacions naturalment, d'intensitat- a totes les capes socials, el jorn en que florixin y granin les llevors, fetes arvres, dels projectes y dels inicis que ~~x x~~ aquests grans homes solen dur senzillament reclosa en la urna privilegiada de llur esperit pera sembrarlos tantost creuem arribada l'amba propícia.

CATALANISME INTEGRAL

En Prat de la Riba formulà, abans que ningú, la concepció integral del Nacionalisme, devinguda clàssica entre nosaltres, es a dir, patrimoni comú de totes les branques del Catalanisme, L'ideal ~~existencialista~~ catalanista, segons ell, s'extén pel temps y per l'espai, es alhora tradicional y progressiu, y, per consegüent, evolucionista; vol senyorejar novament totes les regions de parl. catalana; bressa, pel futur ensomnis il·limitats d'imperialisme, Convida tots esls estaments a segui

lo y els hi promet, de paga, una harmonia social suprema. Utilisa y tutela totes les fonts de riquesa y de prosperitat material. Y corona la plasmació del cos, imponentli un esperit, la llengua, y educant y perfeccionant la rassa ab la elaboració d'una cultura propia. Es, donchs, integral objectivament, com a teoria científica y programa de actuació.

Hores també subjectivament. Es humà. Som catalanistes intuitius y reflexius alhora. El nostre catalanesme es científich, poètic, religiós, fins, per dirho aixís, sensual.

Els qui veuen, dels casos socials, una sola faceta, ens titllen de massa positivistes o realistes, en nom d'un humanisme que no encarna en cap realitat viventa; o'ns motegen de massa idealistes, ab tota la ufana d'una raça comercialment inepta.

Per tant, es un Catalanisme equilibrat.

Essencialment, la Nacionalitat es dins nosaltres, un acte de consciencia y de voluntat, y, fora de nosaltres, la labor d'una psicologia col·lectiva característica. Les dues condicions essencials al Catalanisme y a tot nacionalisme, son originalitat y autonomia o, per reduirles a una, personalitat. Aixís com la llibertat sense medis d'exercir-la posa més aviat concirós, aixís l'autonomia de coses emmatlevades constitueix una abominable irrisió.

CULTURALISME INTEGRAL

S'imposa, per la tant, un contingut ~~social~~ cultural. Cal tota una cul-

tura genuinament catalana, pera obtenir ~~x~~ aquella emancipació espiritual que dona plena personalitat a les nacions. Cal una llengua nostrada y laborada, base y alhora summitat sacratíssimes de tota cultura.

Es clar que la cultura exigeix un benestar previ, pública prosperitat, y, per consegüent, un ~~un~~ mínim d'avenç material o econòmic.

Cultura vol ~~dà~~ perfeccionament col·lectiu vers un fi moral. Però, concretantnos a la cultura en el sentit més restricte y usual del mot, vos dir nivell general d'educació cívica, tradició científica y estètica, investigació y creació en les ciències y les arts, y constitució natural de la societat sobre fonaments o principis intangibles d'ordre moral. El primer fenomen es purament pedagògic. Dona aptituds als pobles per millor utilitzar els altres medis de cultura y, ~~ad-~~ hac, els medis generals de progrés. Unicament la creació y la investigació en les ciències y les arts, dona cultura pròpia, relleu nacional a les col·lectivitats y categoria de valor mundeuament admès. Es la deú que ~~modreix~~ y augmenta l'acció pedagògica. Serveix de canal de la una a l'altra la tradició científica y estètica, productora d'escoles. Es necessària a tot avenç ordenat, sistemàtic, progressiu, eficaç. Es de difícil implantació a la nostra terra excessivament individualista, per no dir anàrquica, hont no manquen genis, ni mestres, sinó deixebles y continuadors. Per això'l bistrè avenç no es encara pròpiament una cultura, una elaboració col·lectiva y ~~en~~ progressiva, sinó un seguit de temptatives personals, de notes, gegantines a voltes, però sempre inicials. Finalment la base moral

o de dret natural es una condició preliminar y genèrica pera la existència de totes les col·lectivitats perdurables.

La cultura'ns es necessària bi siks pera tebur dret a reccanar y a exercir dignament la nostra autonomia, pera reconstruir, política y socialment, la Nacionalitat Catalana, sinó també pera desenrotllar la futura acció imperialista dins y fora d'Espanya y pera conseguir el reconeixement del nostre valor y del nostre crèdit en el mercat cultural universal.

A la solidaritat cultural universal hi es admès el quo aporta quelcom de popi y d'humà al patrimoni de la civilització. A la conservació y al augment d'aquest patrimoni, del qual se'n beneficia tota la humanitat, tots ~~els~~ pobles estàn obligats a contribuirhi. Al poble qui no compleix el seu destí, qui posa de la civilització com un paràsit, sense preocuparse d'enriqueir-la, se li aplica un protectorat cultural. Aixís, per exemple, el que exerceix Alemanya sobre del Estat Espanyol, ab les excavacions numantines. Perque no abunden els savis espanyols, ens invadeixen els savis hispanòfils, exercint una veritable ~~induc~~ ble penetració, no ja de la nostra hisenda, sinó del nostre cervell. Si ara desaparequessim del mon, el mon no se'n ressentiria, ni se'n adonaria (2).

Per rigurosa lògica, en Prat de la Riba, formulador de la teoria del nacionalisme integral y polítich d'equilibrada plenitud, inicià la tasca de la creació de una cultura catalana.

HEROISME DELS NOSTRES CULTURISTES

Aquesta acció cultural den Prat es tan gegantina, es tan heròica, que supera l'acció política.

Per l'acció política's comptava ab un nucli d'homes inicial, ab l'engrescament que la política sol desvetllar en les masses, ab les utilitats y foramenells que l'exercici de la política reporta, ab ~~l'impuls~~ la col·laboració de privilegiades intel·ligències y de voluntats fermíssimes y, aduq, ab l'empenta irresistible de tot un poble injustament agraviat y provocat.

Per l'acció cultural, en canvi, son tan grans l'ignorància y la desorientació, que gairebé per incompetència, no's troben col·laboradors per a començar-la. Perxó resulta personalíssima den Prat, perquè's pot dir que es quasi dol a durne l'iniciativa y l'efectiva tutela. ¡Oh l'heroisme d'aquests propugnadors solitaris entre'ls altres polítics! Els altres polítics, tarats encara d'espanyolisme, judiquen externa a llur missió l'obra cultural.

Per unes eleccions encara's troben diners. Per una biblioteca, calen miracles d'audàcia. Un detall. Al confeccionarse el Presupost Municipal de Cultura, en Prat de la Riba prepara l'inclusió d'una forta partida, destinada a la Biblioteca Nacional Catalana. Calfa no més, pera obtenir-la, qui'ls benemèrits patuicis del Institut d'Estudis Catalans la demanessin : una senzilla formalitat. Donch aquells varons entusiastes de l'acció cultural no gosaven llençarse, no s'atrevien

a demanar ; 1000000 duros ! per una biblioteca, per l'única Biblioteca Nacional Catalana. Solament després de grans instancies den Prat de la Riba, s'arribaren a la Batllia... Y obtingueran l'inclusió en aquell presupost, d'una soma important.

L'acció cultural, especialment als començos, ha de tenir unitat. ¡Pobres de nosaltres que abans de tenir cultura, que abans d'arribar a la formació d'una escola cultural catalana, ens séparessim en capelletes y petites colles. La política soporta les divisions. La nostra cultura incipient no les resistiria. Perxò els hèroes d'aquesta fonamental y treballosa reconstrucció, han de laborar de nits, a l'ombra, d'amagat de tothom, per no desvetllar rezels, enveges ni tacanyeries. Han de presentar les obres veladament, sense dar-les-hi importancia, per que passin de grau, Han de recatar-ne la creixensa, per que quan inspirin enemistat a causa de llur ufana, siguen ja tan fortes que als enemica nés vegin ab cor de destruir-les. Perxò la modestia den Prat de la Riba com a propulsor de la nostra cultura, es una modestia generosament interessada. Els qui cerquen l'eficacia, no poden esperar l'agraïment de llurs contemporanis: han de pidolar, s'han d'excusar han de regradiar als que deixen fer.

Per amor a la cultura, en Prat de la Riba ha sacrificat, en algunes ocasions _ totes aquelles en que ha sigut necessari _ l'èxit polítich, la fama de polítich. No cal retrèureles. Fins, quan ha convingut, s'es arriscat a que la perfidia dels uns y l'escòdol farisich del altres posés en entredit la siva més cara fama de catalanista.

Aixís y tot, no han mancat veus autorisades pera ferli justicia. A-càs el de més valua, es el testimoni del integritisme per lo que aquest

sol tenir d'exigent y meticolós. El doctor Martí y Julià deya:

" Jo ja sé que per part d'alguns elements, per part del senyor Prat de la Riba - en aquest sentit mereix totes les lloances- se fan treballs ab l'unich objecte de reconstituír quelcom de la nacionalitat catalana y determinar un element de cultura per la nostra terra.

Es molt lloable lo que's fa, però no n'hi ha prou; perque aquest treball va dirigit als elements superiors de la nostra terra, mes aquests treballs no arriben al poble u els resultats que ha ke produir son molt llunyans. " (3)

El retret que, després de la lloança a n'en Prat de la Riba, ~~fa~~ fa'l conferenciant de la Unió Catalanista als propulsors de la mostra cultura, peca de massa general. En Prat y els nostres amich de la Lliga, capdevaners d'un estol hont forma la intelectualitat catalana, compleixen llur missió aristocrática organisant y fomentant la cultura superior, l'alta cultura. Semble que es més aviat a les que corresponia continuar l'obra dels nostres amichs, popularisantla.

D'altre banda causa una certa sorpresa l'ineficiencia d'un prohom de la Unió; lamentantse de que l'acció cultural dels nostres amichs es de resultats molt llunyans. ¿Si la Unió, en ~~la~~ política, predica la catalanisació lenta, gairebé individual, la conversió radical y l'abstenció colectiva fins el jorn en que'l "res" pugua convertirse en "tot" ! ¿Se vol una política de resultats més llunyans?

Altrement, tampoch es exacte que en Prat de la Riba sigui no més que un "gourmet" de la cultura catalana. Es un catalanista integral

qui, per Catalanisme, treballa per la producció, entre nosaltres, d'una cultura aixís mateix integral, genuïnament catalana. L'acció de Prat, com veurem, s'es estesa a tots els graus de cultura.

El ~~procés~~ procés d'elaboració d'una cultura pròpia comença, com hem senyalat abans, ab la tasca més elevada d'investigació y de creació. Segueix la divulgació o vulgarització adequada les necessitats de cada estament, o sia, la tasca pedagògica. Finalment ve l'aplicació, la utilització d'aquella cultura, dirigint y perfeccionant la tècnica de les arts y dels oficis y dels varis afers del viure ~~en~~ ciutadà.

Per tant, es natural que en Prat, sense desatendre cap dels graus d'expansió de la cultura, concedieci, però, y més en aquest període constituent del Catalanisme, especial ~~importància~~ importància al primer, al d'investigació y de creació culturals.

Peró no n'hi hà prou, per Catalunya, d'una producció normal de cultura. A causa del nostre endarreriment, cal per posarnos al nivell dels altres pobles y adhuc per fer possible l'avenç científich més enllà de les cledes actuals de la ciencia, una sobre-producció, una ràpida y perfecta assimilació de la cultura universal present,

Aixís ho diu en Prat. Ell vol en nosaltres intensitat d'esforç, d'invenió, de descobriment, però sense'l ridícol orgull ètnich qui mena al menyspreu per l'obra d'altres. Ni es depressiu limitarlos.

Ningú estima més un avenç, ni l'imita millor, que'l preparat pera realisar-lo o pera criar-lo. "Lo depressiu, lo rebaixant és no més copiar..." Heusaquí el profit que reporta l'enviu de pensionats al estranger. Tant perillosa es l'ingàmia de l'ignorància, con l'apocament de la desesperació.

"¿Es que som homes inferiors als altres homes? No. Comparats individualment de un a un ab els homes dels grans pobles, no som natiuament inferiors. Lo que'ns falta totalment son els grans instruments colectius de treball, son mètodes de treball, es la consciència de que'ls nostre treball pot donar, ha de donar els mateixos resultats transcendents que dona a fòra.

"Hem de voler, donchs, aconseguir la plenitud de valor humà que'ns pertoca, y per aixó cal que no'ns hi trobem be en la situació d'ara, que'ns agiti la febre de sortirne. Nosaltres, a Catalunya, més encara que'ls altres pobles ibèrics, hauriem de sentir la aquesta angnia, aquest desitg noble de redempció. Car si l'endarreriment d'ara es fatal pels pobles que conserven encara elements de poder y rastres de grandessa, que ha de sir pels petits, pels caiguts, pels que son abaix en tots els ordres, pels que ni políticament ni econòmicament son amos ni senyors de sí mateixos !

" L'obra és urgent. ~~totxoxix~~ A més d'urgent és vasta....(4) "
~~Denegades cal espera pacientment. Altres vegades cal insistir obstinadament. Cal sobtar les escasses oportunitats que s'ofereixen. En Prat de la Riba hi té una rara habilitat en ~~sebrezzz~~~~

Es clar que aquesta reconstitució cultural es una obra lenta _ més lenta , per culpa de tots, de la que en Prat voldria _ però cal no oblidar que si en un moment propici pogué improvisarse una Solidaritat Catalana, no es possible improvisar una Nacionalitat Catalana. La cultura d'un poble es com les catedrals en constuució: no s'afegeix una segona filerada de pedres a les parets, fins que resta ben assentada y trabada la primera. Es l'obra de moltes generacions. En Prat de la Riba, comprenentho aixís, procedeix ab la serenitat, ab l'humilitat del qui posa els fonaments d'una obra perdurable.

Denegades cal esperar pacientment. Altres vegades cal insistir obstinadament. Cal sobtar les escasses oportunitats que s'ofereixen. En Prat de la Riba té una rata habilitat en dobtar-les, per dirho aixís, 7al vol, y adhuc en tortutat-les lleugerament per fer-les derivar cap a la seua patriòtica finalitat. Aixís per exemple, cridat resentiment pel Governador Civil y demanat el seu parer respecte els medis de remeiar l'actual crisis del treball, indicà la conveniència de fer, entre altres obres, la traslació, en va demanada fins ara al Estat, de l'Escola d'Enginyers a (..) etc.

COM HA EXERCIDA EN PRAT DE LA RIBA L'ACCIO CULTURAL.

¿Còm ha exercida, còm exerceix en Prat de la Riba la seva acció cultural?

Es innegable que una vocació nativa y reflexiva alhora, s'ha impulsat a tan altes y arriscades empreses. Se l'ensà a l'acció cultural per pura lògica catalacista, empés pel seu amor a Catalunya. Hom a d'una refinada categoria, al actuar de polític, donà a la política tota la magnitud y tota la transcendència qu'ha de tenir y que li conen a las nacions civilisades.

Tal vegades llegint el Balmes, el gran curiós, més pròxim a nosaltres, de totes les ciències y de totes les arts, constatà en son esperit d'adolescent una curiositat parella. El Balmes qui dugué de l'incredulitat a la vocació religiosa un jove company den Prat de la Riba, es realment un predecessor d'aquest en el passar, per racional decisió, del entusiasme purament polítich a la complexitat de les inquietuts culturals modernes. Es natural que ara vulgui encomenarnos a tots lo que ell anomena a " febre de perfecció".

Del començament de sa vida pública arrenca l'acció cultural. primer com a escriptor, després com a polítich, finalment com a governant desde la presidència de la Diputació Provincial de Barcelona Primer ~~associat a l'associació~~ en forma de apostolat y de magisteri; després en forma de governació que actúa en el present y projecta per l'avenir.

De la presidència de la Diputació tant ha exercida sense im-
posicions y sense majoria incondicional, però havent-se sabut
guanyar les simpaties generals dels diputats y dels funcionaris,
àdhuc els del ancien regime, de la Diputació, una tan estimuladora
influència tutelar sobre la nostra cultura, que, als que demanen
pel nostre temps y per la nostra terra l'estatisme, se'ls

hi pot respondre que ~~hi~~ ja'n tenim un esboç, que gairebé no més calen l'autonomia y la Mancomunitat Catalana, pqrque, ab l'augment de llibertat y de modis, ja curarà en Prat de la Riba de intensificar, d'extendre y de perfeccionar l'incipient estatisme catalanesch. Y no en forma absovent y centralisadora, sinó-sense renunciar a l'intervenció quan sigui oportuna- fomentant y protegint les iniciatives privades, ab la creació y la multiplicació de juntes y d'organismes autònoms, base, com diu ell, de tot ~~2~~ "self-governament"

Aquesta situació d'equilibri entre l'estatisme y l'acció social es constant en ell. Ell qu'ab l'exemple ha predicat, practicant-lo, l'estatisme, revela en els seus escrits quest afinadíssim sentit de la realitat social de la solidaritat nacional del estat, dels estaments y adhuc dels individus. Per no citar més casos, al tractar de l'inspecció de les carreteres condigna el desitg d'associar a n'aquesta "obra nacional", tots els ciutadans -clubs, automovilistes, propietaris, industrial etc de les diferents localitats- Y al ocupar-se de la reorganització de la Beneficencia esmentant ~~el~~ l'"intervenció directa dels ciutadans" la qual "francament legalisada, constutuiria una nova aplicació d'aquest sentit del self-governament, tradicional en la Diputació de Barcelona, respecte dels serveis de beneficencia. Qu'en aixó consisteix el self-governament, en portar a la cooperació, a l'acció directa del còs social, funcions del organismen públics."

Ja al constituirse la Diputació l'any 1907, en Prat de la Ribera, al admetre una intel·ligència amb la minoria nacionalista, posà de condecència, que si fou acceptada, un programa comú que contenia la realització d'obres públiques y la creació de lo que després foren les nostres primeres superiors institucions de cultura, es a dir, el restabliment, adequat als temps, dels medis de cultura y de progrés nacionals que una interrupció secular y violenta de la nostra vida política'ns havia llevat.

A la presidència de la Diputació no ha romascut una inútil figura decorativa. L'home que ha sapigut beure la visió de conjunt del moviment polítich y cultural de Catalunya y que l'ha donada unificadora finalitat, ha cregut, aixís mateix, que la missió del president era la de donar unitat final a les tasques de la corporació. Y aixís ho ha complert y aixís ho compleix, sovintejant les visites a totes les comissions - propècies, quan funcionen absolutament deslligades y a les parcialitats y a les qüestions de competència- y senyalant orientacions que no més pot donar el qui, per rahó de son càrrech, heu la visió de conjunt, de les múltiples tasques provincials. En ses lluminoses memòries presidencials, en Prat estableix savidament una perfecta delimitació d'atribucions del Estat, dels organismes provincials o regionals y dels municipis, delimitació ideal basada en la realitat de les coses; delimitació pràctica, basada ~~en la realitat~~ en l'actual legislació. Aixís y tot, es tan gran el seu amor a la vultur, que quan se troba amb institucions de competència del Estat, que aqueix no sosté o no créa, passa generosament per que les sostingui o les

organisi la Diputació Provincial, Y encara mercès que li deixin fer

Peró hont singularment rellata el seny dirigent, la perspicacia d' estadistes ~~ix~~ d'en Prat de la Riba, hont ens dona a conèixer íntegrament el seu vast projecte cultural, a realisar per la Diputació mentre la Mancomunitat Catalana no pugui rellevar-la en part, es en la darrera dedites memòries presidencials, la llegida aguest dies pel seu autor, ab els aplaudiments de totes les fraccions polítiques qu'integran l'organisme provincial, En ella no hi es oblidat cap detall. De tal manera qu'al entendre-me'n, x quan ja tenia comensada la redacció del present treball, vaig haverlo de refer per encitar-lo, per x convertirlo, en molts extrems, en una glosa de la citada Memòria. La qual dono per citada en cada una de les múltiples bandes en que m'hi refereixi.

CULTURALISME NACIONAL

CATALUNYA, BASE DE LA NOSTRA CULTURA

En Prat de la Riba, gran encament de Catalunya -tota la seva tasca positiva es pura obra d'amor, de voluntat- estima la nostra patria ab una ~~xxxxx~~ una tan homenívol dilecció, que'n ressegueix totes les gracies del cos y totes les fineses del esperit.

GEOGRAFIA

L'AGRE DE LA TERRA

Es emocionant per exemple, la manera com sent la geografia de Catalunya, la manera com sent batejar la carn territorial ~~ix~~ de Catalu-

lunya. " El nacionalisme - ha escrit - planteja qüestions geogràfiques. " (5)

Per ell hi hà dues geografies, l'estatista, la geogràfica política de les nostres escoles oficials, y la geografia nacionalista, la geografia viventa, animada; la que s'aprèn els llibres y la que s'aprèn als fets.

Alguns de sos deixebles prou sabien l'afició que mena a l'ciencia y el seu dolè de fer-la més familiar a la nostra gent, adine valentse dels diaris com a l'extranger. En dels que creuen en la eficacia dels mapes, de lo que "entra pels ulls ". Encara recordo, a propòsit d'això, les encertades cobertes del folletó. " La qüestió catalana ", que redactà en Prat de la Riba, y que digiren als país els senadors y diputats regionalistes el 12 de Janer de 1906, aquelles cobertes hont hi eren marcades, en fropent contrast, les antigues y les actuals terres del domini espanyol. El balans del reiment centralista no podia ser exposat ab més inpersonal y fiscalitat sadora cruesa.

Però qu'ha vaig heure cabal esment d'aquella excel·lent pasió, fou al llegir, ab un mapa de Catalunya a la vista, la " Ponencia ... acerca de los Ferrocarriles Secundarios " feta pel nostre amic y mestre l'any 1907, per encarrec de la Diputació Provincial.

En aquell projecte, se tendeix a completar el sistema ferroviari de Catalunya. Obeeix al criteri d'emmalvar sistemàticament les línies y d'unir la capitalitat ab la periferi, seguint les conques dels rius-vies naturals de comunicació - y enllaçant les capitals

secundaries. L'aix es constituït per la línea de Barcelona a Manresa , Cardona, Solsona y Basella. Allí, al centre geogràfic d'aquella part de Catalunya, con un tronch vital escampa els ramals secundaris per les conques del Llobregat, del Cardoner, del Segre y d'abdos Nogueres, a manera d'arrels que s'enfonsen a les entranyes, encara verges, de la terra lleidatana. Vé, en según terme, la complementació de líneas existents, y, finalment, venen les que han de unir transversalmen poblacions importants entroncades ja en el sistema generl com Igualada, Vilafranca y Vilanova. Aquell projecte presuposa la Mancomunitat, la Diputació única o'l concert de les Diputacions catalanes. També, segons el pensament den Gaudí, el Temple de la ~~responsabilidadiditatadogobeeexsubeoursocooopdascondonocionifex~~ Sagrada Familia ha de sobrexir de la àrea actualment delimitada y travessar carrers en plena urbanisació. No hi hà confiança y despreocupació majors de les que dona la vitalitat. Aquell projecte admirable, alhora que sumament pràctic, tècnica, econòmica y comercialment considerat, es, per dirho aixis, un projecte "catalanista " Constitueix, con hem vist, la xarxa circulatoria de Catalunya. Torna immediatament a la vida y a la confraternitat comarcal les bandes somortes y preterides de Catalunya, Respòn magníficament al ideal de Mancomunitat Catalana, al concepte nacionalista, orgànich, de la nostra terra, de l qual Barcelona es el cap ab totes les prerrogatives y ab totes les sacratíssimes obligacions d'una capital. No el l'esmentada ponencia una bella pagina de literatura patrètica, d'entussiasma d'ideolog, sense adequar-se a la realitat. Al contrari; en ella s'hi estudien les més vulgars minucies de la pràctica, els diferents estats de dret en l'legislació

de ferrocarrils, la part financiera de l'empresa per la qual sembla que's comptava ab un nucli de banquers y de capitalistes de Barcelona y de Paris.

El mateix any 1907, a proposta den Prat de la Riba, se prengué l'acort de construir, ab preferencia, les carreteres o troços de carretera o camins vehinals que hagin d'unir al sistema general els pobles incomunicats de la provincia. N'hi havfa més de 40 y ara ja son poquetíssims els qui viuen fora del mon, els que son encara bandes somortes del territori provincial. Mercès novament a n'ell, qui l'any 1909 proposà y obtingué que, donada l'importancia de la millora y la dificultat de realisarla de pressa dins els presuposts ordinaris, fos inclòs el corresponent projecte en el presupost especial extraordinari a base d'emprèstit .

Més a n'això tan "pedestre" de les carreteres hi posà un anhel d'idealitat, de perfeccionament. "La llei fonamental qu'ha de regir es la mellor y mes completa satisfacció de totes les necessitats. "Per ell, les carreteres no han de ser, con ara, "l'lit unic d'una circulació variada ", sinó "complexa perllongació del carrer modern" "No basta imitar lo que fan els altres, no basta atendre curiosament aquestes primitives vies de comunicació, ara que ab l'automovilisme recobren de tot Europa la esmortuïda estima: convé, aixis mateix, perfeccionarles, pel nostre compte y ab iniciatives propies, atesa la major importancia que han servada entre nosaltres per l'escassetat de ferrocarrils. Si per conseguirho es precis adquirir llibres y fer viatges y tenir màquines y realisar ensaigs y proves, en Prat de la Riba proposarà l'adquisició de llibres y el subvencionament de viatges y la compra de maquinaria y l'establiment de laboratoris y di-

pòsits de materials. Es notable la minuciositat y el coneixement de causa ab que diserta sobre'ls varis problemes de construcció, ab un finissim ~~xx~~ sentit de varietat, u de conservació, d'adaptació dels serveis actuals al nou sistema, yy, adhuc, d'amenisació de les mateixes y sobre la classificació que fa de les de Catalunya, en internacionals, d'unió de Barcelona ab Europa y ab Espanya y Portugal. regionals, d'unió de Barcelona ab els nuclis catalans d'altres provincies, conaricals, de relació directa d'unes comarques ab altres y barcelonines o "metropolitanes" - les del voltant de Barcelona y les de Barcelona a altres nuclis urbans d'importancia en les seccions no internacionals o regionals- , deixant, en últim terme, ~~xx~~ les de servei local.

Parla aixís mateix, de la conveniencia de dotar d'automòvil l'Inspecció de carreteres. Y ell, qui'l demana per un organisme burocràtic, no'l reclama, per raons de delicadesa, per la Presidencia. Si'n tè y n'usa al Batlle la missió del qual es circumscriu al terme municipal de Barcelona, ab molt més motiu, n'hauria de tenir el President de la Diputació, ja que, a més d'iguals raons de decor, hi ha les d'utilitat de resseguir la provincia, per coneixe'n les necessitats, per compenetrar-se ab tota ella, y per enterar-se, de visu, de les obres provincials. Resta el conhort de que semblant millora no es de les que romandrien per fer sots la Presidencia d'algun possible successor d'en Prat de la Riva.

A la citada memoria del 1909 proposava la construcció d'un pont sobre'l Llobregat en el seu punt d'intersecció ab la Granvia, y d'un altre sobre'l Besòs en la secció de la carretera de Cornellà a Fogàs, a San Andreu, co-

rresponent aixis, en favor de Barcelona, a lo molt que Barcelona fa, ab lo qu'aporta de contingent porvvincial, en favor dels altres pobles de Catalunya.

Cal, també, sentirlo en el discret raser de son despatx, descapdellant imatgeria perfectament calculada dels projectes que tenia resolts per quan hagessim assolida la Mancomunitat Catalana. Cōnstituien una organisació cultural perfectament adaptada al organisme català. Els centres d'ensenyança agrícola, endustrial, científica, eren establerts a les comarques més apropiades, de tal maner que, ab aquests centres estimulants de la cultura y de les industrias característiques de cada comarca, fàcilment hauria resorgit la figura especial de quis c'una d'elles. Ens hauriem trobat, sense adonarnos, con per art de miracle, ab una Catalunya restaurada en conjunt y en tots sos detalls, y a l' altura de les modernes condicions de vida. Al pensar que aquesta brivada constituyent l'hem perduda ab les nostres petites renyines, difícilment sé resignarme a perdonar la supina inconsciencia dels qui provocaren el desllorigament de la Solidaritat Catalana. El desnivell cultural que s'hauria establert entre Catalunya y la Espanya oficial, hauria estat prou gran pera assegura nos la definitiva independencia espiritual, base de tot nacionalisme y preliminar necessari de tota gefemonia y de tota acció imperialista. (*)

CAPITALITAT DE BARCELONA

Y el barclonésme catalanista d'en Prat de la Riva! ~~no es de~~ Barcelona

* Ab el sistema circulatori complet de carreteres y ferrocarrils,
ab el sistema estimulant complet, de centres de cultura comar-
cals, hauriem posat, usant un tecnicisme militarista, tot el país
en peu de cultúrisació

no es exclusivament dels barcelonins, Barcelona es de tot Catalunya. Tota Catalunya l'ha enriquida de sanch, de brassos, d'ideals y de medis econòmichs, tota Catalunya tè dret a rebren els beneficis. Com deya ell, els fradisesterns de pagès, devenen els prínceps de ciutat. Barcelona, es el baticor vital que expandeix arreu les energies concentrades en ella .

L'unió de Barcelona, de la capitalitat de Barcelona, y del organisme català, es indisoluble. Els mals de l'una repercuteixen sobre l'altre, y al revès. El malestar de Catalunya, el conflicte constitucional del nostre nacionalisme, floreix a ciutat ab les flors de l'anarquia(6) car no pot completarse'l procés de la educació començada a la família y a la escola .
 " Sempre-la capitalitat -afegeix- dona la mida de la força y la grandesa del poble que l'ha feta " (7)

Aquesta amor a Barcelona no l'ha poguda demostrar ab tantes obres de caràcter urbà com els qui son passats per l'ajuntament, però es evident l'entusiasme ab que sempre ha acullides les iniciatives favorables a Barcelona. Cal, però, notar, com tota la seva acció cultural y catalanista respon a n'aquest concepte orgànic de Catalunya, ab Barcelona per Capital : la seva obra a la Diputació, el seu projecte de ferrocarrils y carreteres convergents a la nostra ciutat, dels ponts al Besòs y al Llobregat, ho confirmen. Cal, aixís mateix, esmentar la seva intervenció decisiva en la concreció del Presupost de Cultura, com veurem després y en la resolució del conflicte censalista entorpidor de la reforma interior, resolució que tendeix a fer viable la expropiació de finques enfitèutiques del Pla de Barcelona, proposant una adició especial a la Lley d'Expropiació forçosa del 10 de Gener de 1879. El testimoni de la

propietat urbana, al acudir a n'ell, demostra, alhora que son prestigi arbitral, la confiança que -no sense motius - li té Barcelona.

Ab la qual si limita a correspondre a la ilimitada que ell té posada en la nostra ciutat. Barcelona, com diu ell, "no es una ciutat solament política com Madrid, ni solament mercantil com Hanburg, ni solament industrial com Manchester, ni solament leteraria com Goettinge, ni un museu ne més com Florencia : es la gran ciutat que abrassa integralment tota la vida nacional; es la veritable capital. Ella resoldrà la qüestió catalana y salvarà a Catalunya..." (9)

Ell es qui va enaltir la memoria d'aquell barceloní ilustre, el més benemerit dels nostres temps, d'aquell home de voluntat i d'amor, la vida del qual té l'unitat de direcció dels grans homens, d'en Rius y Taullet, en un article que titulava "l'enamorat de Barcelona" (La Veu de Catalunya, 27 de Sept. 1901).

Per que Barcelona, a més d'una gran Ciutat. el y ha de ser, la capital natural y política de Catalunya, en Prat de la Riba, al reclamar per ella una ampla autonomia municipal, la voldria supeditada a l' autonomia de Catalunya.

Contra els que suposen que les grans capitals -no les d'artifici- son un fenomen morbós de la vida nacional, una congestió la consagració d'una tirania, ha escrit que " per el contrario las grandes capitales son ix las superiores creaciones del genio nacional, la concreción más elevada y perfecta de una vigorosa selección social el órgano fundamental de todo pueblo, digno de este nombre. No podemos convenir en tan grosero ejercer los que hines podían apreciar en todo su imponderable vales la az-

ció de Barcelona en todas las grandes crisis de nuestro país, en toda la sociedad catalana, que la hemos visto salvar nuestra nacionalidad al salvar la lengua catalana de una destrucción segura, tan segura como la que por la falta de una gran ciudad en vano intentan evitar entre las regiones españolas poseedora también la lengua y personalidad propia. (10) (Revista Jurídica de ~~Barcelona~~ Catalunya, año 1904)

LA GRAN CATALUNYA

Catalunya es petita però la grandesa dels pobles no s'amida ab la mitja cana, ni ab la cinta mètrica. Catalunya es una casa ben petita. En Prat de la Riba vol tenirla endressada y polida y plena de benestar y de confort.

Però no se n' acontenta d'airé. Adhuch els moments de felicitat se condimenten ab salabrors d'inquietut. En Prat, que no oblida la que es esta da Catalunya, sembla ab una patria més gran, ab la reconquesta espiritual de lo que veinatges enemichs ens sustragueren. En Prat de la Riba sembla ab una patria integral, reconstuïda ab totes les regions de parla catalana, una patria hont hi entrarien Valencia, Mallorca, Rosselló...

Una patria que s'extendria per la vora del Mediterrani, que traspasaria els Pirineus qui, segons cantava'l poeta: devindràn seli presidencial, y que arribaria fins al Rodan, fins a les estribacions subiti dels Alps, fins a mitja Europa França y ¡oh! emoció suprema! fins a les beques del Leire, fins al Atlàntic.

En Prat, com tots els grans sabis, com tots pelfitichs creaders, ne mutila ab metedismes d'un fals racionalisme les velades explerades de la imaginació.

Aquesta patria, amada abans d'existir, no té nom. En Prat, ab cura sel.lieita, gairebé maternal, n'hi recerca un...Y el troba. La patria futura ne's pot dir Catalunya, perque es més que Catalunya perque es una sobre-Catalunya, perque es la nació occitànica, però tampoch pot deixar de dirse Catalunya... Y en Prat -agitant el nom com una divisa de nacionalisme - l'amemena interinament, pomposament, entranyablement. La Gran Catalunya (11)

HISTORIA

LLIBRES D'EDUCACIO POLITICA

Catalunya'ms es amada, ne sols en el seu territori, en la seva historia, en els recerts y en les reliquies de sa vida passada. Ne hi ha progrés sense tradició, sinse continuïtat. Però quan aquesta tradició era violentment trencada, es encara més necessari el repèndre-la, perque sols en ella trobarem l'esma pera oriejtarnes d'ara endavant, sos en ella descobrirem el vertable esperit de la patria.

Aquell dalè de vulgarisació del Mestre, veritable instnt pedagògich, revlat en la Beografia, l'ha demostrat igualment en la Historia. Ne té premiada una de Catalunya, als Jochs Flerals, notabilissima en la q al soc desvrits els períodes de formació y de prosperitat ner-

mals ab savia preferència sobre'ls d'heroïsmes de decadència als que'l romanticisme castellà ens tenen avesats. Aquest magnífic compendi d'història sintètica de Catalunya, no es estat imprès en volum apart, per la obstinació laudable de son autor en no deixar-lo publicar sense una gran profusió de làmines ilustratives del text. Consigne'l fet y entench que les solemniais circumstàncies de la present ocasió'm rellevem de comentar-lo.

A n'aquest mateix esperit de vulgarització de la nostra història interina respèn la publicació del petit y saborós volum "Corts Catalanes -Proposicions y Respostes.-Ab pròlech y Comentaris " Talment sembla que'l seu autor, davant la nostra actual ineducació política, recerqui netes estimulants, conjumini tractats d'història política, explicantnos de quina fàcil era organitzat y funcionava l'història Estat Català. En malhora podrien constituir una Mancomunitat que fos catalana de nom y de fets, sense conèixer precedents d'organització política indígena.

Aquesta fè de Prat de la Riba en la eficàcia educativa y catalanitzadora de la nostra història es racionalíssima. La història y la formació literària ab lectures dels clàssics y dels moderns, donen una experiència de la vida, una psicologia pràctica, un coneixement dels homes, tan perfecte, que difícilment pot aprendre's a una altra banda. Però, de més a més, en Prat de la Riba, com l'home generós que ressona als altres lo que per ell'es estat motiu de fortuna, se conserva oculta la seva fe en la història, fè basada en l'experiència, en la comprovació personal. Ne es extany que reconami, als qui senten

voació política y fins periodística, la lectura dels llibres d'història de las institucions socials y polítiques, l'home que s'es fermat, de primeria, segons propia confessió, ab la lectura d'"El Protestantisme comparado con el Catolicisme en sus relaciones con la civilización europea ", de Balme, y després, ab l'estudi de les institucions romanes y mitgevals en el Feustel de Coulanges, de las pre-romanes en el Summer-Maine y sobre tot del vell y del modern regim en les obres per ell felicement assimilades del Taine.

Es de notar, de passada perquè ne'n ocuparé més endavant, la seva profunda admiració pels temps mitgevals quan el nacionalisme sancionava arreu l'obra, sempre cristiana, de la naturalesa.

No es d'extranyar que, ab tals mestres, al descriure esquemàticament, a "La Nacionalitat Catalana ", el procés del Catalanisme, he fos ab tan rara grandesa que'l gran poeta en Picó y Campanar, senyala, en els primers capítols d'aquella obra, trets gene-siachs.

RESTAURACIO DEL PALAU DE LA GENERALITAT.

Aquesta amor a l'història patria no ho es solament a l'esperit, si-ne també a la plàstich, a les urnes de pedra que seven el sacratíssim perfum ancestral. Preu se trasllui en la sollicitut ab que l'exim President de la Diputació ha treballat per la readquisició y per la d'igna restauració del esplendit, del g'nt històric, y gloriós Palau de la Generalitat. "Jo haig de dir que la satisfacció més viva

que he experimentada en els dos anys de la meua presidència, es la d'haver entrat en possessió del vell Palau; i'havervos representat a vosaltres, y per vosaltres, a Catalunya, en l'acte de rebre del Estat; que un dels geigs més intensos, una de les fruicions més fendes ha sigut l'imagarar la tasca de fer desaparèixer les profanacions de que havia estat víctima durant dos sigles d'incultura, desamor y deixadesa. " (12)

Per ell foren incloses en el presupost a bade d'emprestat, dures ab destí a la digna restauració d'aquest palau, apenes començada ab les migrades consignacions del presuposts ordinaris.

EXCAVACIONS D'AMPURIES

Aquesta anar a la nostra historia's revela també en la protecció per ell dispensada l'establiment, a la conservació y a la organissació dels arxius de la terra. Es, també en aquest concepte, digna de singular esment, la magna empresa de les excavacions d'Empuries. Quan a la Junta de Musees, cap d'aquells homes adoradors y naviàtics de l'Arqueologia, ni cap dels nostres amichs, llevat den Puig y Cadafalch, volia arriscarse a iniciarles, per dubtar de l'èxit y per temensa a les responsabilitats y al ridícol, en Prat de la Riba, prefé entre'ls professionals de quella Junta, no vasilà un sol moment, y ab aquella suau insistencia d'ell que desfà tots els obstacles, els empengué resolutament contra la oposició manifesta de la majeria y contra'l parer íntim de quasi tots, a la realisació d'aquella obra, y la subvencionà y l'ha vinguda subvencionant, tant com era possible a la nostra terra. Els resultats ne es precis ponderarles. La fè d'aquest home, verament extraordinaria, es estat premia-

da. Una vegada més s'es comprovat que l'amer, quan ne cega, es més violent y millor augur que la mateixa ciencia.

Aquesta confiança en l'eficacia nacionalista de l'història's revela també en el caràcter històric-arqueològic donat, per començar, a l'Institut d'Estudis Catalans.

CULTURA MATERIAL

ELEMENT ECONOMIC DE LA PRODUCCIO

LA RIQUESA

En Prat considera la riquesa, la prosperitat material com a primer element, en l'ordre cronològic, de la cultura. Certament. La riquesa, la pompa, el luxe, no restaren pas exclusits de la qualificació de bones que a totes les eses aplicà Deu quan eren encara tebies de les seves divines mans creadores. La riquesa es necessària y es convenient a la societat. Els qui, titllant d'antinatural els llibèrrims vots religiosos, pretenen imposar a l'humanitat una rigidesa calvinista, o una austeritat republicana, fan obra anti-social, perquè tendeixen a la nivellació absoluta dels homes, a la supressió dels estaments y classes, a la monotonia del desert. Es clar que moltes vegades la classificació dels humans es injusta, es irritant per no basar-se en els mereixements personals de cadascú, però això en tal cas, perta no més a medigicar, tan radicalment com de vulgui, el regim de la distribució de la riquesa.

AGRICULTURA

D'aquí la protecció per ell dispensada a l'agricultura, a la indústria y al comerç, tan arrelats a Catalunya. D'aquí l'atenció per ell dispensada als fenòmens econòmics y a les qüestions de hisenda.

Ja hem vist el seu pensament, començat a realisar, sobre'l futur sistema de vies de comunicació, sobre tot ab la preferència concedida als camins vehinals dels pobles actualment incommunicats y al ramal ferroviari més important destinat aixímateix a portar a la circulació de bens y d'idees les comarques actualment més isolades de Catalunya.

No cal ponderar els beneficis que de l'execució d'aquells projectes ne reportarà l'agricultura catalana.

Més n'obtidria el jer en que, de pactarse la Mancomunitat Catalana; s'establissin ales varies comarques les granjes experimentals y els altres centres de cultura y de crèdit agrícols que té estudiats en Prat de la Riba. Feren com els presents de neces que la Catalunya reunida faria a les gentils pubilles d'a pagès, a les varies comarques, segons el respectiu gust y la més adequada escayensa. Bé podria dirse que cada respectiu present els hi vindria, a quiscuna, com l'anel al dit.

Y com a institució central hi hauria, a Barcelona, lo que es avuy Escola provincial d'Agricultura, que en Prat de la Riba voldria convertir de centre d'ensenyança mixta o secundaria que es avuy, en escola de gran superior y, per lo tant, intensament científica.

Mentres l'organizació de la Mancomunitat no's fassi, creu que la Diputació hauria de sollicitar de l'Estat (que'n mantè a altres llocs) l'establiment de estacions agronòmiques, patològiques, pequaries, eli-

vareres, etc., a Barcelona y a les respectives comarques.

INDUSTRIA Y COMERÇ

A Catalunya hi hà les ciutats y les conques més industrials d'Espanya. Es potser la industria lo que dins la península més caracterisa actualment la nostra terra. Però en Prat els hi consagra a n'ella y al comerç, preferat atenció.

Fins un motiu d'agraïment deu empenyer a ferho, en efecte: Les forces econòmiques de la nostra terra feren les primeres a secundar el moviment nacionalista. Elles donaren els primers contingents de col·laboradors y de votants. Elles, molt abans, donaren a Catalunya la vi-rer corporal necessaria per redressarse y per introspeccionarse.

~~En Prat de la Riba entén que'l primer grau de l'ensenyança d'Arts y Oficis correspon a les escoles municipals de aquesta classe. Ara que l'Ajuntament n'ha creades, es la ocasió, segons ell, de transformar~~

ESCOLES

En ~~Exixia~~ Prat de la Riba entén que'l primer grau de l'ensenyança d'Arts y Oficis correspon a les escoles municipals de aquesta classe. Ara que l'Ajuntament n'ha creades, es la ocasió, segons ell, de transformar en escola de segon grau, organisant aiximateix l'ensenyança pràctica secundària d'industries elèctriques, de mecànica, de tintoreria y d'estampats, que ne existeix avuy a Barcelona, l'ac-

tual Escola provincial d'Arts y Oficis. Com depén de l'Estat, cal demostrar la nostra aptitut pera reclamar una major autonomia que'n s permeti realisar aquella transformació.

Voldria, aixímateix, sustreyentes a la explotació de l'Estat, reorganisar les actuals Esceles d'Arts y Industries y Belles Arts, foses en una, per entendre que es necessari que l'art industrial ha d'atemperarse a la naturalesa de cada industria y compenetrarse intimament ab ella.

A les esceles provincials superiors de Arquitectura y Enginyers, mana el Govern y paga la Diputació. Lo únich a fer, per ara, es instal·larles en deificis més adequats y augmentar la detació dels professors.

UNIVERSITAT INDUSTRIAL

L'institució mare, l'obra fonamental per l'avenç de l'industria y del comerç de Catalunya, ha de constituir-la la Universitat Industrial, destinada a ser un dels centres més forts y més trascendentals de la nostra cultura.

Fou creada ab el nom d'Escola Industrial, per un R. D. d'ara fa sis e set anys, mercés a les previsores iniciatives del benemérit Foment del Treball Nacional. El R. D. l'encomanava a un patronat autònom (essent la primera concessió feta pel Govern en sentit autonomista) pesant a dispesició d'aquell 15.000 duros anyals. Els solars ne més, destinats al emplaçament, ja'n valien mitg milió. Desviada y unilateral

a la nostra terra, la munificència particular, ne's recullien subsideis de cap mena y perllava l'existència d'aquella institució, quan en Prat de la Riba, capint immediatament la transcendència enorme d'aquella obra, y d'aquell primer ensaig d'autonomia, se li pesà resultat mental costat y, ja d'abans de ser diputat provincial, l'afavorí ab la seva propaganda y la sostingué ab els seus optimismes. Y quan, mes tard, les circumstàncies el dugueren a la presidència de la Diputació, -que involucrava la del patronat - treballà dins aquest en forma tal que bé's pot dir que, gracies a n'ell, subsisteix encara. Car, ne sols li salvà la vida, sollicitant y obtenint de la Diputació, l'any 1909, 20.000 duros, sinó que, presidintne les sessions, hi aportà les seves iniciatives y la seva indomptable perseverancia, conjuminant el magnífich projecte de la constitució orgànica de la Universitat Industrial, ara ja, en part -y mercès a la col·laboració d'amichs generoses y expertíssims - dut a la pràctica y funcionant. De purament tècnica que era al començament, l'ha feta més completa, introduint-hi l'element artístich, car ne n'hi hà prou avuy dea ab fer les coses sinó que han de ferse bé. "El mon " segons en Prat "es dels producters, que saben més y tenen voluntat més ferma y persistent per aplicar lo que saben al perfeccionament dels seus productes." En l'avenç d'un poble tan hi ajuda la perfecció dels productes, com l'importancia quantitativa de la producció. A l'obtenció de la primera hi pot aspirar, hi deu aspirar Catalunya. Es gairebé, a més de profitosa, una condició de moralitat, com explicava un dia l'Eugeni d'Ors. Heusaquí, sumament resumida la concepció integral d'aquesta notable institució. Acabem de

senyalar la seva finalitat. Ha d'esbadearse en dues branques. L'una, l'ensenyança de totes les indústries en que la màquina he es tot y l'home, gairebé res. L'altre, l'ensenyança d'aquelles indústries en que l'habilitat del home es el factor predominant y l'eina, l'instrument, la màquina, son lo secundari.

Les ensenyances de la primera branca s'organizaràn en tres graus; el superior e d'enginyeria; l'intermedi e d'escoles tècniques, y l'inferior e d'escoles purament teòriques (d'Arts y Oficis). Les ensenyances de la segona branca tenen, gairebé totes, el comú denominador del art. En el seu cicle pedrà articularse les actuals escoles de Belles Arts y Indústries de Llotja y, al capdemunt, sem a grau superior, l'Escola d'Arquitectura. Al costat d'aquestes dues branques s'hi posaria, ab grans ventatges per ella, la Escola de Comerç.

La primera favorable conseqüència de aquesta organització serà la de fer respectables, en conjunt, una serie d'institucions que, per separat, restaven al albir de qualsevos ministre o a la incuria de la gent. Pertant les totes a la Universitat Industrial, més fàcilment s'extendrà per sobre d'elles l'autonomia.

Aquest es el projecte, aquest el l'ideal. Mes en Prat de la Riba entén que ne's pot realisar immediata y totalment com les artificioses creacions administratives, sense ànima y vida, dels tauraturs ministerials, siné que "ha de anarse fent", ha d'anar seguint el "proce vital de creixença que engendra les institucions fortes."

El primer nucli el constitueixen la secció d'indústries tèxtils (teixits y filats) que ja funciona, y el gran laboratorí químic a l'al-

tura dels millors d'Europa, de rescent instal·lació.

Al costat del laboratori químic s'instala ja una part del material del Laboratori de l'Escola d'Enginyers, que hi serà traslladada.

Segons en Prat, s'hauria de seguir aquest procediment : portar hi les ensenyances existents, situant-les ab plan y omplir els buits ab creació de noves classes, o desdoblant-ne. Y encara, al voltant d'aquests organismes d'iniciativa pública voldria que s'hi apleguessin els de iniciativa privada o gremial, que ab l'augment de nivell cultural y econòmic, indubtablement sorgirien, vindrien a der, al voltant de l'Universitat Industrial y integrant-la, com els barris extramurs dels castells y dels monastirs mitgevals.

Voldria, de la mateixa manera, combinar les institucions feministes que provadament existeixen, fent-ne una gran institució d'ensenyança artística y tècnica de la dona, sota la tutela d'un patronat únic.

Fins aquí, lo que ha fet y pensa fer en Prat de la Riba, per obrir a l'industria y al comerç de Catalunya l'element tècnic, que es l'art y es la ciencia col·laborant a la prosperitat econòmica del país.

ELEMENT ÈTIC DE LA PRODUCCIO

Però en el problema de la producció hi han altres aspectes que cal no deixar oblidats. Hi ha l'element ètic, l'element humà per excelència.

Com diu el Bisbe de Vich, " la cuestión del trabajo no es una cuestión de la materia, la materia no tiene ni puede tener cuestiones, no puede discutir, toda cuestiones espiritual, las luchas son entre espíritus opuestas... El espíritu es el que ^{la} dá vida, y la muerte viene por la carne ". (13)

MUSEU SOCIAL

Gairebé més enllà de lo que permeten les atribucions legals d'una Diputació, s'ha fet, per aquesta, quelcom en aquest sentit d'intervenció en les qüestions obreres, encara que no més sigui creant un organisme per a estimular y fomentar tota iniciativa y activitat en bé de les classes menys acomodades. (14)

Aquest organisme es el Museu Social creat en virtut d'una proposició presentada l'any 1907 per en Ramón Albó, d'acort ab en Prat de la Riba, a la comissió especial de "Nous Serveis".

N'es president el de la Diputació provincial. Ve completat per una càtedra-ambulant quan convé- d'Economia Social. Publica un butlletí y està ultimant la grandiosa exposició social pròxima a inaugurar-se.

En Prat de la Riba, que havia escrites anys enrera dues obres sobre qüestions socials - una d'elles sobre jurats mixtes, per a resoldre conflictes del treball - ha mirat ab singular dilecció les iniciatives desplegades pels organitzadors del Museu Social, els quals, tal vegada haurien defallit en algú moment d'indiferència agena o de crisi econòmica, sense l'optimisme inestroncable del seu President. El qual presideix sempre les sessions de la junta mixta de diputats provincials y de regidors, havent procurat, en benefici d'aquesta institució de tan grandios pervindre, l'inclusió d'una forta quantitat en l'actual pressupost extraordinari.

ELS JURATS MIXTES

Acabe de fer referència a un opuscul d'en Prat de la Riba sobre

" Los Jurados Mixtos par dirimir las diferencias entre patronos y obreros y para prevenir o remediar las huelgas "(Madrid, 1901). Aquesta memoria premiada per la " Real Academia de Ciencias Morales y Políticas " en el concurs ordinari del 1900 es un estudi acabadíssim d'aquesta institució.

En ella son exposades la significació dels Jurats Mixtos en l'evolució del dret del Treball, la seva naturalesa, la seva organització, la seva competència y'l procediment a seguir davant d'ells.

Els considera, l'autor, com una fase humanisadora, però en definitiva, de la lluita entre el capital y el treball. Entén que per ser eficaces han de constituir-se ab pars, es a dir, ab patron y obrers autèntics, del mateix ram, en lo possible, a que pertanyen els qui solliciten llur intervenció. Es ferça enemic de l'iniciativa oficial per organitzar-les, com no sigui valent-se d'una reglamentació molt general y de l'intervenció dels inspectors del Treball si's forma ab ells un cos apte que respongui, com en altres bandes, a la seva delicada finalitat social. Es partidari de les associacions obreres y de les patronals car faciliten, més aviat que destorben, la solució dels conflictes individuals y colectius entre patrons y obrers.

ORGANISACIO DE LA BENEFICENCIA

Fins a cert punt, poden ser considerades com a succedànies de les institucions socials, les cases de beneficencia. Aquelles miseries que no pet obviar la justícia, que no pet evitar l'economia, les acull

umerosament la caritat.

Entèn en Prat de la Riba que la beneficència hem de tendir a fer-la social, en el sentit de que'ls poders públics puguin limitarse a tutelar y a completar les obres d'iniciativa particular.

Mentres aquestes obres no existeixin en nombre suficient, creu que s'han de ocupar de la beneficència els organismes públics més pròxims als qui necessiten dels serveys benèfics, o siguin els municipis, encarregant-se les diputacions quan la complexitat els fés inassequibles a molts ajuntaments. Al Estat li pertocaria la tutela.

La legislació actual classifica les necessitats en permanents (atesses per l'Estat); mixtes (atesses per la província), y tranzitories (atesses pel municipi). Fora una classificació bastant acceptable, si l'Estat, per lo que li toca fer, no la deixés incumplimentada.

En Prat de la Riba s'es ocupat del problema de la Beneficència, en lo que afecta als organismes provincials. Segons ell, del Manicomi, actualment a càrrech de la Diputació, se n'hauria de encarregar l'Estat, per disposar-ne aixís la llei, mentres no's modifiqui aquesta, com he hauria conseguit en el projecte de Llei d'Administració local. Però, com "de fet" es provincial, ha iniciat la reorganització y el millerament d'aquest servey que absorbeix actualment, la vuitava part del contingent provincial.

En quant als d'hospitalització, entèn que haurien de córrer a compte dels municipis pera'ls malalts de febra -única manera d'evitar ab la coneixença, abuses, y d'atendra ab urgència als necessitats- y a càrrech dels hospitals de centrada y de ciutat, pera les altres ma-

malalties de caràcter general, que, d'una banda, permeten la traslació del malalt, y d'altra exigeixen especialistes y elfniques ben proveïdes. Actualment, la Diputació complementa aquesta beneficència, que era sol a prestar l'antiquíssima y benemèrit Hospital de la Santa Creu, ab subvencions a establiments particulars y, desde l'any 1906, al Hospital Clínic, qui, per l'importancia creixent de les quantitats rebudes de la Diputació y pel caràcter marcadament benèfic- apart del elfnic- que la seva Junta Administrativa li ha sabut donar, per considerarse de fet y en gran part, nosocomi provincial.

Denada la realitat present, creu en Prat de la Riba que haurien de subvencionarse y reorganisarse els establiments comarcals, fins a constituir ab ells una xarxa hospitalaria, pera atendre als afectats per malalties corrents y crearne o subvencionarne un a Barcelona pera atendre ~~als afectats per~~ els delmats per malalties especials. Lamenta, com tetes les persones que per rahò del càrrech o per rara afició, han intervingut en qüestions de beneficència, l'estacament d'aquesta. Per no haver crescuda proporcionalment a les creixenses urbanes, ens ne treben mancats. Es vergonyós que aquí, hont s'inverteixen tanta diners en almeines y fins en refinaments d'una filantropia gairebé superflua, ningú's recordi dels hospitals ni de les institucions de cultura. Debades s'han donat a conèixer, entre nosaltres, les fabulosesdixes y herencies y els quantioses donatius afluits als establiments benèfics del extranger. Ni aquest poderós estímul de l'emulació, del exemple dels més forts, ha deixondit als nostres més caritatius capitalistes.

El servey d'expòsits y de maternitat es -pel secret a guardar -el més

propi de la Diputació. D'altra banda, la llei li obliga a prestar-lo. Es, per consegüent, l'única obligació de beneficència indiscutiblement provincial. La compleix ab tan zel y ab tanta esplendidesa la nostra Diputació, que es aixís mateix aquest servey, l'únich que resta totalment atés.

A preposta d'en Prat de la Riba, en sa memoria del any 1909, se consignà en els presuposts, una soma d'importancia, pera acabar la construcció dels magnífichs edificis destinats a Casa Provincial de Maternitat y Expòsits, edificis que'ls inteligents afirmen estar a l'altura, y encara ab ventatja per'ls nostres, dels similars millers del moment.

Respecte a la Casa Provincial de Caritat, s'estudia la manera d'alleugerirla del contingent de malalts crónichs, pels quals son més indicats als hospitals, ab l'objecte de que pugui atendre major nombre d'assilats dels que, per naturalesa li pertoquen.

ELEMENT SOCIAL DE LA PRODUCCIO

Bell punt se reconeix un valor ètic e humà al fentmen de la producció, se li ha de reconeixer, igualment, transcendencia, valor social.

SOLIDARITAT ECONOMICA

El gran enemic de l'economia nacional catalana y fins del nacionalisme català es el nostre llevat individualista qui resulta excessiu per

quan no ve moderat y encarrilat per un vigorós esperit d'associació.

Perre en Prat de la Riba ne's cansa de predicar solidaritat econòmica y solidaritat social. Fins a la política vol fer trascendir aquesta solidaritat social, advocat, sempre qu'es possible, per la confecció de candidatures més socials e d'estaments que partidistes e d'estats polítics.

Ell ha escrit que la sangria d'un estament repercuteix als altres. (15)

Quan venen circumstancies anormals, quan un grave perill-casi sempre personificat en el govern central- amenassa un ram de la producció catalana, aleshores qu'ab el pànic augmenten l'indisciplina y les renyines y'ls crits de "gambí qui pugui " precursors de la dispersió y de la derrota totals, aixeca també la seva docta veu y assegura als indiferents qu'el perill contra un ram determinat, no va contra d'aquell sel, sino que som tots nosaltres els qui estem amenassats, y at als qui, batent-se entre ells, fan el jòc del centralisme, els descomparteix negant els aparents antagonismes d'interessos, fins a aconseguir la coessió inexpugnable d'una solidaritat econòmica y social de tot Catalunya (16).

En aquesta solidaritat hi vol a tothom, car, socialment y fins econòmicament totes les classes son necessaries a la bona marxa de la societat. Fins a la noblesa li fa presents els seus deures, lamentant-se de que Catalunya ne compti ab una aristocràcia tradicional y evolutiva alhora qui, en lloc d'emigrar a lacort o de cofondre lo selecte ab lo exòtic, hagi sabut conservar, com li pertocava, les subtilitats més triades del vell esperit catalanesc. (17)

Perxe un dia, passant inventari de la seva llarga tasca periodística, podia dignament vantar-se d'haver defensada manta volta la solidaritat de totes les energies catalanes. (18)

PROTECCIONISME

Si la producció tingué un valor purament individual, l'Estat estaria en l'obligació de protegir-la. Tenint, de més a més, un valor social, l'intervenció tuteladora del Estat es més obligada encara.

En el folletó "La qüestió catalana" y en molts articles en Prat de la Riba ha col·laborat a la campanya en pro de la zona neutral y de les admissións temporals y del seny aranzelari. D'obtenir-se aquestes concessions, aquest triomf del pensament econòmic català, s'hauria iniciada una corrent de proteccionisme, d'intervenció del Estat a favor de l'industria y del comerç y de l'agricultura espanyels, especialment a Catalunya y a les altres ciutats y comarques de més intensa vida econòmica.

Si alguna cosa ens ha respectat e ha fet per nosaltres l'Estat, en aquesta actitud de vigilància, a n'aquesta constant campanya Econòmica ho debem.

No fan pas molts dies qu'en Prat de la Riba intervingué entre dues de les més importants y benemèrites societats econòmiques de la nostra Ciutat -l'una la més forta de les oficials, l'altre la més poderosa de les creades per iniciativa particular- per resoldre una discrepància entre elles sorgida, qu'hauria debilitada l'eficàcia de l'acció econòmica catalana davant del govern. En Prat de la Riba donà la

solució armónica que, per seta les aparents contradiccions d'una mateixa economia social, espera sempre als que ab perspicacia y bona voluntat la cerquen. Se tractava de fixar el criteri de Catalunya enfront de l'anunciada reforma de les Cambres de Comerç.

Se'n declara en principi, partidari per creure que, com han fet les grans potencies econòmiques, quan les associacions comercials y industrials qu'han d'empenyar la producció y el cambi, ne sergeixen espontàneament integrals y orgàniques a manera d'una confederació de gremis, cal afavorir-ne la creació y gairabé imposar-la fent legalment obligatoria l'associació.

CRITERI HISENDISTIC

En la memoria Presidencial d'aquest any senyala les orientacions econòmiques qu'hauria d'empendre la Diputació y exposa el seu personal criteri hisendista.

Els criteris hisendistics els redueix a dos: el que judica mal tot gasto públic -criteri individualista-, y el que judica be tot gasto públic -criteri estatista-. "Jo" -diu ell- "no sé de quins seria, si fos ciutadà d'un país normal, constituït; però com a ciutadà de Catalunya, d'un país ~~normal~~ en que tot lo col·lectiu està per fer, francament he de declarar-vos que'm sento més prop de la segona corrent que ne pas de la primera. Y ne pas per apriorismes socialistes ni per motius doctrinals o teòrics, sinó per sumissió del meu esperit a la lliçe altíssima de les coses, de les realitats socials, per fer de civilització, per amor de Catalunya, que jo vol-

drifa veure enlairada al nivell dels pobles més cultes de la terra".

Aquest es el lema: " marxar a l'aconquesta d'una major civilitació". Però no eblidem, sol repetir, que la civilitació es cara.

De lo que fem per ella, no hem d'esperar-ne golutament cap guany monetari immediat. La cultura crea riquesa, però no es un negoci.

"Per a mi'-escriu- la cuantia del impost marca, generalment, l'al-tura de la civilitació. Una de les diferències característiques en-tre'ls barbres civilitats paguen molt. La civilitació es cara, els serveis públics son molt costoses."

Peró com el nostre poble està per sota el nivell general de cultu-ra, el nostre esforç ha de ser major que l'acostumat. Aixís com, a causa del nostre endarreriment, preconisa l'intensificació dels medis ràpits d'assimilació de cultura -enviu de pensionats al extranger-, aixís també, a causa d'ell entèn que'l nostre sacrifici económic ha de ser, dins lo possible, superior al normal d'altres païssos.

"Cal recordar, -diu- que som un poble endarrerit, els periodos de construcció son d'esforç y gastos". No oblida, però, el senyalar les limitacions convenientes per no caure en l'extrem de la prodigalitat y del malversament, • en el més perillós encara del estroncament de les fonts econòmiques de la nació.

"Seria un mal, y un mal gravíssim, l'aument dels impostos, la pro-gressió de les càrregues públiques, si no correspongués a una creixen-sa progressiva del utilatge social, a una multiplicació y millora dels serveis, llavors s'arrebassaria a la societat una massa de ri-quessa, que deixaria de tenir fecunditat propia de les empreses colectives."

En Prat de la Riba estima, com he dit avans, la riquesa. Però l'estima en lo que val, aixó es, com a medi de fomentar la cultura, com a instrument d'espiritualisació, de civilisació.

Aquesta generositat es, però, reproductiva, àdhuc econòmicament, àdhuc pels peculi particulars dels contribuents. En efecte :aquella solidaritat econòmica y social dels varis estaments y de tots els ciutadans, de que parlava avans, comprén igualment l'Estat. Per tant, si l'Estat prospera, la seva plenitud repercuteix favorablement en els individus. "L'individu y l'Estat no son enemics. Corren la mateixa sort "Els ciutadans més rics, econòmica y espiritualment, son els qui contribueixen més y de més bona gana al nodriment de l'hisenda pública, al sosteniment del Estat que per ser més fort, ha de ser més ric y ha de gastar més. "No tots els gastos socialment útils tenen el mateix grau d'utilitat, la mateixa intensitat de potencia fecondant. Son útils, certament, els de beneficencia, apart de respondre a un dever de caritat, a una imposició de la solidaritat humana; més , fóra negar l'evidencia no regoneixem que, socialment tenen una utilitat més forta més transcendent, més irradiant els gastos d'obres públiques y de cultura, per exemple."

El nostre poble, enemix sistemàticament de gastar, y més encara per institucions de cultura que no estima prou perque ne les coneix gaire ni'n sent encara, de tant exhauste, la necessitat, necessita de les prèdiques insistents de tots els qui volem dur-lo a una mes noble existencia.

Es clar que, ara, si odia el gastar, es , moltes hares, perque no veu que'ls tributs siguen invertits profitosament."Si sempre es dolo-

rós pagar"- diu en Prat de la Riba-, "sempre també la justificació del impost en la consciència pública l'allengerene, el fa suau y soportable". En l'ocasió solemne de proposar en la Memoria Presidencial del any passat, l'emprèstit provincial, entre altres coses, per institucions de cultura, preveient, sens dubte, lo insòlit del cas a la nostra terra, les resistències actives o passives de la tacanyeria tradicional, de l'ai espiritual, l'ignorancia beatifica, procurà ensinyosament armar-se ab el precís i tal vegada únic precedent d'una frase formidable. Mireu com la resumia: "Entre tots, son mereixedors d'elogi els qui, en els temps de la Revolució de Setembre, quan una reforma legislativa portava a la supresió d'algunes Escoles, per desentendresen l'Estat, varen acordar que se'n encarregués la Diputació. Semblant acort feia augmentar considerablement els gastos d'instrucció pública de la Diputació. Es més: el total d'aquests gastos s'en pujava a constituir la quarta part - del Pressupost provincial; i no obstant, aixis ho proposaren, sens dubte pensant, com un any després, en altre acort, deien en Vilaseca y Mogar, Soler y Matas, Mascaró y Rovira, que "El punto de vista meramente rentístico es el último a que debe atenderse en materias de instrucción pública"-

Baixant a detalls, enten que hi ha gastos previs que únicament son reproductius quan l'obra del Estat no's limita a sostenir brigades y a aixecar bastides, sense ulteriors actuacions. "Les corporacions públiques son vastes societats productores de serveis públics..Hi ha...dos sistemes per regirles- Limitar-se a sostenir els gastos generals de la màquina administrativa...Aixis se té un simulacre d'Estat... O be - y es l'altre sistema- "fer donar a la màquina administrativa el màxim de producció... Es clar que aixó imposa pressupostos majors. Mes...allá hont prevaleix el primer sistema els contribuents acaben per no poder sostenir aqueixos -

migrats pressupostos perque son pressupostos de gastos generals només, y els pressupostos de gastos generals son els pressupostos de la fam, de l'endarreriment pels pobles.."

S'ocupa després dels pressupostos qu'han de constituir un tot orgànic amb una calculada ponderació y amb una armònica "proporció entre les diferents de gastos". Censura el desdoblament innecessari dels pressupostos en ordinaris y extraordinaris o imprevistos. En quant als emprèstits sentava el criteri, en la Memoria Presidencial del any 1909, de que tener no més rao de ser per obres perdurables o fonamentals de las que se n'han de beneficiar les gèneres vinentes, les precisament gravades ab les resultes del emprèstit. A causa del endarreriment de Catalunya y d'Espanya son, entre nosaltres, potser mes qu'en altres - bandes, justificats els emprèstits y'ls pressupostos extraordinaris. Aquest aspecte pràctic de la nostra generació cultural y econòmica, no ha passat desapercebut als financiers catalans, Era un català en Sellarès, qui llansá l'idea d'un pressupost de regeneració. En Prat de la Riba, a la Diputació Provincial, a acudir també, en menor escala, a aquests medis. En la Memoria Presidencial del 1909 proposà un emprèstit, un que fora aprovat, per la immediata realizació d'obres públiques y de cultura de caràcter extraordinari. En altres bandes, y més al fer referencia a la futura Mancomunitat Catalana, fa esment d'aquests recursos heroics y necessaris per reaccionar.

Aquest seu criteri hisandistic l'aplica paulatinament a la Diputació. Ell ha contribuït a suprimir la corruptela dels pressupostos - extraordinaris no justificats, que per rutina se venien succeint. Ell ha tingudes notables iniciatives en lo referent a ingressos proposant la manera de reparar en lo possible l'injusticia del repartiment provincial, tal com es ara establert. Ell ha descendit a les minucies de l'ordenació de pagos. Ell ha descoberta la influencia grandíssima de

la legislació sobre els pressupostos provincials y s'esposat a l'aguait de totes les actituds qu'en materia económicca pugan adoptar l'Estat. Ell ha col·laborat en l'augmentar el contingent provincial -aixís y tot, dels més reduïts, en sí y en relació a la riquesa contributiva, de les províncies d'Espanya-, afirmant una vegada més l'obligació que té Barcelona, capital de Catalunya, de contribuir, ab l'aportació del 80% del contingent provincial que li toca pagar, a la prosperitat de tota la província, ja que de tota ella s'esnodrida y n'hi ha pensiguda la prosperitat urbana. Si alguna recausa ens queda es la de no poder afavorir ab la riquesa de Barcelona, a més de la província del seu nom, tota Catalunya, ja que de tota ella es Capital y sobirana floració. Es aquest un dels mes poderosos motius qu'ens empenyen a demanar, per justícia, la Mancomunitat catalana.

ORGANISACIO INDUSTRIAL

En Prat de la Riba es autor d'una obra que acaba de posar en evidència aquests seus formidables talent y temperament d'organizador. Me refereixo a la que du per títol: "Ley Jurídica de la Industria. Estudio de filosofía jurídica seguido de bases para la formación de un Código Industrial" publicada, aquí, l'any 1989.

No parlo en aquest punt del meu treball, perquè el gran edifici cultural d'en Prat de la Riba l'hem de reconstruir vindiciariament tant ab els elements ja visibles de lo dut a terme, com ab els projectes y les idees esbocats a les seves obres y a les seves converses.

Aquest llibre que té molt d'especulatiu, té encara més de pràctic. En Prat de la Riba, home equilibrat, sol concretar les seves teories en bases, en el cas present, en bases per la formació d'un Codig Industrial. Mes, per la monografia que vaig teixint, té encara més importància pràcti

ca el llibre d'en Prat per constituir una veritable organització industrial, aplicable a Catalunya, "n aquest sentit podria comparar-lo es, però més monogràfic a la tan celebrada per tothom y per nosaltres tantes voltes citada Memoria Presidencial D'enguany.

Malgrat aquestes raons, me'n ocuparé breuissimament, perquè, seguint l'exemple del Mestre, prefereixo retreure en son honor les obres realitzades més qu'els projectes y les idees .

L'organització industrial, proposada en aquest llibre, encaixa perfectament dins la concepció integral y biològica del Nacionalisme Català.

Lo primer que demana per la Industria es "la normalidad de su desarrollo" (pag. 39), ab una equilibrada combinació de l'iniciativa individual y de l'intervenció social. Aquesta normalitat fins la vol en la distribució territorialde l'industria ."Hay que evitar... la concentración absorbente de la vida industrial en una parte del todo; se ha de procurar su distribución normal y acompasada..."(pas. 63). Aquestes congestions malsanes s'evitat, dins la Nació, per medi de lleis, y , dins l'Humanitat per la acció personal de les nacions. En Prat de la Riba estudia l'industria en cada un dels seus aspectes social -Industria Nacional-, familiar Casa Industrial, y individual Treball.

"Todas las industrias" diu més enllà "forman una unidad en que todos los intereses se compenetrان y todas las ruinas se comunican y todos los progresos repercuten, y, por lo tanto, que el ideal es mantener entre ellas la completa y cabal armonía, aténdiendolas a todas sin sacrificar a ninguna, ya que la prosperidad común no exige nunca sacrificio alguno" (pag.65). Pero es, com he explicat, tan convensut defensor de la solidaritat econòmic, de tota l'industria nacional. Lo que predica en teoria en aquest llibre, es lo que practica ab les seves campanyes y ab els seus actes, com he fet avinent suara.

6

El Bisbe de Vich, en el meteix discurs qu'he citat avans (19) ("El espíritu en el problema del Trabajo") (pag.11), ensenya que "la forma patriarcal la asociación más primitiva y noble porque tiene un núcleo espiritual ha de ser a su manera perpétua en el trabajo humano, acomodándose a las diversas condiciones de los tiempos, porque en ella ha no sólo la cooperación externa y material del trabajo, sino que también corrección de afectos y de espíritu entre los colaboradores".

Aquesta forma patriarcal es la qu'en Prat de la Riba voldria per l'organización industrial de la nostra terra.

L'Industria Nacional la conceveix ab un "caracter de inmensa familia"(pag. 45) que respongués a la seva unitat natural y que s'ordenes al seu fi que no es altre qu'el de "producir riquezas que al satisfacer las necesidades materiales de la sociedad, proporcionen el mayor bienestar posible al mayor número posible"(pag.80), la fórmula balmesiana.

L'egoisme nacional el considera un gran be per l'industria, car es l'instint de conservació natural base del instint de conservació espiritual y personal.

Perxó es lícit el lliure cambi, qu'ell no preconisa sistemáticamente. Es oportunista. El seu proteccionisme va, sense apriorisme y fore dels sistemas closos, bons únicament pels teòrics, des del lliure-cambi fins al prohibicionisme. Considera, però, utilíssim l'aranzel únic.

Com a mides de protecció internes o de foment, senyala, en primer terme, la de "crear" per medi de la institució "un medio ambiente adecuado al desarrollo de la industria" (pag,68). Judica segonament, la conveniencia de senyalar "al trabajo; a la industria, un papel importante en la constitución social, en la organización de los poderes públicos, que es precisamente lo que han hecho todas las naciones que se han distinguido por su prosperidad

7

económica..."(pag.69), com Anglaterra, Catalunya, Venecia, Paisos Baixos, L'Hansa, etc.

Aquesta incorporació de l'indústria als organismes públics pot assolir-se establint els gremis com a fonament natural de tota la constitució del Es tat y organisant el sufragi universal.

Senyala, també, com a mides de foment, la construcció gradual d'un sistema complet de carrils, de carreteres y de canals _ja hem vist com, al governar, la procura dur a la pràctica_. Senyala y demana restriccions per les immorals y ruinoses especulacions bursàtils. Demana la creació d'escoles D'arts y Oficis.

En Prat de la Riba qui considera la cèdula familiar com la més ferma garantia d'una bona organització nacional y qu'es, per lo tant, partidari de totes les institucions que _com la del hereu_ asseguren l'estabilitat econòmica y moral de la familia, dona una grandissima importancia a la Casa Industrial "Jamás realizará verdaderos progresos la industria de un país en el cual la casa industrial sea inestable" (pag.170,).

"La palabra casa" _ escriu en un altre indret _"aplicada universalmente a toda clase de explotaciones industriales es por si sola una revelación, pone de manifiesto su naturaleza con mayor precisión y más clara evidencia, que el análisis más detenido y minucioso. Casa tanto vale como familia, y, por lo tanto, la casa industrial será la familia industrial, la sociedad industrial primaria, en la cual cabe distinguir un elemento personal, agrupado jerárquicamente bajo la dirección y gobierno del patrono, ó empresario, o propietario (individuo o colectividad), y un elemento material, asiento, materia o instrumento de la industria, ó tal vez, con exactitud mayor, de la actividad industrial de aquél."

"La unidad de dueño o patrono determina la unidad de casa. En su forma más

universal y más antigua, la única dominante en algunos períodos tales como la Edad Media, la unidad de dueño ó patrono es unidad material ó física: la industria era familiar, y el jefe del taller, como el jefe del dominio rústico, era un hombre solo, á la vez cabeza de la familia industrial y de la familia natural colocada á la cúspide de aquella. En aquella edad á que nos referimos todo se organizó á semejanza de la familia, desde el pequeño dominio feudal hasta el Estado, y por esto, con razón, se hablaba de la casa de Francia, de Austria, Le Borgoña, y con razón de signaban nuestros cronistas al reino de Aragón con el nombre significativo de casal d'aragó., (pag. 76).

Les cases industrials qu'integren l'industria nacional, han d'ordenar-se al fi d'aquesta. Per tant "el fin real, completo, de la casa industrial resulta ser, en consecuencia, enriquecerse produciendo el mayor bienestar posible del mayor número posible." (pag. 80). Li asigna, per consegüent, l'autor, un fi social.

La prosperitat de la casa industrial, implica, segons aquest fi, la prosperitat de cada un dels elements qui la componen. Es un error lamentable el "creer que la vida y prosperidad de la casa, como unidad encarnada en el patrono, están en razón inversa de la prosperidad de los órdenes industriales simples; que la casa prospera cuando se acumulan y concentran todos los beneficios en manos del dueño ó patrono, cuando la riqueza, en vez de difundirse i circular por la unidad industrial entera, por todos los órdenes de la familia industrial, queda absorbida por el patrono, por el jefe. Decimos que esta creencia es errónea porque, si bien en ocasiones la prosperidad económica de la casa puede, según ya dijimos, exigir determinados sacrificios de sus elementos de com

posición (pues la ley del todo priva sobre la de las partes), sin embargo, la experiencia demuestra que, por lo común, la participación en los beneficios es fuente de grandes ventajas, así desde el punto de vista social como desde el punto de vista económico,, (pags. 82 y 83).

S'ocupa, després, l'autor, de l'industria individual, del trevall, en el sentit més ampli de la paraula. La llei del treball es perfeccionadora, es "una hebra de la ley eterna, una parte de la ley natural de la humanidad,,(pag.193). El seu fí, el del treball, es "la perfección del ser, del agente que lo realiza (id).

En Prat de la Riba voldria organitzar el treball no apriorísticament, atòmicament, sino com a part integrant de l'organisació industrial, voldria que aquesta organització respongués a la realitat de l'Industria Nacional. Perxo troba inadmisibles els sindicats simples d'obrers o de patrons, qu'organisen permanentment la separació y la lluita d'elements que naturalment y científicament haurien d'estar units. Poden admetres, no mes, com a qual menor (pag. 226). Perxo es contrari dels barris obrers qui consoliden, també la separació artificial de classes (pag.235).

Es veritat que posteriorment - com hem vist al estudiar els Jurats Mixtes - en Prat de la Riba se declarará partidari de les anociacions patronals y de les obreres. No's contradiu una cosa ab l'altre. Allí 'stractava d'anociacions obreres ven general; Aquí 's parla concretament de sindicats. L'esperit d'anociació sempre es un aglutinant, sempre es un bé. Però les ano-

ciacions que responen - com els sindicats- a un fi natural y concret de la societat- han d'adaptarçse, per prosperar, a la naturalesa del restectiu obecte.

La questió social creu qu'es el malestar d'una desnaturalizació. Els remeis han de ser d'ordre moral y relligios, d'ordre social y cultural, y d'ordre econòmic. Basant l'organissació industrial de la naturalesa de les coses, se resolen molts problemes, com el del treball de la dona y dels menors i per exemple.

Fisant-se en l'estructura natural de la societat y estudiant l'organissació dels antics gremis, tan exalsats com a model per Lleó XIII, recomana com a solució general del conflicte la restauració del regiment corporatiu, adecuada a l'especialitat de cada cas y adaptable a la gran industria, desconeguda avans.

"El gremio, - diu - "es una asociación de establecimientos industriales; hay en éstos patronos y obreros; por consiguiente, unos y otros han de juntarse en la unidad del gremio. Un gremio de patronos, otro gremio de obreros, son hechos patológicos reveladores de una profunda descomposición social. La unidad é integralidad del gremio jamás ha de romperse (pag. 247). Dins aquesta unitat dels gremis hi floreix una riquissima varietat. "No es incompatible su unidad con una estructura interna, én la cual se tenga en cuenta los diferentes grados de afinidad que tienen entre sí los elementos que los integran (pag. 248). Hi ha, per tant, en els gremis, varietat jeràrquica y unitat vinculada en la paternal autoritat dels més alts.

"El gremio es una institución social, de carácter casi total... Ha de ser una familia, y, como tal, ha de tener su hogar, su re

ligión, su patrimonio, su beneficencia, su escuela... El gremio, destinado exclusivamente á regular las relaciones entre el capital y el trabajo, es un sindicato mixto, algo como una oficina ó centro administrativo encargado de avenir trabajadores y patronos, una asociación fría y severa como un juez, sin corazón, sin hogar, sin tradiciones, sin autoridad ni prestigio á los ojos del obrero, que la mira con recelo y desconfianza porque ve en ella una especie de bolsa, en que se negociá, como otra mercancía cualquiera, la armonía entre capitalistas y obreros,,

"Tal es el gremio tipo. Pero no todos los caracteres mencionados son indispensables para que el gremio exista. Sin hogar, sin religión, sin patrimonio, sin cofradía, sin instituciones benéficas, el gremio será gremio, porque seguirá siendo asociación de los elementos personales de los establecimientos industriales, de terminada por la comunidad de profesión, por la contigüidad territorial y por la lógica consecuencia de entrambas: la comunidad de intereses y de fin,, (pags. 248 y 249).

L'autor proposa la federació dels gremis en cercles nacionals, re gionals, comarcals y municipals.

Ab la gran industria, denegades es possible y fins, per la distancia, es necessaria, l'organización, gremial de cada establecimiento; es a dir, que cada Industrial constitueixi un gremi.

Però l'institució més perfecte per resoldre la cuestió social en tots els seus aspectes, l'institució gennimament catalana y moderna , la qui, com els remeis naturals ha brollada expontàneament allà hunt el mal era més intens y endèmic, a les grans con ques fabrils, l'institució ideal y més factible, es la que senyalà per

primera volta - com explica l'autor (pag. 258)- D. Joan Permanyer en son discurs presidencial de l'Academia de Legislació y Jurisprudencia de Barcelona, l'any 1895, es la colonia industrial.

La colonia industrial perfecta, es una gran familia hont regnen la moralitat y 'l benestar. Atrau la gent a la campinya, sustrayentla a les grans aglomeracions insalubres y corruptores. Ab aquesta disseminació realisa un utilíssim fí social, evita les congestions, retorna l'equilibri territorial a les nacions y la prosperitat a l'agricultura, agermanant-la novament ab l'industria y el comerç.

En Prat de la Riba diserta llargament sobre aquesta institució. L'estudi que'n fà es entre tingut y notabilíssim; es un dels més curiosos testimonis del seu criteri integral; es un dels més curiosos exemplars de la seva concepció orgànica de les societats.

Finalment s'ocupa de patologia social en son aspecte econòmic o industrial. La societat, com els organismes, assimila, expulsa o enmalalteix.

En el primer cas, augment de població, correspon la creixensa de l'industria. Quan hi ha excés de gent, s'imposa l'emigració que, degudament regulada y dirigida, pot ser un mal que's converteixi en bé. Quan hi ha excés de gent estancada aleshores ve una crisi: baixa la mà d'obra y pugen els llogers, y la paupertat puja de nivell. Els individus incitils son atesos per la beneficència, castigats per culpables o expulsats per perillosos, segons els casos,

Aquesta obra jurídica concretada pràcticament en bases - la dedi

cà en Prat de la Riba no a un juris consult, no a un economista, no a un catedràtic o a un polític, es adreçada a D. Eussebi Güell y Bacigalupi, model de patrons y patriarca de l'industria nacional catalana.

FORÇA ARMADA =====

La base material, sobre la qual s'ha d'aixecar el gran edifici de la cultura y de la nacionalitat, no es solament la força econòmica. De les energies y medis materials posats al servei de la cultura, ne resta un a tractar: l'element força, la força ofensiva y defensiva per actuar y per repèllir les agresions de la personalitat col·lectiva.

Dient qu'en Prat de la Riba es imperialista, igualment resta dit qu'es partidari de la força material, de la força física, degudament organitzada y entrenada, de les nacions. Precisament l'Imperialisme preconisa l'aplicació a les nacions dels mètodes o exercicis que la pedagogia moderna recomana per l'educació qu'ha de fer dels infants d'avui els homens de demà.

La pedagogia ensenya que, per evitar el desequilibri y l'atrofia ment, cal un simultani cultiu de les facultats espirituals y de les energies corporals. Retorna a la màxima del Clanicisme, ab la diferencia, no més, de que el Classicisme tendria a un ideal estètic y la pedagogia tendeix, més aviat, a un ideal d'humanisme dinàmic. Lo que son la gimnasia rítmica y'ls esports y'ls exercicis corporals de tota mena, per l'home, es la força armada, son

els excercits, per las nacions.

M I L I T A R I S M E

Es clar qu'els exèrcits son, més qu'una força, l'instrument d'una força; es clar qu'una nació pobre, una nació sense industria y sense comerç y sense cultura, no pot aspirar a la categoria de gran potència; però es innegable que les nacions fortes no ho serien sense l'instrument, sense la garantia de les armes. Però en Prat de la Riba es, en el bon sentit de la paraula, militarista. No més tenen dret a ser-ho els qui, com ell, son, al mateix temps, economistes, culturistes, idealistes.

He dit qu'ho es en el bon sentit de la paraula. Ama, de cada estatament social, l'utilitat que reporta al comú, la respectiva y natural missió, mai els excessos. L'«Informe acerca del proyecto de ley sobre los delitos contra la patria y el ejército...» que, pel janer del 1906, adressaren al Senat els diputats regionalistes, era redactat per ell. Y s'hi deia: "No hemos de lisonjear al ejército mendigando su apoyo para cambiar las instituciones porque el sistema regionalista es compatible con el régimen actual y por suave evolución ha de imponerse; ni tampoco podemos dejar de estimarle como sostén que es del orden social y de la paz pública."

Ab matiu dels viatges del Rei d'Espanya l'any 1905, senyalava com a ideal qu'hauriem de perseguir, la possessió de fortes esquadres navals.⁽¹⁹⁾ Potser, al escriure-ho, pensava en l'antic poderiu naval de Catalunya sobre el Mediterrà! En altre ocasió es

cribia qu'"els drets viuen per la força de qui se'ls guanya y els defensa, y no més els pobles se'ls guanyen saben actuarlos y defensarlos,,.(20)

L A G U E R R A
=====

Hont més se revela el militarisme d'en Prat de la Riba es en la serena defensa que feu de la guerra, l'any 1904, ab motiu d'un comentari a una obra o article pacifista de Cimbali.

Reconeixia els lamentables estrais que tota lluita causa, però afegia que "no todo son males en la guerra,, "Los pueblos que no son aptos para la guerra no son aptos para la civilización,,. I retreia exemples. "La guerra ha sido repetidas veces instrumento de grandes transformaciones sociales. I, a continuació de les anteriors màximes, insistia: "... un ejército de quinientos mil hombres ahorra innumerables guerras locales que hubieran mantenido en estado de lucha á cien millones de hombres, como la contribución de guerra por extraordinaria que sea y los quebrantos del comercio ó de la producción que de la guerra se originen, constituyen una insignificante prima de seguridad...,,.(21)

Es clar que no defensa la guerra per la guerra. "El estado de guerra,, - havia escrit avans - "es anormal, la sociedad tiende siempre á la paz,,(22) Únicament l'admet quan es justa y necessaria. Molt convenient als interessos nacionals. Per no creure-la pràctica, no compartí els chauvinismes dels patrioters quan la guerra ab els E.E.U.U. Per creure-la necessaria y justa, era, en

son fur intern, partidari de l'última expedició de les tropes espanyoles al Rif.

No es el seu militarisme una frèvol·la passió de dalit·ant, de ro-
mantic qui s'exalta, sense ulterior conseqüències, al sò d'una
Marcha de Cadiz. No es, tampoc, una passió foribonda, ab exigen-
cies d'extermini, d'antropofagia. Es mesurat y noble com la jus-
ticia. No's limita a la defensiva, sino que preconisa, en al-
guns casos l'ofensiva, ja per més ben assegurar la defensa, ja
per ineludible expansió vital, ja per imperialisme. Es gelós
del honor y del be del Estat però no voldria fer-lo arriscar,
per malentesa dignitat, a propugnar per ells sense probabilitats,
al menys, d'èxit, car en els litigis armats dels pobles, com en
els duels entre particulars, solen caure el ridícol y'l descrè-
dit y les despeses, no sobre el culpable sino sobre el vensut.

Com establia en l'article-comentari de Cimbali, el militarisme,
segons se produeix, origina dos tipus d'estat: l'estat-patria,
quan l'exèrcit respòn a un fi nacional: l'estat-presó, quan l'e-
xèrcit no respòn a un fi nacional.

O R D R E P Ú B L I C

=====

En Prat de la Riba entén qu'el mantenir l'ordre públic interior
y la defensa y l'acció exteriors, corresponen al Estat espanyol,
fins en el cas d'arribar-se a organitzar dins d'Espanya y subor-
dinats al estat central, una serie d'estats nacionals o regionals
Avui dia, de la meteixa manera qu'industrialment s'imposen les

grans societats anònimes y'ls truts y'ls sindicats gairebé pre-
dominen les grans unitats genèriques, els estats poderosos, fru-
it, generalment, d'una armònica confederació.

De conformitat ab aquestes idees ha estudiada la manera de
transformarel nostre únic institut armat provincial. L'ordre
públic, son els Guardes Civils, no son els Mossos d'Esquadra,
els qui l'han de mantenir.

Una sola vegada contravingué aquest criteri. Quan l'Estat, no
complint la seva missió, deixa desatesa gravement la pública se-
guretat, es clar que seria ridicol y criminós encastellar-se en
l'abstenció, persistir en inhibir-se per raó d'incompetencia, y
no suplir les deficiències dels serveis del Estat.

Aquest cas de deixament del poder central s'es donat y repetit
a Catalunya. Singularment a Barcelona, abandonada durant anys
y anys a l'immoralitat, als delinqüents a l'anarquia y al ter-
rorisme. Aquesta darrera plaga arribà a tal extrem que els nos-
tres homens, al davant d'ells en Prat de la Riba, no pogueren
consentir que per manca absoluta de bona policia continuessin
l'impunitat dels criminals y l'obra urbicida dels atentats per
medi d'explosius. Posats a crear una policia d'investigació pro-
curaren voltar-la de totes les garanties de perfecció y, a n'a
quest fi, posaren de director un detective dels més prestigio-
sos a Anglaterra.

Si aquest intent no dongué resultat, la culpa no es certament
dels organitzadors y, per tant, no es d'en Prat de la Riba, el
qual, ab el seu bon criteri, ab la seva ilustració y ab el zel
patriòtic qu'el caracteriza, contribuí, sense ser tècnic, a tot

lo que de bo teníen aquell cos y aquelles oficines policíiques. Més encara; de les seves iniciatives y dels seus plans, que no pogueren ser en gran part, aplicats a n'aquell organisme, se'n aprofità el representant del Govern per millorar la policia y'l cos de seguretat oficials.

Aquell intent excepcional y heròic serví, sino per rés mes, per esperonar l'indiferencia y l'apatía del Estat, ímpelint-lo a organisar la policia, y a aumentar-la en contingent d'homens y de recursos.

Es de lamentar que moltes vegades - no es aquesta l'única -, per obtenir del Estat un servei que li pertoca establir, calgui devetllar-li l'enveja y amenassar-lo ab la vergonya de veure'l organisat per nosaltres.

Quan la deficiències del servei d'ordre públic a Barcelona, foren subsanades per l'Estat els mateixos qui recullint els clams de l'opinió, hairen creat el cos de policia supletori, el disollgueren.

C U L T U R A E S P I R I T U A L

=====

Fins ara he parlat dels elements de progés material, de seguretat personal, de subsistencia, necessaris a tota cultura, a tota nacionalitat. Es clar que no'ls he poguts deslligar dels elements espirituals que constitueixen la cultura, a causa del ser les societats y les nacions un tot orgànic, un organisme vivent.

D'institucions de cultura, segons en Prat de la Riba y com se desprèn d'aquesta monografia, n'hi ha d'haver de dues classes: institucions científiques o de producció de cultura, y institucions d'ensenyança o de difusió de cultura.

INSTITUCIONS D'ENSENYANÇA =====

N'he descrits algunes, destinades a la formació de personal tècnic per l'agricultura, l'industria y el comerç. No cal insistir sobre d'elles, com no siga per fer present qu'alguna de dites institucions d'ensenyança podrà, al mateix temps, realisar treballs d'investiagació. La pedagogia més eficaç es la de l'investigació realisada pel mestre ab la col·laboració del deixebles.

PEDAGOGIA NACIONAL =====

Altre cosa a nota. Entre lo fet y lo qu'està en projecte, resta gairebé dibuixat un sistema complert y complexe de pedagogia nacional, ab els graus superior, mitjà y elemental.

Es indispensable la creació, en nombre suficient, d'escoles primaries nacionals y pedagògicament acceptables. En aquesta matèria esta casi tot per fer, comensant pels mestres. En una tasca tan immensa qu'unicament totes les energies mancomunades de Catalunya poden dur-la a terme.

En Prat de la Riba, com gairebé tothom qui no fa politica secta

ria, es contrari, en absolut, a la neutralisació de les escoles. Mes no serà pas ell qui pose obstacles a una fórmula necessaria de concordia que s'adapti al present estat social de Catalunya, qu'accentui el caràcter integralment educatiu qu'han de tenir les escoles - això es. l'educació física, l'intellectual y la moral-, y que salvaguardi, contra tota violencia, la jurisdicció familiar y la jurisdicció confessional de les consciencies relligioses.

Escoles catalanes a bastament: heusaquí un dels somnis predilectes d'en Prat de la Riba. Com l'organisació y'l sosteniment d'escoles primaries es funció municipal - deixant apart les de crecació particular - no ha tinguda ocasió d'ocupar-se'n. Una sola, d'intervenir-hi oficiosament, la sobta ab innsitada mestria.

EL PRESSUPOST DE CULTURA =====

Ja poden suposar a que'm refereixo: al celebèrrim Pressupost Municipal de Cultura, enfonsat per les tacanyeries dels uns y pels rectorismes del altres, qu'impossibilitaren d'arribar a una possible transació pacificadora.

A consecuencia de la conversió del dente municipal, acordada l'any 1905, l'Ajuntament de Barcelona se trobà ab un superavit o sobrant en metàlic, d'uns 600.000 duros. Y, tenint en compte qu'"una ciudad no es grande sólo con tener grandes y bien urbanizadas vias", qu'"es imprescindible que el pueblo que la habite sea fuerte

y robusto al propio tiempo que instruído y culto,, ("Presupuesto Extraordinario de Cultura,, 1908), acordà l'inversió d'aquell stock en la formació d'un pressupost extraordinari exclusivament destinat a institucions de cultura.

Quan en Prat de la Riba s'enterà confidencialment del propòsit de la Corporació Municipal, fou gran la seva joia. En aquell presupost hi descobria la possibilitat de que's realisés, en bona part, al seu ensomni d'organisar una primera ensenyança catalana perfecta, base de la vinenta cultura y del futur nacionalisme populars. Hi descobria , aixis meteix, la possibilitat d'impulsar les grans institucions superiors de cultura y d'investigació científiques y artístiques. Hi descobria, finalment, un valor incalculable, una gloriosa rectificació del miserrim criteri tradicional, purament materialista, de la nostra raça, un exemple per tot Catalunya, un compromís que'ns lligaria definitivament, irrevocablement ab la vida moderna y alhora catalana, com lliga la procreació d'un fill, al pare qui li ha donada l'existencia.

Ab tot y la magnanimitat que aquell projecte revelava en els seus iniciadors - regidors digníssims, molts d'ells socis d'aquesta causa - y en els assessors - tècnics municipals -, singularment en el qui fou el plasmador de l'obra, en Pere Coromines, no hi havia en ell, originairament , més qu'una part de lo que l'amorosa fantasia d'en Prat de la Riba somniava establir per la cultura de Barcelona. No ha de causar extranyesa semblant deficiencia car difficilment poden els homens, àdhuc al reaccionar contra l'ambient que'ls ofega, desempellegar-se'n totalment a la primera estrebada, y més, quan l'assessor màxim, ab talent ensutssiasme indiscutibles, s'esqueia viure submergit en una oficina d'hisenda hont

tal vegada no més ell representava una innovació espiritualista. Per xo concebiren aquell projecte ab generositats de renovador y ab concrecions de propietari vuitcentista. Volien assentar les bases de la moderna pedagogia catalana, invertint tots els diners no en organitzar escoles, sino en construir edificis escolars. Haurià sorgit de semblant dispendi una mena d'ensanche escolar, una casa que ja tenim, un conjunt de cases y de collegis de molta fatxada.

En Prat de la Riba influí perque rectificuessin el projecte en el sentit de esmensar, de loque tenien pressupostat per escoles, no més qu'una part en edificis escolars models - àdhuc millors, per no ser tants en nombre, de lo que pròjectaven primerament - y el remavent en l'organissació interior y vital d'aquestes escoles, dotant-les d'un professorat apte y zelós, es a dir, creant una institució de pedagogia nacional. No'ls desplaqué el concell d'en Prat de la Riba y ja saben vosaltres com el tingueren present al confeccionar aquell Pressupost de Cultura. Ja saben vosaltres com en aquella institució de cultura popular li hauriem vist realisar des moltes de les nostres aspiracions: jardim de l'infancia, educació del sentiment estètic, educació física, educació intel·lectual catalana y - no tant con hauriem volgut - educació moral y relligiosa; biblioteques populars ambulants, servides per bibliotecaris, no per autòmates; ensenyança gradual y cíclica, professorat en nombre suficient y decorosament retribuit qu'esvais el recort de la trista imatge corrent del mestre d'estudi.... Però no cal detallar. Pel meu objecte, basta haver senyalada l'influencia fecondanta d'en Prat de la Riba en la confecció d'aquell projecte que constituí una temptativa més de les moltes per ell

iniciades, de creació d'una pedagogia nacional. Els regidors y'ls tècnis municipals que pensaren en la inversió del sobrant metàl·lic en una Pressupost de Cultura, portaven un cos admirable. En Prat de la Riba es convencé de l'absoluta conveniencia d'infondre-li un esperit.

En Prat de la Riba, davant aquella ^{au}insitada correntia de diners espiritualisables, no's sabé estar de promoure una derivació respectable vers lo qu'ell considera més essencial y primordial per la nostra cultura y per la nostra nacionalisació, vers les altes institucions de creació y d'investigació científiques y artístiques. D'aquell Pressupost de Cultura ne participava l'Institut d'Estudis Catalans ab els 100.000\$ de la Biblioteca Nacional Catalana per adquisició y enquadernació de llibres - un 50% dels quals havien d'esser moderns com els qu'ara's parla d'adquirir per disposar d'un utillatge científic -; pera compra de manuscristes, de làmines, etc. Ne participaven, també, l'Universitat Industrial, ab 50.000\$ per maquinaria y material d'ensenyança; la Junta de Museus, ab 40.000\$ per adquisició d'exemplars artístics o arqueològics - adquisicions de pintura catalana antiga, adquisicions d'art modern (¡ab quina recansa ho conta en Prat de la Riba!), adquisicions d'uns Goya magnífics....-; la Junta de ciencies Naturals ab 14.000\$ per compra de nous exemplars o per engrandiment del edifici anomenat "Museu Martorell"; l'Atheneu Barceloní ab 1.000\$ per l'organisació d'una tanda de conferencies sobre temes de ciencies socials o polítiques; l'Orfeó Català ab 15.000\$ per acavar el anomenat "Palau de la Música Catalana," y per l'ensenyança de solfeig....

Si ab la desfeta de Solidaritat perderem les justificades espe-

rances d'una immediata reconstitució política nacional; ab la bàrbara desfeta del Pressupost de Cultura, perderem tot això que us acavo de recordar. Be podem creure dels catalans que destrui- ren l'una y l'altre, que no sabien lo que's feien.

ESCOLA DE MESTRES

=====

Lo més essencial d'una escola es el mestre. D'ell, propiament, naix com una difusió, com una descendencia espiritual, l'escola. Per xo, es tal l'eficacia dels mestres, que be's pot dir que dis posen del futur de tota societat. Ja se's vist a França ab el laicat.

Segons en Prat de la Riba consignana en la Memoria Presidencial d'enguany "la Diputació ha marcat repetidament el criteri de que'l foment de l'ensenyança primaria correspon als municipis...No obs- tant,, - continua dient - "hi ha en aquest ordre una acció de gran transcendencia que no poden exercitar els municipis, que pertoca a les Diputacions: la formació dels mestres.." (13)

Les normals del Estat, totes ells "tallades pel mateix patró,, y ab "altres defectes de constitució y funcionament,, no serveixen. Perxo, de temps, en Prat de la Riba desitja l'establiment d'una Escola Normal lliure que'ns procuri l'ensenyança catalana y peda- gògica que'ns manca.

Perque responoa a n'aquesta finalitat, afavorí y protegí l"Escola de Mestres,, qu'ab la persistencia del seu director y ab la gene-

rosa col·laboració dels seus professors y dels seus deixebles, ha viscut, sense medis econòmics una llarga temporada.

Fracassada aquesta herètica temptativa particular, cal recórrer els organismes oficials. "La Diputació,, - diu en Prat de la Riba - "fomentaria vigorosament l'ensenyança primària, molt més eficaçment que repartint petites subvencions a centres y ateneus privats, y desde el punt de vista català, així com del pedagògic faria una obra molt feconda, establint una escola normal lliure en plena comunió ab l'esperit y les necessitats de la nostra terra y ab les orientacions pedagògiques que fan la força dels grans pobles, centre d'adaptació y experimentació dels mètodes nous y d'investigació de noves solucions,, "La quantitat qu'estèrilment se destina a auxiliar associacions privades,, - més polítiques o recreatives que culturals - ", si no n'hi hagués d'altre de disponible, seria suficient pera dur a terme aquesta obra trascendental,,.

ESCOLA DE FUNCIONARIS
=====

Lo que son els mestres per la vida social d'un poble, ho es la burocràcia per la vida política y administrativa. Passen- com diu en Prat de la Riba - els ministres, els senadors, els diputats, els batlles, seguint el voluntariós fluctuar de l'opinió pública; els funcionaris resten. Debades intenten els polítics imposar no ves orientacions en les esferes del govern, si'ls funcionaris que les han de concretar y d'aplicar, no les entenen o no les senten,

per respondre a un ideal divers o senzillament per no tenir-ne. La gran obra de tot governant, l'obra perdurable, es - com deia en Cambó, citant el cas de Napoleón - la de crear una burocracia. " Un organisme ab bons empleats nesisteix tots els desgavells de les vicissituts polítiques y va seguint sempre, ab més o menys parades y encalmament, una marxa progressiva. Un organisme ab empleats dolents està condenpnat a l'esterilitat, a l'inacció, a les corrupteles, y ni'ls homes més forts y eminents que la política porti a regirlos, poden desencallarlos y durlos a una acció feconda,⁽²⁴⁾. Una organisació política ab una perfecta burocracia es com un organisme sà y fort qui resisteix y tolle-
ra impunement els excessos, els vicis del polítics. Una organisció política ab mala burocracia es com un organisme neulit y malaltís qui, adhuc les precaucions y l'higiene, no deixa fer res y acaba ab el pacient. El governant qui plasma una burocracia, deixa l'empremta en una cosa estable qui la serve indefinidament. El governant qui unicament legisla y discurseja, pot, tot lo meis, ser brillant y enlluernador com un meteor qui passa sense deixar rastre. El qu'ha feta una burocracia deixa un motllo al qual s'han d'adaptar, per força, totes les iniciatives dels seus seccessors. La burocracia es com una closca, tota la polpa legislativa y governativa ha de passar per la seva espiral. "Perxò 'ls organismes públics haurien de tenir cura especialíssima de preparar-se funcionaris intelligents, zelosos, ab l'esperit obert a tots els veritables avenços, qu'en l'exercici de la seva funció no siguin autòmates, esclaus de la rutina, si nó inquietats enamorats d'un ideal de perfecció pera 'ls serveis de que's cuidin.⁽²⁵⁾ Perxò la tasca a realisar, pels nostres polí-

tics, es la de crear, a Catalunya una burocracia catalana, y a Espanya una burocracia de orientacions modernes que, pel sol fet de ser-ho, porten, dins de la península, cap el nostre ideal. La nentatge de la Lliga sobre els altres estols catalanistes es la de que els nostres homes tendeixen a consolidar l'obra llur, creant una burocracia, y els de les altres entitats polítiques, se preocupen no més de la confecció del cartipàs y de les candidatures. Per citar un sol exemple: en Pere Corominas, fou triat per amics nostres. Ells el dugueren al Negociat al'Hisenda del Ajuntament. Cal dir que la Lliga Regionalista, en aquest recull, en aquesta relació de funcionaris, pondera no més, dels candidats, les condicions d'aptitut integral, no s'atura en l'anàlisis del color polític qu'exteriorment els decora. No duen fitxas de sospitosos.

En Prat de la Riba ha proposada una solució de moment, d'aquest problema de la burocracia, per lo qu'afecta a la Diputació Provincial. No s'admeten a les oficines de la Diputació empleats que no siguin, segons la plassa qu'han de servir, micers, arquitectes o enginyers de camins, y que no hagin soferta, de més a mes, una prova especial d'aptitut. Per lo tant, manquen, no més oficials d'Hisenda, d'Instrucció y de Beneficiencia que siguin especialistes en aquestes branques, cada una de les quals constitueix avui dia, sobretot les dues primeres, una veritable carrera. Com d'aquests oficials se'n necessitarien pocs, no fora gaire dificil formar-los enviant empleats de la casa, curosament escollits, a estudiar a les més excel·lentes escoles administratives y a visitar els serveis de corporacions similars, del extranger.

Lo qu'es facil per la Diputació y per l'Ajuntament de Barcelona, no es possible sisquera, per la generalitat dels ajuntaments de Catalunya. Y es precisament en els ajuntaments que no poden atendre a la preparació tècnica dels empleats, hont el secretari municipal té més absoluta y decisiva influencia en lo administratiu y fins en lo polític.

Creu en Prat de la Riba que la Diputació de Barcelona podria satisfer aquesta general necessitat, establint una Escola de Funcionaris. Per comensar, caldria organitzar-la ab modestia. Oficials ab vocació pedagògica, triats del variis departament de la Diputació Provincial, podrien ensenyar, sots l'alta direcció del Secretari, dret administratiu general y especialment l'orgànic municipal, legislació de quintes, dret electoral, hisenda municipal, comptabilitat, legislació d'obres públiques, organització de l'ensenyança, de la beneficiencia... Aquesta ensenyança tècnica s'hauria de completar ab cursos de estudis de serveis municipals - aigues, il·luminació, urbanització, sanitat, higiene -, pels diferents tipus de municipi - petit poble, vila y ciutat-. Aquesta escola, ab el corresponent material d'ensenyança, vindria a ser natural centre d'informació dels nostres ajuntaments y veritable arsenal d'antecedents curiòssissims. Ab un sacrifici pecuniari minúscul, dariem un decisiu impuls a la marxa progressiva de la nostra vida municipal. Per obtenir més immediatament l'efecte, podrien dar-se cursos de perfeccionament als secretaris actuals.

Quan semblava imminent la sospirada creació de la Mancomunitat Catalana, en Prat de la Riba, se prevenia, senyalant estudis es-

pecials a jovers aptes, pensionats alguns d'ells, al objecte de poder comptar ab una burocracia ad hoc al moment de constituir-se aquella, al objecte de que fos simultànea l'organissació del centre polític y administratiu català y de la seva burocracia. D'aquesta manera la Moncomunitat Catalana hauria sorgida, del primer moment estant, del moment en qu'el fracàs era més de tèmper, com un petit y perfecte Estat Català, ab important oficines a manera de ministeris d'instrucció pública, d'agricultura, industria y comers, d'obres públiques, d'administració municipal, d'hisenda, de beneficiencia, de trevall....

I N S T A L A C I Ó D ' E S C O L E S

=====

Qualitat es dels governants equilibrats ajuntar la facultat creadora, imaginativa, qui obra nous horitzons d'hipòtesis y de projectes, ab les mesurades coneixensa y dilecció de la realitat. En Prat de la Riba, somniador com l'hem vist, poeta de la política, es aixís meteix un pacient escorcollador de les resquicies aprofitables. Gracies al seu finissim sentit de la realitat, no devé simplement teòric, no cau en apriorismes irrealisables, no permaixeis passivament en l'aspectació d'un futur de benhaurances. Quan no ho pot heure tot, s'acontenta d'un bocí; al preparar la creació de noves institucions, no pretereix la millora y 'l sollicit conduhiment de les existentes.

Perxò al trobar-se ab una serie d'escoles ja creades y funcionant, no proposa destruir-les sino perfeccionar-les y empeltar-les en

el lloc corresponent del seu grandios sistema cultural. Complint la seva missió de President, assumeix la tutela de dites escoles y proposa a la Corporació Provincial instal·lar-les decorosament. (26)

Ja hem parlat d'algunes. Respecte de les altres, cerca també situar-les en el terreny hont més puguen arrelar. L'Escola de Belles Arts voldria dur-la de la Llotja hont es ara , a la vora o a dins el Museu del Parch. La de Nàutica voldria lligar-la ab el problema de l'ensenyança comercial, o establir-la a l'edifici que pera tots els serveis del port, té projectat la seva Junta.

Desembrassada aixis, la Llotja podria ser el gran palau del comerç y de l'industria de Catalunya. Les Escoles d'Enginyers d'Arquitectura podrien ser a coblades en el casal de les Escoles provincials superiors que la Diputació hauria de construir. Finalment, a l'actual Granja Agricola, podrien organitzar-s-hi els Estudis superiors (provincials) d'Agricultural, y l'Estació Agronòmica, la Patològica, la d'Ensaig de Màquines y les de Jardineria (del Estat).

UNIVERSITAT CATALANA

El grau superior, el digne coronament d'aquesta admirable organització d'institucions d'ensenyança, ha de constituir-lo la futura Universitat Catalana ab les institucions docents complementaries.

L'iniciative particular ha intentada alguna organització en aquest sentit. Aixís els Estudis Universitaris Catalans, que mes aviat son una extensió universitaria, tendeixen a complementar, nacionalisant-la l'acció de l'Universitat oficial. No cal dir si son dignes de tota lloança els Estudis Universitaris Catalans, pel seu fi, per l'esforç que suposen, y pels resultats satisfactoris que produeixen, però es inductible que, a la nostra terra, mentres no cambi radicalment la nostra manera de ser, no es possible que'ns vinga l'Universitat Catalana més que d'una corporació pública.

La Diputació havia donat els primers passos per preparar-ne la creació, enviant pensionats al estranger que, de retorn, poguessin assessorar-la y organisar-ho.

Ara, malhauradament, no's veu la possibilitat de conseguir prompte el grau necessari d'autonomia per crear l'Universitat Catalana. Cal limitar-nos, mentrestant, -segons en Prat de la Riba - a pensionar el futur professorat, a establir càtedras supletories de les ensenyances oficials y a facilitar el desijat adveniment, d'una manera indirecte això es, fomentant l'investigació pura "deslligada de tot interès professional immediat, de tot estímul de monopoli. "

INSTITUCIONS D'ASSEMILACIÓ DE CULTURA

La vida de relació es necessària pels pobles. El principi adversus hostes era inhumà, pagà. Les nacions com els homens, les persones col·lectives com les persones singulars, son, per naturalesa, socials.

La vida de relació es convenient pels pobles. Ningú'n pot titllar d'adversaris de la llibertat y de la varietat entre els homens; però, considerariem suïcida un isolament, una desconeixensa mutua de les races humanes, La varietat pressuposa l'unitat y l'imitació moral dels homens exigeix la vida de relació. Si les nacions vegetaven forasteres les unes per les altres, cauria destruïda la superior armonia de l'humanitat, cada poble accentuaríam els seus defectes, y ~~tot~~ tornariem a l'organització tribal y pintoresca.

LA vida de relació entre els pobles, nivella la cultura. L'isolament, els pobles endaderrits, els petrifica, els fa romandre encara més reculats y convida les nacions fortes a usar del protectorat, a exercir l'imperialisme, per corretgir el desllorigament, l'atrofia de la qual totes se ressenten, l'isolament en els pobles més avançats produiría un desequilibri tan gros respecte dels altres - si fos possible la continuació del avenç entre els isolats - que portaria, aixís mateix, a una intervenció o a una protesta per reduir l'idol, l'orgullós semi-deu, a la condició humana. Ni l'esquifiment, ni l'orgull hi valen. Ni l'isolament esplèndid d'Anglaterra, ni l'isolament mesquí d'Espanya son perdurables. Els imperis universals han coincidit, gairebé, ab l'humanitat civilisada; més qu'u n sol ~~ix~~ po-

ble, han consistit en una externa organització de pobles, en un motlle polític de l'humanitat, en l'hegemonia d'una raça sobre les altres.

Convé l'assimilació normal dels avenços estrangers, tant com la pròpia iniciativa. Així com l'actual inter-cambi d'idees, l'actual solidaritat dels savis del món -intensificats per l'impremta y els altres moderns medis de comunicació y de comunió intel.lectual- han afavorit més que mai, fins com a utilitatge, el progrés científic individual, així, també, favoreix el progrés intel.lectual de cada nació, la comunitat real y efectiva de les múltiples cultures nacionals. D'altra banda, no es possible inventar objectivament, si no's coneix, al dia, l'estat actual de les ciències. Únicament el qui primer descobreix una cosa, mereix els honors de descobridor.

Els pobles qui's desvetllen endarrerits, sino volen resignar-se a un protectorat cultural, han d'enginyar-se a recuperar el temps perdut, han de realitzar un esforç extraordinari, han d'intensificar llur acció, per aconseguir els altres pobles. Així ho ha fet el Japó.

Es clar que lo qu'els manca del comú cultural no'ls seria possible improvisar-ho dins de casa, sino qu'han de incorporar-s'ho per assimilació, canalisant vers ells l'humana cultura, per restablir l'equilibri, per posar-se al nivell de tots.

Perxò en períodes de reconstrucció o de creació nacionals, ha de concedir-se capital importància a tots els instruments de relació cultural ab els altres pobles.

Aquests instruments o medis de relació cultural poden consistir en l'importació d'institucions de cultura, de professors, de material

États

científic del estranger, o en l'enviu de pensionats y en l'establiment d'escoles als grans centres de cultura forasters. El segon medi sembla més eficaç. L'importació de savis - quasi sempre savis relatius- no sol donar resultat. L'assimilació ha de fer-se ab instruments propis per medi d'homes adequats al nostre ambient. Més facilment s'aclimaten els arbres transplantats qu'ls homes. L'assimilació - quan arriba a serhi- per medi dels savis d'importació, resulta fragmentaria; la civilització no cab dins mitja dotzena d'homes de mostra. La civilització entra més de veure-la y de viure-la qu'aprenent-la.

Alguna cosa ha fera, en aquest sentit, la nostra gent, especialment x l'intrèpit culturista en Josep Pijoan. El col·legi Espanyol de Bolònia feude immemorial de les oligarquies y de les parenteles madrilenyes comensa a rebre catalans. L'Escola de Roma, de rescent creació es un èxit del nostre Institut d'Estudis Catalans, Ell ha sonades les bases y fins ha senyalat el local -l'antic palau de Montserrat- al Estat Espanyol, fent-li avinent que de no organitzar-la aquest, ell la crearia pel seu compte. L'Estat Espanyol ha accedit a crear-la , segons el patró que li donà l'Institut. Y ja funciona.

Y la majoria dels escolars son catalans designats per l'Institut. Mercès a n'ell, tenim escola d'estudis arqueològics a Roma, com n'hi tenen -y fins a Atenes- les nacions més cultes.

No cal ponderar com semblants institucions atenuen els perills y augmenten les vehtatges del enviu de pensiomats al estranger.

ENVIU DE PENSIONATS AL EXTRANGER

En Prat de la Riba li concedeix extraordinària transcendència. Se n'ocupa ab amor y detenció, sobretot en la memòria presidencial darra (27).

L'enviu de pensionats a estudiar o, més ben dit, a aprendre d'estudiar, d'investigar y d'organitzar, al Extranger, ens es absolutament y urgentment indispensable. Es l'única manera de provocar, com ha fet el Japó, una ràpida assimilació de cultura. Es l'única manera d'improvisar el primer grau d'una civilització.

En Prat de la Riba precisa les condicions qu'han de reunir els pensionats.

Cal, avans que res, triar-los. Se'ls ha d'exigir coneixement pràctic del idioma del país al que van destinats, perquè sàpiguen adaptar-se al medi qu'han de succionar. Han de conèixer previament els buits, les deficiències de lo nostre, per encarrilar més utilment la respectiva formació. Han de movilitzar-se vers els centres d'atracció cultural, no empesos per la modestia malversable d'una pensió, sino pel sagrat entusiasme patriòtic, pel sagrat entusiasme científic.

Segonament, se'ls ha de preparar el lloc a ocupar, quan tornin. Si l'enviu obeeix a un criteri preconcebut. a un plan de rigorosa estratègia, ab igual motiu ha d'obeir-hi llur emplaçament, a la tornada. No preocupar-se'n, fora com laborar gàrgoles sense ulterior destinació, gàrgolen que mai veuríem col·locades, espargint, ab belles combinacions de corbes, l'aigua del cel, gàrgoles que terregerien pels

eterns solars dels picapedrers. No preocupar-se'n fora, no savi afany de construir, sino - com diria ab més escayenta paraula un socialista insular- inútil y ridícula gargolomania.

Els pensionats qui marxen al Extranjer sense un sòlit coneixement de lo nostre, sense un pregonissim sentit català, corren perill d'extrangerisar-se, pitjor encara, de devenir exemplars d'hibrida petulancia. Aquest perill augmenta quan a la tornada no se'ls fixa concretament, no se'ls utilisa en lo que saben. L'ex-pensionat desvagat - especialment quan, per no ser molts encara, esl seus pars, provoca una certa curiositat- es propens a l'ufana, a l'exhibició, y lo que no dona en fruits de la seva especial tècnica, ho prodiga en fullaques de generalitats -casi sempre politiques, relligioses o literaries-, per ventura ab més ignorancia d'elles y ab major virulencia que molts pacífics y europeus estudiosos de per aquí.

Adhuc essent partidari d'enviar molts pensionats, única manera de que, a llur regrés, no siguin anulats pel ambient o medi primitiu, judica en Prat de la Riba, qu'ara per ara, la Diputació Provincial podria limitar-se als dos que ja son a l'Escola de Roma a aprendre arqueologia y historia clàssica, intervenint en quest nou centre, en sentit català, els quals, a la tornada, podrien dirigir les excavacions y'ls Museus; a enviar-ne d'altres a Alemanya y als Estats Units, a capacitar-se per l'ensenyaga tècnica de l'Universitat Industrial; un a Anglaterra y a Alemanya, a enterar-se dels sistemes de finances de les corporacions administratives provincials o regionals, y dos o més enginyers, també a Anglaterra y a Alemanya, a aprendre de construir ca-

rreres, y als Estats-Units per l'estudi dels ferrocarrils.

Respecte els qu'hem enviats quan pensavem en l'Universitat Catalana, tenim l'obligació -segons diu en Prat de la Riba- de treure'n profit y de no deixar-los en la desesperadora impotència del qui ha vist el món y no reb els medis d'endurse'l ab ell a casa, del qui ho ha deixat tot per una llarga preparació concreta y's troba, al retorn, sense lloc per ell y sense aptituds generals ni vocació per competir ab el vividoret indígena o per aquietar-se y alternar pacíficament ab el vegetatiu rotundament satisfet.

Dels tres pensionats per estudis d'organització de l'ensenyança -continua dient en Prat de la Riba- l'un -el dels mètodes d'investigació- podria incorporar-se a les noves seccions del Institut d'Estudis Catalans; l'altre -el de l'ensenyança mitjana- seria un excel·lent oficial pel negociat d'Instrucció Pública de la Diputació, y de gran utilitat si creavem una Escola de Mestres; el terç -el de l'ensenyança tècnica- devindria auxiliar valiosíssim a l'Universitat Industrial. Els de filologia no son tornats. A la tornada, podrien ingressar a les oficines encarregades de confecionar el Diccionari de la Llengua, a organisar per l'Academia corresponent del nostre Institut d'Estudis Catalans.

L'obra dels pensionats afecta a les institucions d'ensenyança de les que m'he ocupat fins suara y a les institucions d'investigació y de creació culturals de les que passo a tractar.

INSTITUCIONS D'INVESTIGACIO Y DE CREACIO CULTURALS

Entrem, senyors, al raser més sagrat y, per lo tant, més venerable, de

la nostra incipient cultura, al raser predilecte del nostre amic y mestre en Prat de la Riba.

Ell no s'adquiria beatament ab un ideal de pura pedagogia, ell judica que en mal hora pot difondre's la cultura, si no se'n produeix x continuament. Lo que dona fesomia nacional als pobles es la cultura x no en quan aquesta es apresada en sos rudiments genèrics, sino en quan es quelcom de viu, d'espirtual, d'elaborat pel geni de la raça. Però aquesta elaboració, no es a les escoles de parvuls y de minyons, x ni sisquera a les classes nocturnes per adults, ni als centres de segona ensenyança, ni a les Universitats, ni als pensionats, als qui l'hem de demanar: aquesta elaboració cal esperar-la no més de les institucions d'investigació y de creació culturals, dels centres d'alta cultura. Ells, no més, son orguens adequats de producció de cultura nacional.

En Prat de la Riba estava en condicions excel.lentes per capir y resoldre el problema cultural en aquesta fase més alta y més difícil. Ell havia estudiat el concepte d'invent, el seu procés, les seves classes, la seva transcendencia (28).

Ell havia assenyalat al investigador individual la tasca assignada a les institucions d'investigació qu'ara tracta d'organisar. L'any 1898 escribia:

"El primer cuidado de quien aspire a hacer obra de investigador debe penetrarse del estado de la ciencia a que se dedique "(29).

" Llegado, en virtud del trabajo anterior, a los últimos confines de lo conocido, colocado en la línea divisoria o fronteriza que separa las verdades ya conocidas de la dilatada esfera de lo desconocido, empren-

de el pensador su tarea más elevada: penetra por las regiones inexploradas de lo cognoscible par arrancarles nuevos secretos, para descubrir principios y verdades nuevas con las cuales engrosar el caudal siempre creciente de la ciencia". (30)

Y ara escriu:

"Tots els pobles que no han tingut interrupció violenta en l'evolució de la seva vida política posseeixen, ab més o menys vitalitat, les ~~seves~~ institucions científiques, que son gran instrument propulsor de la ciencia nacional y laboratorí de perfeccionament dels elements substancials de la nacionalitat.

" A Catalunya, desgraciadament, no hem tingut reys propis ni governaments nostres en els sigles del Renaixement ençà. Perxò si sabèm quins llibres havien aplegat els reys d'Aragó, és no més per dèdrens vivament de que s'hagin perdut per nosaltres, de que no hagin servit de base a la nostra Biblioteca nacional. Perxò no ha pogut arregar-se tampoch les biblioteques dels convents, centres únics de cultura durant sigles, destruïdes les més per la barbarie dels que varen cremarles, centralisades les altres a Madrid o en institucions de l'Estat Espanyol. Perxò varem restar també sense Museu nacional y sense grans institucions culturals de la llengua y'l pensament de la raça.

Ab l'ideal de donar al nostre poble aquests instruments de renovació, vaig venir a aquesta casa; la realisació d'aquest projectes va ser el programa formulat al tractar de constituir en 1907 la Diputació. A n'aquests propòsits va ~~responder~~ respondre la creació de l'Institut d'Estudis Catalans y les primeres aportacions pera la Biblioteca Nacional, de Barcelona. (31)

Aquesta obra, -la d'organisar les institucions catalanes d'investiga-

ció y de creació culturals- "jo entench que podèm y devèm acomplirla nosaltres," - Això es, la Diputació Provincial de Barcelona -. " Si existís un Estat Català. un organisme unitari de la collectivitat catalana, de l'Estat Seria missió principalíssima crear institucions fonamentals de la nostra cultura, que no té Catalunya perquè va perdre la seva personalitat política al comensar el Renaixement, perquè no va fruir en els sigles de Renaixement la calor fecondanta de les dinasties nacionals, dels poders que encarnen l'esperit de la terra.

"Podriem deixar d'intervenir si l'Estat espanyol sentís el dever que li imposa 'l fet de la coexistencia a Espanya de dos cultures diferents, de dos esperits collectius, de dugues nacionalitats y obrés com a representant de l'una y l'altra. Més l'Estat espanyol, que's cuida poch y malament de la cultura castellana, no's cuida gens de la catalana, y a més de no cuidar-sen entrebanca als que's proposen suplir la seva omissió fins al punt de barrarlos les portes de la Universitat, com va passar ab les càtedres dels Estudis Universitaris Catalans.

"Perxò 'l dever de suplir aquesta deficiencia fonamental, recau en la corporació indígena que regeix la part més gran de Catalunya, la que representa major nombre de catalans, la que beneficia de la capitalitat, de Barcelona, obra y resúm de toda la vida catalana: en la nostra Diputació..(32)

En aquest raser, confiat, com un jardí, a la cura perítimina y quotidiana de les institucions d'investigació y de creació culturals, hi convinen l'Art, la Ciencia y la Llengua. L'Art hi du la gràcia, la Ciencia hi du la força, la Llengua hi du l'autong

mia espiritual. Ells son els qui han d'exaltar y de sostenir la Nacionalitat Catalana.

A R T
=====

"No sols de pà viu l'home".... No viu solament de ciencia, un poble. Calen una relligió, un art, elements educadors i efusius. L'Art es el gran condimentador de la cultura. Una societat no més que de sabis, es com una soirei sense dames.

L'art, d'altre banda, com tot lo profundament humà, es essencialment nacionalista. Juan no teniem altre cosa propia, servavem instintivament la llengua, el cansoner alegría, l'excursionisme a guisa de pelegrinació als sants llocs de la patria sumorta.

La ciencia d'importació, si no'ns xopluga y regala com un arbre de la terra, pot, no res menys, ajudar-nos com unes crosses o com un embarnissat gaiato de bazar. L'art, no; porque es creació pura. L'art serveix per educar, per amenisar la vida; es un instrument pedagògic, mai es estat, ni serà, llevat de la tència, materia de pedagogia.

Es clar que l'art, per ser vivent, ha de ser social; però com ho es la societat natural dels homes. Tant el rebrega el preciosisme, l'eterna lluna de mel d'una capelleta inexpugnable; com l'ajuga malaguanyadament y 'l prostitueix una democratisació nivelladora. Ha de ser jeràrquicament graduat; ha de viure lligat ab

els altres elements socials, ab l'industria, ab la ciencia, ab la religió, ab la política, ab l'economia....

La concepció estètica d'en Prat de la Riba es integral. L'art no es per ell, una clau pendolística comprensiva de les cinc belles arts acadèmiques, les arts lliberals y les arts servils. L'art es un tot orgànic. No 's poden deslligar els seus elements.

En Prat de la Riba, formulador de la teoria del Catalanisme biològic, es respectuosíssim de tot lo orgànic y vivent. Perxo respecta l'art nacional.

Hens aquí unes paraules d'ell qui revelen la seva creença en l'integralitat artística - constitueixen un detall preciós -:

"Les obres de restauració del Palau de la Generalitat podrien ser ocasió d'establir l'ensenyança d'industries artístiques avui extingides y d'ensajar la seva restauració. Aixís com la restauració de la catedral de Lleó va determinar la creació de l'industria de les vidrieres de colors, aixís la restauració del nostre gloriós Palau, podria determinar la creació de l'industria del tapiç y la de la ceràmica. Les velles sales de la Generalitat, segons la investigacions fetes en els arxius, tenien les parets cobertes de tapiços, alguns d'ells dibuixats per en Dalmau - el de la Verge dels Concellers - y per l'Huguet, el pintor del retaule de Terrassa, y de rajoles dibuixades al estil tradicional de Valencia, o seguint les formes y tècnica italianes dels gerrers de Talavera. Les comandes de Tapiços y rajoles que's necessiten serien una base sugicient per introduir o ressucitar alhora aquestes industries y la seva ensenyan-

ça. (34)

Home de refinada cultura, de patriotisme intensíssim, se coru-
plau, en considerar, per endavant, l'obra futura. Voldria els
tapiços no modernisats, no banalment convertits en teles mu-
rals, sino, en veritable dibuix y teixit de tapiç. Y àdhuc ima-
gina els assumptes. Voldria pels tres grans tapiços de la sala
de sessions els magnífics temes de l'arribada del Rei Jaume a
Mallorca, de issament de la bandera catalana a Valencia, y d'u-
nes corts a Barcelona.

JUNTA DE MUSEUS
=====

En Prat de la Ribera col·laborà a la fusió dels museus provincials
y municipals, de la qual sorgí el magnífic y naixent Museu
d'Art Català - pictòric, esculptòric, arqueològic y industrial
y decoratiu - dignament instal·lat, com tots vosaltres sabeu, al
ex-Palau de la Ciutadella. Ab tal motiu, se mostraren a l'adni-
ració de tots y foren redimides de l'incuria que les malmetia,
joies inveteradament entaforades a les cambres dels mals-endres
sos y als armaris de guardarropia de les corporacions oficials.

Però com l'art es a manera de flor que vol ser tractada amoro-
sament, calia sustreure aquelles joies, de les barroeres mans
oficinesques que torturen y maten. Perxo fou encertadíssim, l'è-
cort del nostre Ajuntament - prèls quan, per influir-hi els nos-
tres amics, revelà tendències descentralisadores - de crear y
de subvencionar una Junta Autònoma de Museus constituïda ab la

colaboració de les entitats artístiques de Barcelona.

La Diputació - mercès a n'en Prat de la Riba - contribueix a n'aquesta obra, ab el seu patronat, ab una subvenció y ab l'entrega; com hem vist, perque els administri la Junta, de tots sos valiosos cabals artístics.

Caldríen no més per enrobustir-la, la protecció del Govern y les donacions o entregues en dipòsit que fossin aquest, els bisbes de Catalunya, y les corporacions y particulars de la nostra terra. A n'aquesta espontànea contribució de tots, deuen llur creixença els Museus anglesos.

Adhuc sense aquets auxiliis, es llarga a recontar la tasca de la Junta autònoma qu' ha fet dels nostres museus, no uns simples magatzems de coses d'art, a manera de docks o d'anècdota a afegir a les guies de Barcelona, sino un organisme vivent, una institució científica y artística metòdicament constituïda, més qu' una atracció de turistes, una atracció de savis qui venen a estudiar a casa y 's troben el material preparat y classificat per nosaltres.

Aquesta Junta ha fet dels nostres museus un altíssim estímul y una utilíssima escola pels nostres artistes, pels nostres decoradors y pels nostres industrials. Ha iniciada, entre nosaltres, la vulgarisació del art, l'educació estètica del poble, base, segons en Ramón Rucabado, de l'educació cívica. Ha comensat el catàleg epigràfic per calcs. Ha reproduïdes pintures rupestres y murals. Ha organiscades tandes de conferencies d'art, de professors nacionals y extrangers. Ha organiscada una biblioteca d'estudis arqueològics. adjacenta als museus, instrument necessari

per estudiar-los. Ha formades colleccions de teixits y de ceràmiques. Ha fetes congrés notabilíssimes, procurant, dins l'escassetat de medis ab que compta, triar lo millor y lo més interessant de casa nostra. Va decidir emprendre y continua dirigint les excavacions d'Ampuries, de tant de valor arqueològic, artístic y històric, especialment per nosaltres. Mercès a n'elles, podem reconstruir el moment de l'arribada de la civilització a l'occident, facilitant, ab l'estudi comparatiu, l'esbrinar lo qu' ab aquella arribada y ab aquella colonització, s'es perdut de la civilització originaria.

A més d'aquestes innumerables tasques ordinaries, la Junta de Museus organisa de tant en tant exposicions d'art, internacionals y nacionals, d'art modern y arqueològiques, generals y monogràfiques. No cal ponderar les ventatges que produeixen. Les exposicions posen en profitós contacte els artistes, els compradors, els crítics y 'l públic. D'una banda, ab els jurats d'admissió, classificació y recompenses, constitueixen una veritable selecció. De l'altre, popularisen l'art: la gent, qui no sol concórrer als museus, va a les exposicions. Algú podria dir que son, a voltes, causa de banalització del art.... però cal reconèixer que son, però, necessaries, a manera de cosa millor, com les festes mondanes de beneficencia.

Les exposicions son, de més a més, una concurrencia d'ofertors. Cal no més triar y pagar, y lo més notable, lo essencial de cada una, devé un enriquiment definitiu dels museus local. La nostra Junta volgué treure-la aquesta ventatge, però sense col·laboració oficial, ni particular, limità la tria a les poques obres

que podria escassament comprar.

Alguna d'aquestes notabilíssimes exposicions internacional, l'ha organitzada la nostra gent tota sola, sense la protecció y sense la simpatia del Estat central. La nostra Junta Autònoma de Museus nomenava representants directes d'ella, comissaris no oficials als Extranjer, que'ns recordaven els antics cònsols qu'a llevant tenia la Ciutat de Barcelona. Una bella resurrecció de metropolitanisme barceloní!

Encara ha fet més aquesta meritíssima Junta. Ha exercit un comensament d'imperialisme. Ha fetes compres y investigacions fora de Catalunya, de coses qu'interessaven a Catalunya y de coses qu'interessaven purament a la ciencia.

Es clar qu' ab preferencia hom d'estudiar lo nostre. Ens ho demana el patriotisme; ens ho demana tothom. Els savis esperen im pacientment que'ls mostren els nostres cabals, les reliquies del nostre passat. Aquest estudi de lo nostre ressegueix totes les fases de la nostra historia, s'adapta a les areas mudables del nostre territori, més exterises com més remotes y, per lo tant, més genèriques. Ab l'intensificació vé la diferenciació. En pre historia catalana, cal estudiar la de tota Espanya, per no dir l'universal.

Mereix ser remarcada l'esquisida trassa ab que la Junta du a ter me son comès. Un detall: a cambi del magnific retaule de la degollació de Sant Cugat, restaurà el Monastir del Vallés. Certament es un contracte qu'honora abdues parts.

CATALOGACIÓ DE LA BIBLIOTECA MUSICAL
 =====

El catalanisme creixia en força y en gracia, al sò dels cants populars. Car la musica es una subtilisació de la llengua, l'algebra de la llengua, ab tota l'aroma peculiar d'una llengua, però despullada dels signes material qui entrebanquen la comprensió dels externs. Es clar que l'esperit d'una llengua, a més de l'aroma, del houquet, té altres qualitats espirituals més sòlides perque son racionals, però l'aroma es de totes les virtuts de les coses, la més volàtil, la qui més facilment penetra y s'expandeix pels nés entafurats tocons. Perxò, de la mateixa manera que a un home inert, qui ja no sent les preguntes del metge, ni les paraules dels amics, ni'ls plors dels familiars, se'l retorna a la vida fent-li flairar una essencia, a un poble sumort, a una raça endormiscada o sòpita, avans de fer-la reaccionar ab l'us y conreu de la llengua, se la revifa ab les alades emanacions de la musica popular, comensant ab les notes alegriques y vageroses, posades al tò patològic del pacient, y pujant y pujant-lo paulatinament fins a les vergassades musicals més enèrgiques, imprecatories y pragmàtiques. Perxò la musica no deixa mai els pobles. Quan arriben a l'epopeia, arriben igualment al himne nacional. No més la mort comporta un silenci definitiu y absolut.

La musica es un art eminentment social. Un estol d'homens conversa i una munió, canta. Fins el cantar sol, per nostalgia, per matar la por, per amenisar la tasca, pervè d'aquest caràcter social de la musica. Cantem per fer-nos companyia, la de les nos-

tres canturies, la de tot lo que'ns sugereix el nostre cant.

L'acció tuteladora de la nostra musica nacional ha coincidit ab l'acció restauradora del cant gregorià, del genuí cant litúrgic.

En Prat de la Riba contribuí a que la Diputació Provincial de Barcelona concedís per unanimitat a proposta d'en Cruells, una subvenció de 6000 duros al Orfeó Català, per facilitar-li l'acqvament del Palau de la Musica Catalana. En Prat de la Riba insinuà a la Junta de Museus la conveniencia de formar el Catàlec de la riquíssima Biblioteca Musical - en gran part catalana - de la Diputació, inèdita y gairebé inexplorada. La Junta de Museus accepta l'idea y n'encarregà l'execució al peritíssim Mestre Felip Fedrell, invertint-hi la consignació de 2000 duros que, a proposta d'en Prat de la Riba, havia estat inclosa en el pressupost provincial per la publicació d'obres musicals.

Trascendencia industrial, sumptuaria y pedagògica del art.

L'art no 'l volem reclòs dins una capella accessible no més qu' als sacerdots; no 'l volem per dosificar-lo com un nectar als intellectuals y als artistes, sino com a pastura per tothom. Es un hidromel del qual, com de la riquesa y com de totes les coses ne poden participar, a proporció de la respectiva capacitat, tots els homens. A l'un basta amenisar-li la vida ab una sola gota d'aquest suavíssim licor i l'altre no'n resistiria més que dues; a l'altre se l'ha deturar de beure'n a dojo per evitar-li una nbriaguesa, un desequilibri perillós.

En Prat de la Riba l'ha capida be la trascendencia social del art. No haig de recordar, per demostrar-ho, lo exposat al ocupar-

me de les institucions d'ensenyança industrial y tècnica, tan intimament lligades ab l'art decoratiu y sumptuari. Fins als més humils oficis cal dur-hi un sentit de bellesa, fins els oficis manuals han de regir-se per una norma o un instint, al menys, d'estètica. Bonhaurada ciutat aquella en la qual fins les cadires y 'ls cantis y 'ls devantals de les dones causen, com els de les rondalles, joia a l'esguart y devenen petits guoms ensinistradors y delectables!

No cal insistir en la compenetració del art y la pedagogia. L'art després de la religió, es el gran educador del sentiment. Es, aixis meteix, el gran desuetllador de les imaginacions infantils. Mes ondevant, es, ab la formació literaria o humanista, verament insubstituible per completar l'educació dels adolescents.

Escau, en aquets moments, fer present la conveniencia tan oportuna, reiterada y eloquentment predicada per en Ramón Ruzebado, de valer-nos de l'estètica com a medi de civilisme, com a base de l'educació, de la formació dels nostre poble. (33 61)

C I E N C I A

Els homes han de tenir criteri personal; els pobles, criteri nacional. El poble català l'ha tingut un criteri que responia perfectament a la nostra psicològica estructura. A Bastament ho demostra el Bisbe de Vich, l'Hm. Dr. Torras y Bages al exposar el valor racional del catalanisme. (34)

Un home de criteri es amo de sí meteix, posa senyorialment les

mans. Un poble sense criteri es esclau del pensament foraster, de lo que llegeix, de lo que, tal vegada casualment, li brolla entre mans.

Perxò ens cal, perduda l'enna, reuuar la tradició truncada, recuperar el criteri nacional.

Hensaquí l'importància que per tota nació tenen la teologia y la filosofia. Hensaquí el perquè de l'activíssima y primordial campanya educadora d'en Prat de la Riba de la qual m'ocuparé més enllà.

El criteri nacional no s'assoleix sense plenitud de ciència. Diu en que la poca ciència allunya de Deu y que la molta ciència hi atança. Semblantment els pobles de poca ciència, de ciència parcial o de ciència exclusivament d'importació, reculen més depressa. El menjar se'ls torna metsines. Perden més ràpidament la personalitat.

Y com llur paladar aviciat no sabria gustar les esquisideses, popen ab glotonia lo dolent. Es el cas d'Espanya, es el cas de totes les societats decadentes que, reduïdes a imitar, o mes ben dit, a copiar, copien ab preferència lo dolent. Roma, quan era forta, importava de totes les altres civilitzacions, lo més excels, la mitologia. El baix Imperi n'importava els defectes, els vicis, els histrions y les prostitutes.

El nostre redrenament espiritual, principalment encarnat en la llengua, no seria integral y, per lo tant, eficaç segons en Prat de la Riba, si no enriqueim el nostre esperit y 'l nostre idioma ab les aportacions racionals y lèxiques de les múltiples cièn

cies modernes.

Fins els interessos econòmics clamem, segons ell, per l'iniciament de ciències catalanes, ja que els pobles intel·lectualment tributaris d'un altre, ho son en tots els ordres, fins en el de l'economia.

L'acció cientista d'en Prat de la Riba es estava gradual y progressiva . Ha comensat per elevar a categoria científica - ab mètodes y elements d'estudi, ab trevall collectiu y organitzat, ab escola catalana, - lo que ja més o menys rudimentaria y maquinament era cultivat entre nosaltres. Ha comensat per lo qu'èfecta a lo visibles a lo tangible de casa nostra, al cos de la nostra patria, als fets de la nostra nissaga. Ha comensat per impulsar els estudis arqueològics y històrics. Però ha comensat quan ja l'ambient era propici, quan tenien una certa orientació collectiva, quan emergien esforços individuals isolats.

Ara ja parla d'avansar, de complicar els nostres incipients organismes culturals, aixecant-los un grau en son nivell científic.

INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS
=====

L'obra més important de les realitzades per en Prat de la Riba a favor de les ciències catalanes, l'obra essencial per la nostra cultura, sobretot en aquest període constituent, es l'Institut d'Estudis Catalans.

Inclusa pel nostre amic, l'abril de 1907, en el programa a desenvolupar a la Diputació per regionalistes y esquerrans, la creació d'una institució que publiqui documents de l'història y de la llengua catalanes, se dugué a la pràctica ab la fundació, aquell mateix any, del Institut d'Estudis Catalans.

Foren cridats, per constituir-lo, vuit estudiosos, alguns d'ells mestre meritíssim. S'establiren, ab molt bon acert, la remuneració dels treballs y les dietes per senió. Se li assenyala, d'objecte, l'investigació científica superior. Y, especialment, l'investigar, de lo nostre, lo que no està encara descobert pels d'aquí ni pels de fora. Explota, per dir-ho aixís encara de limitar l'àrea geogràfica de la cultura catalana.

"Es històric y arqueològic. Les seccions literaria y jurídica, son en realitat d'història del dret y de la llengua y la literatura . Aixís l'institució té una unitat perfecta.

"Aquesta orientació unitaria, ha estat profitosa. L'acció de l'Institut ha estat més intensa aquests primers anys de constitució. D'altra banda, els estudis històrics y arqueològics tenien major ambient entre nosaltres, una preparació més sòlida que les altres disciplines científiques. Així 'l primer contacte del Institut ab els gran centres de cultura del món civilisat, ha pogut produir una impressió més fonament favorable.

"La primera part de la tasca, això es, ingressar en el cercle internacional de les grans institucions culturals, en que no hi donen entrada generalment sinó als organismes científics de les capitals d'Estat, ja és conseguida. L'Institut d'Estudis Catalans, com institut històric y arqueològic, s'ha guanyat el respecte,

la consideració de les més excel·lents institucions similars, que ab ell han establert l'intercanvi de publicacions y serveys. (34-815)

Els medis emprats fins ara per l'Institut son múltiples les investigacions científiques, especialment l'estudi de les fronteres catalanes; la publicació d'una crònica de tot lo que en historia y arqueologia interessa a Catalunya; la publicació de llibres; l'impulsió dels governs a l'obra cultura en aquests rams; etc.

Aixís envià en Mateu Obrador a Lunio a copiar un manuscrit català de Ramón Lull, existent en aquella biblioteca, facilitat, d'aquesta manera, la magna empresa de l'edició crítica de les obres completes del Beato. Ha estudiades y reproduïdes inscripcions rupestres y murals de variis indrets de la nostra terra. Escorcolla els arxius de Montanya. Concorre a exposicions d'aquí y de fora, comprant, com a la de Zaragoza, eliminat corredors y antiquaris, lo que'ns interessa. S'es encarregat de recullir la historia de la construcció base y de la restauració del Palau de la Generalitat. Confecciona, per medi de paperetes, el catalec o inventari gràfic de Catalunya.

La crònica o anuari el fà invitant a lobarar-hi a tothom que se sab qu'estudia en alguna de les materies citades. Per medi d'aquestes anuals la llengua catalana ha penetrat arreu del món. Reben llibres dels centres científics y de particulars com els P.P. Bolandistes. S'obté, de cambi, el cent per hu. De llibres, se'n reben a caixes, llibres moderns, utilissims. N'envien l'Institut y la Societat de Antiquaris de França. les Academies de Madrid, el Princep de Monaco, etc. Y s'obra pas el nostre anuari

perques respin a les exigencies dels temps; perque es comprable al de Viena, perque es millor qu'el de Berlin.

L'Institut facilita la publicació de llibres. Per compte d'ell sera publicada l'edició crítica de L'Ausias March que està ultimant en Amadeu Pagés de Perpinyà.

Mercès a n'ell el govern ha creada a Roma l'escola espanyola d'estudis històrics y arqueològics. Imitant-lo a n'ell ha organitzat a Madrid el Seminari d'estudis històrics. Per l'una y per l'altre ha senyalat personal el nostre Institut.

Arrellyades ja les actuals seccions del Institut, en Prat de la Riba pensa fer-lo integral, completar-lo, ja que les ciencies, com les industries, se completen mutuament y no més ab l'aveng de totes pot conseguirse una cultura nacional. Escolteulo:

"Convé ara completar l'Institut. Al costat de les seccions històriques y arqueològiques, hem d'establir les seccions científiques al costat de l'Institut històrich y arqueològich, l'Institut de Ciencies. Les naturals, les físich-químiques y matemàtiques, les biològiques y antropològiques, les sociològiques, han de formar una branca nova de l'Institut ab l'unitat d'acció que'ls comunica l'unitat cada día més accentuada dels mètodes d'investigació en totes les disciplines intel·lectuals.." (35)

Integral, restarà més respectable y assegurat, relligarà lo existent, nodrirà armòmicament la Biblioteca Nacional Catalana y estimularà el treball científic en tots els ordres.

L L E N G U A
=====

Podríem dir qu'el llevat de la nostra actual restauració es estat l'amor a la llengua. Res hem defensat y lloat tant com la nostra llengua. Els elogis son innumbrables. Han minvat, en el decurs dels anys, altres entussiasmes pero el que sentim per la llengua perdura.

Es perque instinctivament primer y racionalment després, comprenerem que la llengua potser no es lo essencial de la nacionalitat, però que dins ella principalment hi rau aquesta essencia del nosaltres.

Us faig, per consegüent, francs de tot lirisme, de tota apologia de la nostra llengua, car no us seria nova. Però crec oportu remarcar, enc que sigui per alt, la pregonissima dilecció d'en Prat de la Riba per la nostra llengua materna.

El concepte que té de la llengua es gairebé religiós. " El mecanismo externo del lenguaje - diu - supone algo interno, esencialmente inmaterial, supone ese quid divinum " Suposa, com afegeix aplicant-ho al dret, aqueix "algo divino enterrado en las profundidades de nuestra alma; algo divino que la humanidad, ayudada de la Revelación, va poniendo cada vez más en descubierto y traduciendo en fórmulas concretas.." (36)

Ell ne capeix tota l'altra força poètica. "Tan profunda es la sabiduria del lenguaje, que encierra en detalles insignifican-

tes y triviales leyes y armonías nunca imaginadas„. (33)

Però aquest embadaliment no li lleva la percepció precisa de la gran utilitat de la llengua.

Ningú menys fetixista qu'ell respecte de les paraules. Ha confesat, repetides vegades, qu'al actuar políticament, no's pot ser meticulós y radical en les nominacions; que les paraules no son les realitats sino l'emalatge, l'estoig de les idees que l'home hi posa dins. Per tal motiu, ell, l'home més nacionalista de Catalunya, ha tolerat anys y anys l'us de la paraula regionalisme.

Ningú més coneixedor qu'ell del valor de les paraules. De vegades es l'encis d'una paraula sonora, fins no ben compresa, lo qu'agita les multituds. " En el fet de moltes nacions no hi ha res més que la sugestió d'una paraula. Italia.....". Una paraula nova té prou virtut per fer reviure concepcions antiquades. En cambi, hi ha realitats innominades, fets no batejats que, per manca de nom, no figurenal registre de valors mundials de l'humanitat. La manca de nom favoreix l'estat d'inconsciencia de les nacionalitats. Perxo, perque Catalunya en tota sa integritat no ha tingut ni té encara un nom, es per lo que proposava, com hem vist avans, que l'anomenessin, nentrestant, la Gran Catalunya.

Aquesta atenció a les paraules, es potser, una de les senyals més característiques del nostra renaixement, en sos naclis més espirituals. Els qui rimaven anathemes y imprecacions contra Castella o atàviques expressions almogavaresques y 's comportaven com sumisos provincials y nomenaven en Castellà de Barcelo-

na llur missaga es indubtable que no tenien igual devoció a les paraules, igual respecte y fe en la llengua, qu'en Prat de la Riba o qu'en Maragall que ha fet l' "Elogi de la Paraula."

La tasca d'en Maragall de retornar el sentit de les paraules y als vers, l'ha realitzada en Prat de la Riba a la política. Y com a bon polític ens ha demostrat, ab l'exemple, qu'el verb ha d'esser creador, ha d' emmotllar en una sola pesa l'ideal y la realitat.

L'amor d'en Prat de la Riba per la llengua catalana es un amor de fill y una amor de propietari. L'admira, la venera, però tam bé l'analisa y l'utilisa. D'aquesta amor a la llengua, li vingué, com a tots nodaltres, la seva gran amor a la patria. D'aquesta amor desvetllada al (-), deriva el seu catalanisme, aquesta bogeria de les persones de talent, segons frase d'en Manyé y Flaquer, que recorda l'aplicada als primitius cristians.

Y estan gran la seva amor sense chanvinismes, que está molt per damunt de totes les petites insinuacions y murmurations de cape lleta. Hi es tan consubstancial que brolla de tota la seva vida, de totes les seves obres. Però se fà difícil parlar-ne expressament.

Recordaré, però, la polèmica, haguda en Clarin en defensa de la llengua.⁽¹³⁾ Recordaré, igualment, la cura subtilíssima y perseverant ab que, juntament ab en Rainond Casellas, hagué de la nostra llengua de les planes de "La Veu de Catalunya" estant. D'una manera sistemàtica, ab una savia astucia perfectament calculada y experimentada, llensaven paraules catalanes al mercat, pg

santles gradualment en circulació, exercint una penetració lenta, en les masses dels llegidors y del públic. Es admirable la casticitat de la seva ploma.

A C A D E M I A C A T A L A N A
=====

Al comensar la nostra renaixensa, pecarem d'un excessiu formalisme. Pobres de tot, creierem que la més enlluernadora manera d'improvisar una nacionalitat, era fer veure que tenien de tot. Y mentres maldeiem del Estat, estrafeiem les més desacreditades institucions de la cultura oficial castellana.

Aquest sentiment natà els nostres Jocs Florals, fent-los una escola hermètica de patunis venerables. Per fer veure que teniem llengua literaria escriguerem obres de tota mena, fins poemes y hepopees. Fundarem una Academia de la Llengua ab vint senyors que renyiren a les primeres sessions per la cèlebre qüestió de les aa y de les ee.

Entre aquella unió de renaixensos per dilattentisme, en Prat de la Riba preparava l'actual renaixement, l'espíritual, el veritable, l'únic, el qu' ara comensa. Aquest renaixement converteix cada flirt cada fobia del altre, en serena y perpetual amor.

Perzo aquest y no l'altre posa sense cridar, els fonaments per resoldre el problema de la llengua. Cal retrobar l'unitat literaria de la llengua catalana relligant les parles de les varies regions de la nostra nacionalitat, cal estudiar-la científica-

ment, cal enriquir-la, per medis de traduccions, ab els tresors de les grans produccions literaries clàssiques y modernes. Cal fer la gramàtica y 'l diccionari segons les exigencies de la filologia actual. Cal estendre l'area de la nostra llengua, afavorint y impulsant l'expansió y l'enfortiment del català.

Aquestes son les principals finalitats, alguna d'elles circumstancial, qu'en Prat de la Riba enten qu' ha de perseguir l'institució encarregada del estudi y del foment de la llengua catalana.

Haviem perduda l'esma y no sabiem fer paraules per expressar les novetats. Cal exercir, iniciar el poble, en aquesta facultat de creació y de renovació. Cal recabalar-nos dels atrassos, de la manca de lèxic.

Cal publicar edicions crítiques dels textos catalanas antics, tasca meritísima realizada en part per la Biblioteca Hispànica, per la Comisió Edítora Lulliana, per en Miguel y Planes, pels freres Mercenaris, y d'avans, per en Vila, per l'Aguiló....

No hem d'oblidar el caracter nacionalista de totes les obres d'en Prat de la Riba. Ell ha capida l'utilitat de la nostra llengua pel nacionalisme, per l'imperialisme catalans.

Si d'una banda hem d'incorporar-nos, com he dit, la cultura universal, formulant-la en català; del altre hem de valdre'ns de la nostra llengua com de medi d'universalisació de la nostra cultura. Cada dia 's persegueix més la reconstrucció de l'unitat llatina, centre de la cultura universal. Tot lo que faciliti la reintegració d'un element llatí a n'aquesta obra, es copdiciosa

ment recercat pels savis. Y 'l català té, en aquest sentit un valor excepcional per l'universalisme romànic. A mes de ser una llengua neoclàssica, potser la primogènita, serva, a causa precisament del seu llarg període d'immobilitat, tot l'arcaisme, tota la virginitat, tota la puresa mitgevals.

Per atendre degudament al estudi, al conreu y al enriquiment y al perfeccionament de la nostra llengua, en Prat de la Riba indica, en la Memoria Presidencial d'enguany que "al costat de la secció històrica-arqueològica ja existent, - del Institut d'Estudis Catalans - " y de la secció de ciències, hauria de constituir-se la secció filològica, es a dir l'Academia de la Llengua Catalana. Els catalans que han fet de l'estudi d'aquesta llengua el centre de totes les seves activitats, s'unirien al poetes y prosadors que ab la seva producció literaria l'han refeta y salvada.. Al servei d'aquesta Secció Filològica del Institut "podrien els nostres pensionats d'Alemanya... demostrar qu' han sabut correspondre als propòsits de la Diputació d'iniciar-los en tots els avenços de la tècnica filològica.(31)

En Prat de la Riba entre el tipu d'Institut o 'l d'Academia se decanta per donar la forma del primer a la futura institució, sense renunciar, però, a crear més endavant, sobre la base d'aquella, una Academia de la Llengua, decorativa y solemne per premiar honoríficament els merits literaris, per consagrar prestigis y per glorificar la nostra parla.

Lo que no accepta de cap manera es una Academia legislativa, que dicti lleis. Les lleis existeixen; cal no més descobrir-les y sistematitzar-les.

En Prat de la Riba vol que la futura institució estigui comporta de filòlegs y de literats, més ben dit, y de poetes. Els filòlegs sols propendeixen al aikarrement. a l'anatomia freda de las materialitats verbals, a pendre les paraules com a petites curiositats definitives, petrificades. Els poetes no més, pecarien de llevar al idioma tota base científica, el desnaturalisarien, propendirien a un aristocratisme excessius, divorciarien la llengua popular de la literaria.

BIBLIOTECA NACIONAL CATALANA
=====

Escolten lo que'n en Prat de la Riba pensa:

"L'Institut, constituït per aquestes tres gran branques, moventse armònicament, però ab plena autonomia interior cada una, aniria creant la nostra Biblioteca Nacional.

"De tots els instruments d'investigació científica aquest es el més elemental, el més necessari, l'únic comú a tota mena de disciplines intel·lectuals. Els nostres savis han d'espensar sovint esforços y temps considerables en averiguacions y treballs que tenen a l'alcang de la mà en els prestatges de biblioteques públiquesels estudiants de poblacions secundaries d'altres terres; y els enginyosos, els nostres homes ab esperit d'inventor, per aquesta deficiencia fonamental dels nostre utillatge científic, sovint perden dolorosament els temps descobrint - però descobrintles realment pel seu esforç -, coses ja de temps inventa-

des.

"Una biblioteca nova exigeix, a la primeria sobre tot, un esforç extraordinari pera adquirir masses importants de llibres, biblioteques particulars en venda, coleccions, series importants. Perxò, a més d'una consignació ordinaria pera 'l modriment normal d'una biblioteca ja constituïda, calen consignacions extraordinaries, que representin una acumulació de lo que s'hauria hagut de gastar en llibres durant un sigle de deixadesa; que constitueixin el capital de creació, d'establiment de les biblioteques; que la posin no pas al nivell de les ja seculares de Londres y París, ni de la de Berlín, improvisació esplendorosa d'una gran raça, car això es impossibles, però que al menys li permetin aplegar tots els elements avui indispensables pera la investigació científica, y aconseguir prou importancia pera establir la circulació de llibres ab les grans biblioteques estrangeres.

"Els cent mil duros consignats en el pressupost de cultura haurien estat un exemple d'aquestes consignacions extraordinaries indispensables al crear una biblioteca d'aquesta categoria. Sempre consideraré com un honor l'haver iniciat els treballs pera obtenirla, perquè encara que fracassés aquell projecte, el fet d'haver convingut elements importants del nostre poble en invertir cent mil duros en llibres fecondarà 'l pervindre facilitant futures consignacions més grosses encara.

"Mentrestant, seria ja un gran pas per arribar a la grandiosa Biblioteca somniada, la concentració o acumulació, en un sol edifici, de la biblioteca universitaria, feta a base dels llibres dels convents, la de l'Institut de Estudis Catalans, les de les

entitats particulars, colegio y academias que volguessin sumar shi. En un procediment que està donant excel·lents resultats a Bruselas. Actualment l'Institut se proposa reunir un catàlec - inventari de totes les biblioteques públiques o de corporacions establertes a Barcelona. Aquest catàlec serà d'una gran utilitat y despertarà un desitg més intens de reunir els llibres que formen l'actual patrimoni de Barcelona.

"Mentres les circumstancies no permetin aquestes adquisicions definitives, la Diputació, que ja va adquirir la biblioteca Aguiló, hauria de contribuir ab l'Ajuntament a comprar el fons Lorentz, de llibres filosòfics o una colecció equivalenta moderns y algunes llibreries y colleccions de llibres vells (impresos y manuscrits) existents a Barcelona. Ab cent o cent vint mil pessetes, tot lo més, podrien adquirirlos, y aquesta quantitat no sobrepassa gens els medis d'aquestes corporacions.

"Aquestes institucions: Institut històric-arqueològic, Institut de Ciències, Academia de la Llengua Catalana, Biblioteca Nacional, unides en col·laboració fecunda al Museu de Barcelona, a l'Observatori Fabra, a la Montora, als Arxius, - el de la Corona d'Aragó y 'l del Reial Patrimoni, plegats (l'últim ja instal·lat al Palau de la Diputació) constituïrien un tresor sense preu - "al Laboratori Microbiològic Municipal, als laboratoris establerts a la facultat de Medicina, als de l'Escola d'Enginyers, als que està acabant d'instalar l'Escola Industrial, als elements reunits per les Reials Academies de Bones Lletres, de Ciències, etz., constituïrien un utillatge científic d'investigació, suficient com punt de partida de la nostra ascensió al nivell dels pobles cultes." (40)

Actualment se prepara local al Institut d'Estudis Catalans, per 120 o 130.000 volums, ab una gran sala d'estudi.

Les anteriors paraules d'en Prat de la Riba acaben de palesar la preferència per ell concedida a les obres d'alta cultura. En efecte, al ocupar-se de la Biblioteca Nacional tracta no més de l'adquisició de llibres de consulta y de llibres y manuscrits històrics, concedint-los-hi preferència als llibres de vulgarització, a les biblioteques populars.

Es necessari que'ns ne comencem tots. Lo essencial per recostituïr la Nacionalitat Catalana, per assolir un nivell social decorós, es la cultura, son les institucions d'investigació y de creació culturals. Ab cultura tindrem de tot: cases de beneficència, industria, comerç, marina, confort, Estat... Aleshores fins per dignitat, per vergonya colectiva, construïrem y sostindrem hospitals y assils y obres públiques. Aleshores les iniciatives dels rics y dels altruistes trovaran cooperació general y unànim.

Convindria que's convencessim d'això els nostres potentats. Barcelona, Catalunya, va a la rerepassada dels altres pobles en generositats en benefici del comú. Si aquest retraïment havia pogut semblar excusable quan la corporacions oficials y les institucions públiques no existien o no mereixien la confiança general, ara no ho fora.

Y cal notar encara que lo poc que's dona, sol esser ab manca absoluta de criteri en el donador; es una almoïna instintiva o rutinaria. Cal rectificar aquesta desviació de la munificència, fent de manera que'ls nostres ric atenguin degudament tots els rams de

la pública prosperitat, però singularment el més essencial, el primer de tots, la cultura.

Potser lo més urgeint es la compra dels llibres y de les obres d'art catalans qui son encara entre nosaltres, per evitar-ne l'e migració. Convindria per exemple, concretant-nos a Barcelona, adquirir y reunir les varies biblioteques y arxius particulars que existeixen encara. Figuren ja a la nostra Biblioteca Nacional, les particulars del Anlestita, del Aguiló - comprada per 20.000 duros, d'en Verdaguer.

Seria ridicol que pretinguessim improvisar una biblioteca millor que les organitzades ab molts anys, per les grans capitals del extranger; però lo menys a que podem aspirar es a oferir al món una biblioteca catalana. Cumplint aquest elemental deure, consequim sobreixir en una especialitat, per demunt de totes les altres. ¿ Que més natural que, per estudiar lo nostre, haguessin de venir a la nostra Biblioteca Nacional els savis forasters?

En Prat de la Ribba ab el seu gran amor a les més insignificants partícules de Catalunya se sab de cor l'inventari dels arxius y biblioteques particulars de Barcelona. Manca no més que estimular la generositat dels propietaris per que los entreguin en donació o en depòsit, y la generositat dels ciutadans perque colectiva o individualment les adquireixin per fer-ne present a Catalunya. Precisament en l'inventari mental del nostre amic hi figuren arxius y biblioteques de tan variat valor que bé pot dir-se n'hi ha al alcanç de totes les fortunes.

Ni l'estímul del exemple manca després de la compra en duros en

favor del Institut del Canoner d'en Gil per benemèrits bibliofils.

C U L T U R A I N T E G R A L

=====

Aquesta es, Senyors, la cultura que 'n Prat de la Riba desitja per Catalunya. Això es lo qu'ha fet per ella; Aquests son els seus projectes. El seu programa cultural es complet pel dia en que la reconstrucció política y administrativa de Catalunya sigui possible per medi de la Mancomunitat. Mentrestant, no resta inactiu. Treballa constantment, impulsa, dirigeix, coordina y explana y proposa projectes d'implantació immediata, valent-se de la Diputació de Barcelona, com d'una Generalitat interina.

Com deia en Ramir de Maeztu les construccions d'en Prat de la Riba son ab ovo. Ell, essencial, primordialment nacionalista, formulà definitivament la teoria. Ell, al comprendre que per la reconstitució nacional de Catalunya calia una acció política y una acció cultural, ha formulat, aixís meteix un plan polític y un plan cultural complets. Y 'ls està duent a la pràctica.

Acabem de veure a grans trets en que consisteix el seu grandió projecte de culturisació integral comprensin de totes les regions y comarques catalanes, comptant especialment ab cada una d'elles y ab la capital; qui relliga el passat y 'l futur, la tradició ab l'imperialisme; qui coordina, finalment, els ideals de totes les ciències, de totes les arts, de totes les forces econòmiques o naturals.

"El caracter integral de la causa catalana,, - son paraules seves - "ha estat un dels leitmotine del nostre apostolat. Hem reaccionat, fins anular-la, contra la tendència dels que no hi veien més qu' un problema polític y tot ho reduïen a una qüestió d'autonomia, concretada en fórmules definitives un sigle per endavant." (41 95)

Es clar que no cerca la cultura per la cultura, que l'empra com a medi de perfeccionament moral y de reconstrucció nacional.

Es ell, també, qui ha escrit que "la nacionalitat ... es la unidad de cultura por excelencia, porque posee la unidad lingüística, que es su principal instrumento, y la unidad de espíritu y de caracter, que es su fuente, su manantial inagotable.⁽⁴⁰⁾ Tutelar la cultura es enriqueir, perfeccionar l'esperit nacional.

Lo qu' ara realitza son gairebé els fonaments: obres d'alta cultura, instrumental d'investigació (museus, biblioteques, laboratoris), recollida y restauració dels tresors arqueològics, establiment de centres impulsius de la vida industrial y comercial, vies de comunicació....

L' EXPOSICIÓ UNIVERSAL

=====

Quan semblava una realitat pròxima la Mancomunitat Catalana, qu' hauria permés atendre y intensificar aquesta acció cultural, s' havia pensat y preparat com apoteossi final d'aquest primer període del ressorgiment polític y cultural de Catalunya y com ini

ci gloriós de la segona etapa, l'Exposició Universal de Barcelona.

En Rius y Tauler, ab l'Exposició del 1888 donà a coneixer Barcelona. Nosaltres, ab la segona Exposició hauriem feta coneixer Catalunya, l'hauriem mostrada al món com testimoni de la nostra interna reconstrucció nacional y hauriem preparada la futura acció iberista y imperialista.

En Prat de la Riba no dirigi aquets treballs d'ultimada y minuciosa preparació; però els afavori hi intervingue

P A N I B E R I S M E
=====

L'acció interna, l'obra de reconstrucció nacional està iniciada y en gran part conseguida. "Cuanto más conocido sea un objeto más se perciben los matices ligeros que lo separan de los demás"(41) Com més coneguda ens es Catalunya més s'imposa a la nostre consciencia la seva personalitat nacional, la seva individualitat. El periode diu-ne separatista reportà l'utilitat d'afavorir el coneixement de Catalunya, presentant-la isolada al investigador, deslligant-la de tot element no català.

Cal iniciar l'acció externa. En primer lloc la reconstrucció federal ibèrica. Si som catalanistes per sancionar l'obra de la naturalesa, hem d'esser, pel neteix motiu, iberistes. Iberia es un fet, una realitat mutilada esquarterada que cal reconstruir. Si no existís el fet natural la conveniencia ens hauria d'impul-

sar a crearla, perquè com més intensa es l'especificació nacional y regional, més forta ha d'esser y més extensa la vida de relació y de confederació. Com diu en Prat de la Riba el món avensa cap a les gran unitats genèriques que, com més universals, més respectuoses hauràn de ser ab les multiples varietats específiques. Avui dia les nacions petites son ofegades. Per influir en el món, han de valer-se d'un estat poderós, d'una confederació que mutuament les enforteixi.

En unes declaracions, recullides per l'Azorin, y publicades a l' A.B.C. y copiades per "La Veu de Catalunya," (de de) deia el nostre homenatjat:

"Afinidades de civilización, vecindad territorial, vinculos de interés establecidos durante cuatro siglos de convivencia obligan á las diferentes nacionalidades españolas á mantener su unión dentro de un mismo Estado.

"La universalidad es la nota característica de nuestra hora: un tiempo, el mundo fué Roma, más tarde Europa, hoy es la tierra toda, la humanidad entera. Los Estados se hacen mundiales. El aislamiento es la muerte. Dentro de algunos lustros los pequeños reinos serán curiosidad casi arqueológica como para nosotros lo són hoy Andorra y Mónaco.

"Imposición de estos hechos y de estas leyes es la aspiración de dar á España una constitución en que el elemento de la pluralidad de pueblos y el de la unidad de convivencia tengan su representación, en que se constituya un poder unitario para las empresas unitarias," - aixís s'estatuia a les Bases de Manresa - "para los fines comunes de defensa, de relación internacional, de co-

mercio, y en que se constituya un poder en cada nacionalidad para los elementos de diferenciación, de personalidad característica.

"Nada, pues, de imposiciones, de unitarismo violento, de opresión de los diferentes grupos étnicos españoles. Nada de empeñarse en marchar contra la naturaleza, contra la realidad, contra la voluntad de estas nacionalidades.

"Pero nada, tampoco, de despedazar España en pequeños Estados. Hacerla más grande aún, más fuerte; redimirla de su abatimiento, enriquecerla, levantarla al nivel de los grandes pueblos, infundir en ese mísero Estado de tercer orden que es hoy, alientos de gran potencia y medios para serlo, este es el deber de las naciones españolas, este es el ideal, la aspiración, la voluntad de Cataluña.

"Unidad externa y libertad interior, tal es el pensamiento que Cataluña propone á España, tal es el ideal que quiere hacer triunfar.

"Los pueblos se levantan cuando inflama las energías individuales un ideal colectivo. Cataluña siente y vive este ideal, Cataluña ofrece este ideal á las demás regiones.

" I Cataluña tiene la seguridad de que su ideal prevalecerá: porque enfrente de él no se levanta ningún otro, porque su pensamiento es el pensamiento de las regiones vivaces del Norte, porque las nuevas corrientes universales están hoy todas de su parte.

Aquest ideal pan-iberista destrueix la llegenda del Separatisme.

Els nacionalistes proclamen qu' a Espanya hi coexisteixen varies nacions, una d'elles, la catalana. Aixís ho deia en Prat de la Riba l'any 1896: "nos hemos convencido nosotros de que España no es una nación sino un Estado en que viven ó mejor dicho mueren, agonizan, varias nacionalidades."⁽⁴³⁾ Però al mateix temps estem convensuts, com acabo de dir, qu' Iberia es un fet històric y geogràfic y etnogràfic y polític. El nostre ideal es reconstruir Iberia refent les tres nacionalitats capdals que l'informen y sense una qualsevol de les quals es gairebé impossible l'equilibri.

El Separatisme implicaria l'amplació de Catalunya y la renuncia del ideal Ibèric. Però en Prat de la Riba com tots els catalanistes de talent no es estat mai separatista.

D'estudiant, en converses íntimes ab condeixebles seus, algun d'ells actualment prohom del republicanisme barceloní, ja describia la visió complerta d'aquest glorios avenir de la nostra península, ja defensava ab tot l'estusiasme l'ideal ibèric. Y 's refiava del renaixement de Catalunya, per conseguir-lo. L'any 1897 preconisava la federació ibèrica de Portugal, Castella y Catalunya estretament unida ab l'Àfrica Espanyola, en un discurs llegit a Vilafranca. En el periode àlgit del catalanisme radical y de les campanyes d'extermini de lo nostre, ugn la persecució convidava a ser-ho, negá constantment, fins en l'intimitat, fins entre els més pròxims amics politics, que fos separatista. Y, mentres d'una banda, predicava ab als á'aquí solucions de seny y de concordia, de l'altre, per que 'l sentissin els d'allà, escribia: "No som separatistes. No som anexionistes. Creiem que l'humanitat està distribuïda per obra de Deu.... Creiem en la Nacionalitat Catalana... que té dret a donar-se l'organització política que

vulgui..... Afegia que les varies nacions ibèriques "un colp cong
tituides en Estat, han d'ajuntar-se federativament.... Serien
espanyolistes si 'ls governs d' Espanya emprenguessim seriament
el camí de les reformes y donessin a Catalunya una completa au
tonomia. Per això ajudarien a n'aquesta obra a qui ho fos, fos
qui fos, s'anomenés com s'anomenés, sigués d'un partit o d'un al
tre o de cap, tant si fos home civil com militar, encara que a-
vans hagués corromput cent eleccions o hagués fusellat cent Ri-
zals.. "Si a Madrid volen que Catalunya sigui espanyola, han de
fer que 's trobi bé dintre d'Espanya. Nosaltres que a totes les
solucions preferim la de Catalunya autònoma dins d'Espanya, ja
'ls hem donat la veu d'alarma.."(44)

Aquest mateix criteri exposava ab tota valentia y claretat a les
Bases de Manresa y en el primer manifest de la "Unió Catalanis
ta" publicat arràm de la desfeta colonial. En qual manifest de-
manava la pau, pero consignant que no volien la desfeta, en pro
fit nostre. Y encara afegia, incinuant lo que després es estat
doctrina general de la Lliga Regionalista, que apoiarien tot go-
vern que....., frase que li suprimiren. Y encara, al comuninar ab
la protesta curava d'especificar que 's valdrien, per la campa-
nya, de medis pacífics. Si es possible, afegiren els revisors
del borrador.

Y no solament en aquest, sino en altres manifestos en Prat de la
Riba condemnà clarament el separatisme, incompatible, d'altra
banda, ab el criteri polític de "La Lliga Regionalista.. La qual
en l'article primer de sos Estatuts declara qu' es son objecte
"conseguir l'autonomia del poble català dintre del Estat Espa-

nyol» y que "apoyará tot moviment autonòmic de les demés regions espanyoles, procurant extendre a totes la doctrina autonomista».

Però hont ab més claretat y extensió parla en contra del separatisme en Prat de la Riba, es en el folletó ja esmentat, "La Qüestió Catalana», que el 12 de janer de 1906 publicaren els Senadors y Diputats regionalistes. Es prou conegut aquest document, per entretenirme hi y més encara si 's té en compte qu' ho vingut a parlar-vos de la missió cultural, no de la tasca política, d'en Prat de la Riba. D'altra banda han passat ja aquells temps en que havien de sincerar-nos de la falsa imputació de separatisme. Actualment ja ningú dubta seriament dels nostre intents espanyolisme, ab més ideals y ab més entusiasme qu' els de molts patriotes de professió qui tenen d'Espanya un tan mesquí concepte qu' al predicar nosaltres la Gran Catalunya, penseu que no hi cabria....

Actualment ja ningú pot negar qu' el Catalanisme no sols no ha degenerat en separatisme sino qu' ens ha dut una augment d'afectuositat, de sentiments federatius o fraternals ab les altres regions espanyoles y ab les altres nacions que per un o altre concepte, s'ho mereixen. Aixís es indubtable que a Catalunya, els qui més coneixen y estimen per no dir els únics qui coneixen y estimen l'art, la literatura, la ciencia, l'industria y la llengua castellanes son precisament els catalanistes. Les nostres colonies burocràtiques, els nostres partits històriques, les nostres patums vuitcentistes, unicament coneixen y admiren d'Espanya, lo artificial, lo ridicol, lo que propiament no es d'Espanya sino del Estat, els prestígis oficials. Fins els nostres ene

mics quan són realment d'algun valor, son coneguts, admirats y estimats del Catalanisme. Perque al refer Catalunya, al delirar-nos en l'immens plaer de refer, gairebé de crear, una cosa viva, una Nació, se 'ns desperta una amor tan gran qu' ens fa cercar y esbrinar y estimar tot lo qu' es vivent, tot lo que té algun valor intrínsec, No es parlant en mal castellà a les criatures y al servei, sino parlant y escrivint en pur catalanesc, com han arribat per gracia de la ciencia y de la poesia a tenir prosistes del castellà com en Maragall....

La política catalana enc ha dut a la política espanyola y avui dia, en que els chauvinistes madrilenys, ignoren, com de costum, tots els problemes de caràcter general, que reclamen solució, son nosaltres, els catalanistes, els qui ens preocupen d'ells, els qui anen a estudiar al estranger per resoldres, els qui tenen un pensament, una direcció concreta d'en grandiment, de perfeccionament, de política interior y exterior. Del nostre contacte, no de la virtut dels seus monopolisadors, se revifa paulatinament l'Estat central y millora, sense adonar-se'n, els seus serveis entre nosaltres.

I M P E R I A L I S M E =====

Tots nosaltres sabeu que l'imperialisme rau en la superioditat de força y de cultura que fa qu' un poble extengui pacíficament la seva hegemonia espiritual sobre els demés.

En Prat de la Riba se n'ocupa extensament a la seva obra "La Na

cionalitat Catalana», però no seré jo qui us exposi la teoria del imperialisme que, pel sol fet de ser exposada en el llibre qu' ara comenoren suposo de tots vosaltres coneguda.

Si no per altres motius, hauriem de comensar a exercir l'imperialisme català dins d'Espanya, per raons d'estrategia nacionalista. La política defensiva, mena sempre, a la derrota. Cal agredir, cal avensar, cal dominar, per vèncer. La passivitat porta a la sumissió y la sumissió convida al imperialisme dels forasters sobre nosaltres. Aixís li advingué a Catalunya. Més que en l'esperit dominador dels polítics castellians, cal cercar, en l'esperit d'imitació y d'abstenció dels nostres homens, la causa de l'esmor~~tu~~iment de Catalunya.

"L'acció centralisadora no més triomfa quan la força d'invasió de dalt troba un instint de sumissió abaix. Bona part de la centralisació espanyola es efecte de deixament voluntari de poder, d'invitació dels ciutadans y dels organismes locals..." (45)

En Prat de la Ribba, home prudent y equilibrat, vol que aquest imperialisme l'exercim en tots sentits, però de mica en mica. La reconquesta ha de ser paulatina com la diminutio, aconcellava en son article "Catalunya y avant"⁽⁴⁶⁾. Y afegia, d'exemple: "Un ministre català de naixensa y d'esperit, es un tros de Catalunya impo~~s~~sant-se als nostres dominadors; un polític castellà acceptant una idea catalana, es un tros de Castella que 's fa tributaria del esperit de Catalunya.." (46)

Fora suicida ressucitar l'Iberia y no preparar-nos per resistir l'atracció poderosa de les futures nacionalitats renaixentes.

Els temps ens son propicis. Ens ho son per l'obra nacionalista.

Aixis com el sitgle XIX resolgué el problema de la llibertat in
 dividuals, - escribia en Prat de la Riba, de França estant - el
sitgle XX sembla cridat a resoldre el problema universal de la
 llibertat collectiva del pobles. ⁽⁴⁾ Ens son igualment propicis per
 l'acció imperialista. Iberia tindrà un ideal superior, collec-
 tiu, y aquest ideal per esser modern haurà d'emmatllevar-lo a
 Catalunya si aquesta continua exercint l'hegemonia industrial,
 si aquesta sab conquerir l'hegemonia cultural. (48)

Per influir en el món, cal valer-se d'un Estat poderós. La peti-
 ta Prussia construí y dominà la moderna Alemanya y, per medi
 d'ella, l'ideal prussià senyoreja arreu.

En Prat de la Riba dona a la nostra cultura, a la nostra recons-
 trucció social, la força que més vigorosament pot eixecar-les,
 la força del ideal, la força d'ur ideal il·limitat...

C U L T U R I S M E P E R S O N A L
 =====

He finida ja, Senyors la primera part del meu treball. La més
 important, sens dubte, perquè en ella resta esbossat el grandíós
 projecte, la grandiosa obra de culturísació nacional qu' en Prat
 de la Riba ofereix a Catalunya. Hem vist com les aficions y 'ls
 actes aparentment diversos d'aquest homes, se combinen en una
 suprema unitat, responen a un conjunt integral.

Aquesta catedral de la nostra espiritualitat, no es obra d'un ho-
 me. L'hem de construir entre tots. Cada gènere hi deixarà un ras-
 tre de la seva actuació. En Prat de la Riba tindrà el mèrit d'ha-

verne estat el primer arquitecte y 'l primer operari. Ell l'ha ideada. Altre, potser la retocavàn, y la completavàn y detalla-vàn, sens dubte. Ell ens ha donat l'exemple com a ciutadà y com a governant, posant-se a la feina convidantnos a tots a ser-hi, triant els capdevanters, ajudant a tots els qui emprenien pel seu compte la resolució del problema, ajuntant-los a tots y organitzant-los. Entre tots han posat els fonaments.

Parlant d'aquest programa de culturització nacional, hem acabat ocupant-nos de pan-Iberisme y d'Imperialisme. No us sorprengui. No he invadit l'esfera de la política.

La via cultural y la via política condueixen abducs al nacionalisme y dins el nacionalisme, s'eleven paralelament fins les summitats del imperi. No es bon nacionalista qui no es bon imperialista.

En prova de que he procurat cenyir-me al tema, cal no més fer nota qu' he prescindit completament, per exemple d'explicar-us lo qu' en Prat de la Riba entén qu' hauria de ser la política internacional d'Espanya....

Resta, ara, ocupar-nos de l'obra individual d'en Prat de la Riba. Perque ell, no solament ha fet d'arquitecte trassant el projecte de la nostra organització de cultura nacional y encomenant la seva execució a mans expertes de cada ran, sino que, incansable Operari, ha realitzat, pel seu compte, un part d'obra cultural. Fins al actuar de polític predomina en ell l'aspecte educador.

Aquesta obra personal està tant relligada ab la colectiva que

ja us n'he anticipades las primicias al ocupar-me d'aquesta.

E L P U B L I C I S T A

=====

En aquest país en qu' els savis no solen deixar-nos de llur ciencia altre testimoni qu'el de les esborradices lloances dels contemporanis y dels deixebles, en Prat de la Riba, malgrat les múltiples tasques dutes per ell a compliment, malgrat la activissim de la seva vida, s'es prodigat saviament en multitud de llibres, opuscols y articles de tota mena.

No es propi d'aquest treball fer un inventari detallat o un estudi intrínsec d'aquestes publicans. Per, tan mateix, cal dir-ne quelcom, perquè elles demostren que llur autor no es un diletante de la política o de la cultura, sino un veritable home d'estudi y de ciencia a la moderna.

Totes les seves obres sorprenen per lo sòlit dels raonaments, per lo original de les idees y de les concepcions, pel sentit orgànic de totes elles, per l'equilibri per lo selecte de l'erudició y per la transcendencia educativa.

L'idea central, la teoria mare, d'aquestes ensenyances y d'aquestes investigacions, les constitueix el nacionalisme.

L'ideal d'en Prat de la Riba es un ideal que sembla gairebé poètic o relligiós, per que es un ideal vivent, la patria catalana. Aquest ideal resplandeix de la seva infantesa ençà com a força eficient, ab tota la claretat y ab tota l'ardencia de les grans

intuïcions y ab tota la minuciositat, a tot el verisme de lo qu' es meditat y analisat paulatina y metòdicament. És un enamora- ment y una professió .

Perxò podem dir qu' en Prat de la Riba es nacionalista de tota la vida. D'estudiant, a l'Universitat, redactava com a taquígraf apunts de les lliçons que de dret polític explicava D. Angel Bas y ja aleshores, entremescelant-les ab les del catedràtic, hi ver- sava les teories nacionalistes. I ja, aleshores, el seu sistema nacionalista era complet. Posteriorment, s'es limitat a deta- llar-lo.

L'any 1894 publicava, ab en Ferrer Montanyola el "Compendi de la Doctrina Catalanista". Mes tant el, posava un prèleg a l'obra "Regionalisme y Federalisme" d'en Euluis Durán y Ventosa, que, com- pletat y publicat en volun apart el 1906 constituïa l'incompara- ble opuscol "La Nacionalitat Catalana", el nostre evangèlic polí- tic, el llibre motivant del homenatge actual de tot Catalunya al seu autor. D'aquest llibre, hont hi son englobats treballs y con- ferències cronològicament anteriors. Un estudi sobre les naciona- litats com a sistema polític general, aplicant-ho a Catalunya, del que'n calia fer tema de la memoria doctoral; "El fet de les Nacionalitats", llegitimant-lo com a real y com a moral, que ex- plica en una de les conferències de la serie donada al Atheneu sobre la realitat de la Nació Catalana, un discurs presidencial del centre Escolar Catalanista, etc - no vull parlarvos - en, per dues raons qu'he indicades avans. Perque afecta més al aspecte polític que al cultural, de l'obra d'en Prat de la Riba, y per- que el suposo ben conegut de tots vosaltres.

Aquest apúscol es el resum o compendi d'una obra més gran encara

y més extensa - inèdita encara - que conté l'història del procés catalanista. Aquest apíscol es la base de tota l'acció doctrinal d'en Prat. És el tema nacional que va glosant y desgranant en tots els seus escrits y en totes ses obres, comentari autèntic de l'obra-mare. De la guerra catalanista. Les obres anteriors eren parcials o fragmentàries o unilaterals. Hi havia fuarristes, separatistes, defensors, tradicionalistes, regionalistes, descentralitzadors, però era desconegut el nacionalisme.

Tampoc insistiré novament en l'estudi de les seves obres "Los Jurados Mites...", "Corts Catalanes, y Historia de Catalunya", de las quals he parlat avans ab relativa extensió. En alguna d'elles fa referencia a un "estudio etológico, inédito todavía, que titulemos Teoría de la individualización." (49)

Si volgués fer una bibliografia completa dels seus escrits hauria de incloure nombre de manifiestos, discursos y articles polítics y doctrinals, però ara me hi limitaré no més a notar la seva intervenció a la "Revista Jurídica de Cataluña". Durant els primers sis anys d'aquesta publicació, començada el 1895, en Prat de la Riba, ne feu elaborador, o més ben dit, redactor assídua. Curava de la secció bibliogràfica e doctrinal "His colònia Jurídica, oportuníssima per anotar les que l'Ars anomena palpitacions del temps y per carregar d'una riquíssima edició l'esperit cultí del seu autor. Hi contribuïa, de més a més, ab articles doctrinals e científics sobre les diferents branques del dret, especialment sobre el dret civil català, y encara més sobre el dret public modern y sobre sociologia y política. Després ha continuat col·laborant-hi intermitentment.

Les més característiques y significatives d'aquestes elucubracions

han versat sobre els accidents del treball, els pagesos de remensa, l'indult, el centralisme a França, les classes socials modernes, el dret civil y'ls pobres, el caràcter internacional del Dret Romà, les eleccions, l'ensenyança secundària, l'etnologia, el federalisme, els gremis, la guerra, les causes de la grandesa industrial y colonial d'Anglaterra, la llibertat de testar, la qüestió monetària, la llengua y el dialecte, el principi de les nacionalitats en sociologia y en Dret Internacional, l'idea de nacionalitat, la bancarrota del parlamentarisme, les idees de Spence sobre el progés, els latifundis romans, els bens comunals, el geni y la collectivitat, el sindicat de tipògrafs de Bruselas el regisme successori y la crisis agrícola, les reformes del sufragi universal, l'Estat y la Nacionalitat, l'Estat federal y la confederació d'estats, la tradició política espanyola - la castellana y la catalana -, la pluralitat de nacions de Espanya, geografia y historia polítiques y socials, la psicologia del advocat y'l dret català, els segurs, la dona y'l dret electoral, l'Universitat autònoma, la burocracia y la centralisació relacionada en la miseria, y l'anarquia, les "écoles ménagères" a Bèlgica, la dictadura, l'origen del regisme municipal de Lleó y Castella, en Durán y Bas, la no unitat espanyola en el periode visigòtic, el treball a domicili y als tallers, descentralisació, regionalisme y nacionalisme, optimisme polític y rellegiós, psicologia colectiva. De Maistre y la nacionalitat catalana, Dret penal, aspecte social y econòmic de la familia o casa, els protectorats romans, y'ls moderns, les especulacions bursàtils, el dret consuetudinari y en Joaquin Costa, el manament imperatiu, el regisme corporatiu, l'expontaneïtat y les excellencies de la civilització mitjieval, la guerra segons les teories angleses, insti

tucions jurídiques tradicionals a Catalunya que com eixcixen ab les tendències modernes, el vot acumulat, l'importancia de la representació de les minories, el cristianisme y el nacionalisme, l'idioma universal, el Cristianisme, la dona y el feminisme, la força educativa de la literatura, la rehabilitació de l'edat mitjana, filosofia de l'història, els vicis institucionals dels pobles moderns, etnologia, dret polític contemporani, lo que s'eixcira de la tirania de les capitals, la confessionalitat de les capitals, la confessionalitat de les associacions obreres, municipalisme, la mistificació del sufragi, el secret del vot, el vot obligatori, el múltiple, el sistema representatiu, etc.etc.

En aquesta articles y a la secció de "His celànes Jurídica," es hont va criticant els varis sistemes nacionalistes y edificant la seva magnífica teoria, exposada sistèticament, en son apúscol "La Nacionalitat Catalana." N'estudia l'aspecte social, el jurídic, el polític, l'històric. Recull y analisa les opinions dels tractadistes segons elles, pels recunir-se en les dels cap-pars Herder, Lussan, Maine, Stuart Mill y Raparelli.

La seva teoria nacionalista se basa en la llei natural de la que fa un estudi molt acavat y molt nou en l'obra tantas voltes citada, "Ley Jurídica de la Industria."

Segons ell, la llei, es constituída per l'estructura metòica de les coses, no es sobre elles, sino dintre d'elles. Destruir la llei, es destruir la casa. Però com les coses son creades per Deu, la llei es d'origen diví.

El dret es orgànic y progressiu. Perxò s'alimenta, com s'es vist a Catalunya, de la costua y de la jurisprudencia. No cal, però,

segons en Prat de la Riba, blasmar dels còdics. Quan aquests no destrueixen o no desfiguren la llei natural dels pobles, quan se basen en el dret popular, quan no signifiquen l'imposició d'un criteri estrany, aleshores fins signifiquen, un avenç, una millora, una sistematització que farà més científica y més 'util la compilació de les lleis.

En Prat de la Riba ha col·laborat a les campanyes de defensa del dret català, de resistència a l'absorció central, ha reclamat en manifestos y articles l'implantació d'un Tribunal Suprem de Dret Foral, la residència continuada dels jutges y dels magistrats a cada terra, la creació de tribunals de comeres y d'altres jurisdiccions especials imposades per la naturalesa dels drets especials no per raons de privilegi individual o corporatiu, la formació del apèndix al dret català del Còdic Civil ja que sostenir l'intangibilitat del nostre dret, ara que no té organismes de renovació especials, es condonar-lo a la petrificació y a la mort es negar-li la condició de vivent, d'evolatiu; es desconèixer que'l nostre dret es català per l'esperit col·lectiu qui'l produeix y'l renova constantment, no per l'autoritat o'l prestigi determinista del passat. No es viu amb tant, un (-) que tinguen de vetllar y de guardar de tota profanació; es queixem de vital qui perdura y perturarà mentre Catalunya servei l'esperit nacional.

En Prat de la Riba ama la forma patriarcal. Voleria que la nació fos una gran família, ab autoritat y ab amor. "Toda Autoridad ha de ser ilimitada en cuanto á la intensidad de su cometido y limitada en cuanto á la extensión de este cometido, este es, que dentro de su esfera de acción propia ha de ser completamente au-

tónoma. (40)

El caracter biològic de la llei (Id., pags. 25,26 y 27) del dret de les nacionalitats resta explicat al veure que's basen en l'estructura o naturalesa de les coses. Per que les respectava es lloable l'edat mitjana y es altament esperangador el renacimiento actual d'aquell esperit, saturat tot ell de cristianisme.

L'estructura natural de la societat, es independenta del voler dels homens (Id., pag.46). "El individuo,.. aislado de la sociedad, es un absurdo, una abstracción; el hombre es más que social, es social.", (Id., pag. 144). "La individualidad de los pueblos ó naciones es un hecho que se impone á la razón con la lógica incontestable de los hechos. La nacionalidad es una sociedad natural, producto del desenvolvimiento histórico, anterior y superior á la voluntad de los hombres, que no pueden crearla como no pueden destruirla...." /Id. pagu.61 y 62). "El concepto de nación más exacto, á nuestro juicio, es aquel según el cual conviene este apelativo á toda la realidad que posea un espíritu colectivo, fundamento y raíz de toda su vida característica: tal es la nota esencial de la idea de nacionalidad...." (Id. pagu 237 y 238).

Donada la complexitat del fet, de lo real (Id. pags. 79 y 80), el legislador ha de formar part de la nacionalitat per la qual llegeia (Id. pags. 287 y 288), per que no més un que'n participi, pot desentranyar la llei de la nacionalitat, porque "la generación del Derecho siempre se verifica por obra y gracia del espíritu nacional." (Id. pag. 285), enc que influeixin y con corrin a ella altres factors secundaris. "El proceso de la creación del Derecho es el proceso de la encarnación de la ley natural en la

societat." (Id. pag. 37).

"La vida social no cabe en los estrechos moldes de una clasificacion zoologica sino que constituye un reino aparte caracterizado por el predominio del elemento psicologico." (Id. pag. 2?). Heres a n'aquest element espiritual, progressa.

D'aquí la teoria del evolucionisme entroncada, per Brunetiere, ab el peccat original, y sotmesa a la Providencia Divina. Històricament pot donar-se una serie de federacions diverses y justes, per que responguin a les imitacions successives de les nacionalitats ("Revista Jurídica de Catalunya, (vol. III pags. 317 y 318).

Perque no representa fidelment l'estructura social, combat en Prat de la Riba el Parlamentarisme y'l sufragi universal inorgànic. Per remodelar-ho ha preconizada, quan la discussió del projecte de llei d'Administració Local, la representació corporativa en un article de "La Veu de Catalunya," publicat en fulla especial. La representació corporativa, com ell diu, respon a un principi d'estricte justícia. tendeix a fer més universal el sufragi, concedint vot a les persones jurídiques. La representació corporatiu, com diu ell, es estada aspiració constant del catalanisme, per més qu'a darrera hora alguns, després d'haver-la admesa y defensada, la combatin, ab miras purament partidistes. Ha preconizada igualment y molt avans que ningú a la nostra terra, la representació proporcional, de la que s'ocupà l'any 1895 comentant un llibre d'en Charles Benoist, aparegut aleshores (Id. vol.I, pag. 370).

Dins el parlamentarisme els partits constitueixen una reacció, un mal menor (Id.vol.I) La raó suprema del seus partidaris es la de

la simplicitat. Lo que s'adapta a la naturalesa de les coses es complicat com elles. A n'això respòn en Prat de la Riba que la simplicitat no es la perfecció (Id.vol.IV.) "Car aquesta es la llei de sempre: la simplicitat y la uniformitat propies dels organismes o processos d'evolució primitius fan lloc a una heterogeneïtat y complexitat d'estructura, que van creixent a mida que creixen en perfecció, en plenitud d'evolució." (5)

Aquest concepte natural, biològic de la llei y dels pobles, es d'una transcendència universal y profundament teològica. Més per exemple, al cercar en Prat de la Riba la noció de la felicitat y de la seva importància social, troba que no basta, per conseguir-la, el benestar econòmic, ni el material. Y afegeix: "En este punto los grandes pensadores cristianos de los tiempos medios dijeron ya la última palabra; á los modernos no les queda otra misión en este punto que estudiarlos y comprenderlos, tarea más difícil de lo que á simple vista parece. Lo nos incumbe á nosotros intentar; por consiguiente nos limitaremos á repetir, para terminar estas observaciones, lo que de la felicidad decía al censurar la exaltación de la teoría de la misma uno de los filósofos moralistas de entonces: "comenzaba es entonces por lo que acabat por ajustament de tots bens."

E L P O L Í T I C

=====

Ja us ha parlat una veu més autorisada que la seva de la figura y de l'obra política d'en Prat de la Riba. Si ara jo les ponde-

rés com se mereixen semblaria que corria una direcció per subratllar-los. Y certament no ho necessiten, per ser tant gegantines com la figura y l'obra culturísta dels mateix home, però molt més conegudes de propis y estrangers.

No obstant, me crec en l'obligació de fer alguna consideració sobre les qualitats del polític, per lo que tenon d'exemplars, d'educadores.

Ja es sabut de tothom qu'en lloc de la vida es estat el veritable propulsor del nostre renaiement polític. Ell formulà la teoria nacionalistes. Ell definí científicament lo nostre. Avans d'ell - tenien una idea confusa de la Nació Catalana, no sabien ben be lo que volien. Sense fórmules, ens maneyen els conceptes. Les nostres idees eren vagues y vulgars. El nostre desvetllar, instintiu. Ell ha començada també a aplicar la teoria, traçantla en una doble actuació cultural y política. Ell qu'ab la seva fé conseguí l'exit de les treballs d'impugnes contra els vaticinis pessimistes y prudentes dels tècnics, ab una fé encara major en la vitalitat del poble català y de la política catalana, inicià oposta y operà el miracle, contra els concealls y les burles de la generalitat dels ciutadans, dels polítics y dels vells catalanistes. Tasta ab la màgica vareta de la seva ploma, el penyol de la pública indiferencia y correctius d'entusiasme brollaren de les multituds.

Del seu optimisme encomanadis y inestrençable, es perseverant y pacient. Es d'"el qui's moven y no's cansen... es un lluitador fí, invisible y seguit. Quan en Prat vol atravesar un mur, posa l'enginy de guerra aprop del obstacle, y cau una pols molt lleu,

que fins es venia de veure volejar. Però quan us en adoneu, la pedra no hi es. D'aquella manera dolga y maliciosa ell ha traspassat montanes, ha enfondit ponts, y, oh miracle! ha obert sepulcres. (52)

En un article periodístic, enc parlava un dia de "La Escola de la Lliga". "Molt més que un partit elès," - deia - "la Lliga es una escola, oberta a tots els catalans: escola d'educació política, alient l'ha après els catalans a respectar el sufragi y a practicar-lo ab llealtat y honradesa; escola de patriotisme, que ha portat la majoria de catalans a lligitar solidarisats per la personalitat de Catalunya; escola de sentit positiv; finalment, que s'esforça ara en capacitar als homes de la generació actual per a la tasca de governar el seu poble."⁽⁵³⁾ D'aquesta escola de la Lliga, d'aquest sentit educador de la política catalanista en general, ell n'és estat el mestre. La seva actuació política ha tendit tant a formar ciutadans y polítics com a crear y organitzar institucions.

Les característiques principals d'aquesta actuació son el respecte a la legalitat l'esperit de solidaritat y l'evolucionisme.

" Si'l poder es les majories," - deia una vegada - "es injust, cambien-lo, però mentrestant respecten les lleis.

"Perdre o guanyar unes eleccions es un insignificant episodi de la gran lluita: té cent vegades més valor la higienicació fecunda que unes eleccions sinceres representen.

"Com els predestinats de la santetat santifiquen tot lo que toquen, els predestinats dels grans ideals polítics refàn, transfor

mon, donen nova vida sempre, a cada moment, a tot lo que's subjecta a la seva influència., (54)

Ja es sabut com l'interveió catalanista dignificó, de fet, el sufragi y la política tota.

De la solidaritat de tots els ciutadans y de tots els estaments, ja hem vist com n'és decidit apòstol. Els partits espanyols, ob servaba un dia, ab 200.000 Homens - polítics, buròcrates etc - ne manen 18 milions, perquè estan organitzats. Y aplicant l'exem ple, a Catalunya al preparar la primera campanya electoral, afe gia: "Cal que la unió que hi ha en el pensament hi sigui també en l'acció. No vull pas dir que tot hom s'agi d'arreglar-se al voltant d'un sol pastor: basta que anem al mateix fi immediat per un mateix camí. Dona unitat d'acció a totes les forces que aspiren al bé de la nostra terra, tal es la gran obra qu'ara enc toca portar a cap. (55)

En altre ocasió insistint en la solidaritat de totes les energies catalanes, confessava el nostre individualisme anàrquic y confessava que, en disciplina com inferiors, els catalans, als nostres meteixes dominadors. (56)

Es clar que la nostra inferioritat es en gran part deguda al nostre secular absentisme, al llarg període de temps qu' hem passat allunyats del exercici del govern, de l'administració y de la política. Ab activitat y disciplina, fins les minories poden exercir una gran influència. (57)

La força dels obrers ve de la moderna solidaritat dels proletaris. (58)

Per que creu necessaria la solidaritat, perquè sab que les nacio nalitats son integrals, ha procurat sempre actuar obertament, ge nerosament. Ell fou un dels qui trencassen els vells motllos ex clusivistes del Catalanisme y desvetllaren les masses y accepta ren de cadascú la parcel·la de col·laboració que vulgue dur-lós.

Perxo no ha fet mai política de partit, sino política nacional, presunint el catalanisme dels desconeguts, afirmant el catalanisme dels homens constructius - adhuc dels anti-catalanistes en política - y escullint candidatures més socials que polítiques,(59) y defensant la representació corporativa, y associant-se ab les corporacions econòmiques y culturals.

(60)

Solidaritat, segons ell, es sinònim d'hegemonia. Y que no es això una frase, sino una veritat, nos ho demostra tant com l'actuació parlamentaria de la solidaritat Catalana.

Del evolucionisme vital d'en Prat de la Riba ne son testimoni la seva historia política y l'historya política de la Lliga Regionalista. Per que es evolutiu, perquè atempera la política a les circumstancies y a la creixença desigual de la causa catalana, en Prat de la Riba, el més Catalanista potser, de tots els catalans, ha sigut besconyat y excomunicat pels esperits simplistes y radicals. A cada virada suau o ràpida de la política monada: habilitment per la destra del nostre amic, un escamot dels qui s'arrapen a cada situació real o ideal, com si fos eterna, l'ha vist allunyar-se per la corrent viva del catalanisme y erradament han pronosticat son naufragi y l'han qualificat de traïdor. El turista qu' avui dia remontés fins a les fonts els rius de la nostra política, encara trobaria a una y altre ribera, aquests estols de solitaris en espectació, plorant com els jueus, de cara a les parets del temple.... Com en un museu pedagògic experimental el turista rescuaria ab els binocles successius escamots reliquies fòssils de cada un dels diferents estats de la nostra evolució política...

En Prat de la Riba ha predicat l'evolucionisme ab les seves obres

y ab els seus escrits. No cal recordar , per exemple, ses campanyes contra els radicalismes de tota mena. Ell ha considerat l'evolucionisme polític com a sinònim de progrés polític; y ha predicat l'evolucionisme enfront de la vella política espanyola, dels somniadors y legisladors sandrescos, dels ciutadans qui creuen encara en els cops d'Estat...⁽⁶¹⁾ Contra l'antiga política del o tot o res predicà la transformació paulatina, la conversió gradual de la gent catalana al autonomisme.⁽⁶²⁾ I ja s'es vist els resultats d'una y altre política.

Y ha practicat l'evolucionisme ab tanta convicció y ab tanta tenacitat, qu'ell, home suau, s'es resignat, quantes vegades, a perdre amistats caríssimes y afeccions de valua, per seguir el seu camí, per realisar el seu mandat.

Si en ens ha ensenyada pràcticament, ab la creació d'organismes ad hoc l'unica manera, o la més encicla y eficaç al mony, de fer cultura, ens ha ensinistrats, abis mateix, en l'art de la política falsificant o prostituint a Espanya y oblidat y desconegut a Catalunya. Ell ha convertida la política d'un dilettantisme, en una professió. Ell ha bandejades les retòriques y les modes dels programes, ells ha deixades les crosses dels principis que si son necessaris com ideal, destorben com a caminador quan se'ls pren ab tota llur rigidesa filosòfica. Ell ens ha dut el sentit de l'elegancia. La seva política, transcendental y d'efectes durables, es agradable per la bellesa de ses concepcions, per l'acuitat de la previsió, per lo precís y econòmic dels seus actes.

Contra les corazonadas, contra els arruixaments, contra els cops de geni, ell ha predicada la moralitat, la normalitat, la consi-

llesa. Perxo alguns, que no'l comprenen, que al constatar l'èxit de la seva política, judiquen qu'es d'art de magia y no miracle de simplicitat, el titllen de maquiavèlic. La seva política es serena y dominadora com la musica de Bach. La seva política es, usant la frase d'en Cambó, constructiva. Y l'èxit depèn de la continuïtat de la perseverancia. Hi ha qui sol aixecar un pont ab una nit, com el Diablc. Ell aixeca una catedral, posant una pedra cada dia. Els homens no hi paren esment. La pedra dia rianent afegida, no s'hi coneix. Però un dia airen l'obra y 's sorprenden de veure-la acabada.

Ara hi ha qui vol europeisar-nos tot d'una, qui vol immergimnos en una catànica de cultura que'ns rependria. Ara hi ha qui creu haver descobert les mètriques de un article de reconstrucció integral, de culturització enciclopèdica... En estat, sense parlar-ne tant, sense afanors de taumaturg, fa l'obra...

Aprofita lo que troba, no menys prena els mèis més humils. N'es un exemple notabilicis l'utilització del organisme provincial.

Ningú més entencut qu'ell de la Gran Catalunya, de la reconstrucció d'un organisme polític nacional, pel qual ha certament treball més que molts d'altres qu'a tota hora el reclamen; ningú més convensut qu'ell del caracter òrganic de tot nacionalisme: ell estima la Capital, ell ama la pagesia, y les comarques y 'l mar, ell ha escrit, ab fervors de municipalista que " tenir els Ajuntaments es tenir Catalunya," ell ha protestat del barbre esguartevament en provincies artificials.... Ahis y tot, no deixant-se menar de las exageracions, no deixant-se cegar de la passió, ha amidat ab justesa els fets, ha vist com les Diputacions,

eren, al cap-d'avall, segons pot veure's al estudiar son origen, una transacció entre el centralisme uniformista y'l regionalisme, ha vist com foren, a les Cortes de Cadix, un triomf parcial de Catalunya, sobre el criteri castellà, ha vist com constituïxen, adhuc actualment, un entrebanc a l'acció absorbent de la capitalitat central, y perxò, ell, el primer partidari d'un organisme nacional català únic, ha procurat enfortir la Diputació de Barcelona y utilitzar-la per la seva política de catalanització,

Ell ha comprovat que "mentres l'ideal castellà repetidament manifestat es la supressió de les Diputacions, l'ideal català es enfortir aquests organismes, ampliar-los en extensió territorial y en funcions.⁽⁶⁴⁾ Ell s'ha trobat ab que la Diputació provincial de Barcelona es, de moment, l'únic organisme públic, utilizable. L'Ajuntament de Barcelona, que tant hauria pogut fer y que tant hauria de fer per Catalunya, està en mans forasteres y no té cap ideal, ni sis uera un ideal foraster. Cal per consegüent, apoiar y apretitar l'obra efectiva de la Diputació, ara que no més tenim aquesta. Cal apoiar-la y apretitar-la, que no perquè 'e sigui Diputació Provincial se inepta per substituir en part l'organisme nacional únic, com la Lliga, no per dir-se Regionalista ha desinat de fer tasca essencialment nacionalista.

Com l'esperit nacional, es, com l'ànima en el cos, tot en tot Catalunya y tot en cada una de ses parts, en Prat de la Ribera qu'afretura revifar y a coblar tots els organismes de la nostra terra, mentres això no es possible, procura, per copsar íntegrament l'esperit de Catalunya, emparar-lo, anc que sigui un sol organisme. Perxo, y ab tota veritat, al atancar-se, per exemple,

unes eleccions municipals, dia que tenir els Ajuntaments es tenir Catalunya, y al conquerir la Diputació més rica de la nostra terra, procura enfortir-la y enlairar-la, perque, aduuc no essent un organisme perfectament adequat a la realitat, espera, per medi d'ell, desvetllar, no en el gran que voldria, tot l'esperit de Catalunya.

L'èxit de la seva política es estat el triomf de les idealitats. Ha triomfat perque era ubèrrima d'ideals. Com a triomfat a Catalunya, triomfarà a Espanya perque a Espanya com a Catalunya no trobarà davant d'ella cap partit polític, cap altre política ab ideals...

L'idealitat de la seva política, no la desequilibra, perque, es, al mateix temps real positivista, Sol dir ell - contra el comú pensar dels protestaris, dels obstruccionistes eterns - que l'aspiració de tot polític ha d'esser la de governar-la d'arribar al poder per (-), d'ell estant les seves doctrines.. Y quan no pot governar, procura en lo possible actuar de governamental, manera indirecta de governar, col·laborant a l'obra dels governs, influint-la ab el propi esperit, millorant-la, y no pertorbant la marxa regular de la política, que tan perjudicada surt de les campanyes violents, entre majories y oposicions, y de l'ínestabilitat del personal directiu.

E L P E R I O D I S T A
=====

En Prat de la Ribera no fa d'orador. Però es tan finament y forta

ment persuasiva la seva parla que conveng més gent que molts oradors. En Prat de la Riba es un polític qui treballa en segon terme. Dirigeix la política. Del redós de sa casa estant. Les tasques presidencial e la Diputació l'han obligat una mica a sortir de son amat y ocult sojorn.

En Prat de la Riba, com a polític, si no s'ha manifestat ab sos parlaments, ho ha fet ab sos escrits y especialment com a periodista. La tasca humil y quotidiana del periodista s'adiu més ab ses aficions, que la brillant y inconsistent de l'oratoria. Per medi del periodisme, en Prat de la Riba director y propulso^r invisible y suprem de la política y del nacionalisme català, es estat, aixís mateix, el verb constant del catalanisme. Per medi del periodisme ha desenvolllat les seves teories, ha continuada l'educació política del nostre poble, ens ha ensiquit d'ideals y d'aspiracions y ha emposes les instituts a les més generoses y trascendentals resolucions.

En Prat de la Riba comensà lo treball de "La Renaixensa", quan ja era gairebé morta propocader al moment - ell, en Juli y cada folc y en llais Laurén y Ventosa - encara yur-se'n ella. Les condicions no podien ser més favorables al propietari. Aquest conservava la propietat del diari, els nous redactors s'ofereien a treballar-hi de franc però ab el ten entès que l'ingert dels augments qu'en endevant se produissin - y qu'ells esperaven fundadament conseguir ab llur gestió - s'invertissin en milloras del nostre diari, en transformar-lo, en modernisar-lo paulatinament. Ab aquestes condicions hi entraren, però el propietari de "La Renaixensa," qui no havia passat més enllà del ideal "Brusi" no sa-

bé atemperar-se a lo estipulat ocasionant la separació dels nous redactors, el fracàs de llur hermosa temptativa, y un retràs d'uns quants anys en l'expansió del sentiment catalanista.

En sos articles "La renaixença," se revelá en Prat de la Riba com a periodista eminent. Cal recordar, no més, la cèlebre polèmica ab en Clarin (Leopold Alas), aleshores el primer critic y periodista de Espanya, sobre la naturalesa dialectal o no, de la llengua catalana.⁽⁶⁵⁾ En aquesta polèmica demostrá en Prat de la Riba la riquesa y plenitud de passions y de sentit absolut sobre d'elles, per graduar-les degudament. En aquesta polèmica conseguí vencer, ell, un periodista jovincell y bliviri, el celós d'aleshores, el prestigi nacional d'aleshores, davant de totes armes, fins de la poderosissima de la sàtira y de l'ironia. En aquesta polèmica feu sortir de l'ogor l'adversari sense perdre un instant la serenitat y la templança.

Però mont s'és polemada la gegantina figura periodística d'en Prat de la Riba es en la direcció de "La Veu de Catalunya..."

Fundada l'any 1890 fou setmanal fins el 1898 en que fou convertida en diari, cosa ha continuat essent fins ara. En Prat de la Riba s'encarregà de la direcció, en aquest sejen periode y intervingué eficazment en la transformació. Se pot dir qu'ell, ab en Durán y en Puig, foren els creadors, els impropicadors del periodisme a la moderna, a Catalunya. En un més operaren la transformació. Cada tarde collocaven accions. Constituïren una societat anònima. Compraren una rotativa. A llurs mans "La Veu de Catalunya" devingué el primer gran diari català a la moderna.

La tasca realitzada per en Prat, a "La Veu" es immensa. Hi ha con

sagrada una gran part de sa vida. A les planes d'aquest periodic hi han vist la llum la major partida dels seus articles polítics qu'aviat, seleccionats reunits y publicats en un volum, podem gaudir.

Com el sembrador qui una bella posta tardoral contemple de sa ca sa estant la producció multicolor de les cullites y troba bona y llocable la seva obra y'n dona gracies a Deu qui l'ha beneida y feta prosperar, en Prat de la Ribera podia aturar-se un jorn en la gloriosa contemplació de la tasca realitzada per ell, per "La Veu de Catalunya," y exclamar en una mena de Magnífic vibrant de amor y d'estussiasme per Catalunya:

"La Veu va rompre l'encantament del silenci que havien fet al en torn de la causa catalana... va arribar per tot arreu y a tot arreu va fer sentir les aspiracions de la tasca renouadora.

"En el curs d'aquels patriòtics apostolat varen anar fixant-se idees y doctrines que s'han incorporat definitivament al pensament de Catalunya com ideal a assolir, o que s'han actuat ja, que s'han actuat ja, que s'han metamorfosejat, en sentiments, en actes, en vides del nostre poble; y varen anar definint-se regles de conducta, lleis del obrar, que formen la educació, nirvi ara y sempre, de la grandesa d'homes y nacions."

Y en aquesta gloriosa cavalcada de triomf y d'èxit, s'hi destacaven esplendorosament les persecucions sofrertes, els martiris, les hores d'angunia y de passió.

"La Veu ha estat a dotzenes de vegades denunciada, cinc cops sog
(6)
pega, ultimament assaltada. Y'l seu director - afegeixo - empre-

sonat per un article que no era escrit d'ell, y arribat, a causa en gran part de la presó y de la fatiga del treball passat, a la malaltia, y als llindars de la mort...

Si volgués entretenir-me una mica en l'examen de les qualitats d'en Prat de la Riba, com a periodista, podria parlar-vos encara llarga estona. No tencu: me limitaré a recordar les principals.

Es la primera d'elles una absoluta rectitut mora. Abunda encara, a la nostra terra, els exemplars qui creuen que al fer política, o al escriure pels diaris, regeix una moral més laxa. Un Prat es dels qui defensen y practiquen la sinceritat y sol dir que'l triomf definitiu es d'ella, que 'ls trucs de mala llei solen obtenir tot lo més un èxit momentani. Perxo la política d'en Prat de la Riba es constructiva, perdurable, per l'història...

D'aquesta rectitut moral li pervenen la serenitat, el positivisme, la prudencia, l'optimisme. De tal manera regula la passió, per no traspassar en l'atac els límits de la justícia, qu'ell, el director del diari alguna vegada ha tingut d'escriure algun article - sempre mesurat - en defensa propia, se l'ha fet humilment recisar... Perque es sincer, perque predica lo que creu y promet lo qu'espera conseguir, es optimista. La seva fè en la santetat y en el triomf definitiu de la causa catalana, es absoluta. Perxo quan entre la brega quotidiana de la nostra marxa ascendenta - que no es purament politica, sino integral, nacional- sofrim una derrota y la bona gent s'encongeix y s'empetiteix de renensa y desesperança, ell roman apacible y serè y dona al fracàs del dia el valor circumstancial, incidental que li pertoca. Es ell qui al endonà de perdre unes eleccions sab escriure un ar

tielo entusiasta, per reanimar el public esperit. Es ell qui, ab un sonriure d'ironia per la nostra obra, per la seva obra. l'obra de la seva vida, l'obra qu'ell estima més que la seva vi da, sol dir, entre els intims, al comentar una derrota electo- ral, que ja hi esten anesats, que lo sorprenent, en aquelles de terminades circumstancies, hauria estat el guanyar.

Ell, l'home qui ha desvetllades les multituds catalanes, qui les ha percutides ab la seva ploma y les ha dutes a les més belles gestes del nostres dies, sol, avans d'emprendre una campanya, ex- plorar-la receptibilitat, la preparació de l'opinió pública, y no sol comensar-la fins que l'opinió està en el punt qu'ell desitja. No porté actuar de taumaturg; vol que sigui el poble qui's rede- meix. Ell se limita a espevonar-lo, a dirigir-lo a ajudar-lo, com el metge qui compta, més qu'ab la seva ciencia y les seves mede- cines, ab la força vital de la naturalesa...

Bé, del veritable periodista, la curiositat universal, l'amor a totes les coses, les seves campanyes en favor de la cultura, de la beneficencia, del art, de les obres publiques, de l'indus- tria, de tots els rams y de totes les fonts de riquesa de Cata- lunya, son constants. Y mai pequen de tendencioses, perquè, mer- cès al seu optimisme, a la seva confiança en la potencia biològi- ca del catalanisme, creu que tot lo que sigui construir es for patria. Deixant que les coses pugin bé, no cal infiltrar-les-hi la política, que sempre es un mal menor quan se la desplaça; elles solen devenen catalanisadores, Perxo fuig del diari monoga- niac, del diari a l'antiga, qui repreteix incessantment la metei- xa nota, sense matisar-la, com una enclusa de calderer. Procura, al contrari, parlar una mica de tot, desvetllar les aficions dels

lectors per totes les coses. Com un bon pare de família cura de pujar tots els fills alhora, vigilant-los tot, estinant-los tots no preferint-ne cap, així en Prat de la Riba, en la seva tasca de nacionalisació, vetlla sobre tots el gorts, sobre tots els plantes y sobre tots els sembrats de la nostra terra y a cada un d'ells procura deixar-hi diligents, anorosos y experts conrenadors.

Ningú més respectuós qu'ell ab els criteris individuals, ab les vocacions particulars, ab les oportunitats. Els dogmes son necessaris a la vida religiosa, els axiomes son necessaris a la ciencia, els primers principis son necessaris a la filosofia. La vida, la política, en la seva actuació diari, es clar que segueixen les lleis de sa naturalesa, les normes físiques, instinctives y morals, però no produeixen ab tota espontaneïtat. Nos demostrea més la vitalitat d'una política, la força d'una host, l'unitat doctrinal d'una escola, com els naticos. En Prat de la Riba, en el seu diari, ha sigut indulgent y respectuós ab els naticos. Ha donat el criteri general, el tè, ha sostingut intangible lo essencial que a més no es altra cosa que l'amor a Catalunya,.. y ha deixat dir, y ha deixat dir, deixant, naturalment, cada afirmació a la responsabilitat del respectiu autor. Perxo algunes vegades han aparegut a "La Veu de Catalunya" articles - no de fons o de redacció - parcialment contradictoris.

No es possible, en un treball com el present, exposar la riquíssima ideologia versada per en Prat de la Riba a les planes de "La Veu de Catalunya", les seves teories y les seves campanyes polítiques y educatives. No insistiré, tampoc, per haver-ho explicat, en la missió purificadora y enriquidora del llenguatge, en la po

pularisació del català literari, dutes a terme per "La Veu de Catalunya,"

Es d'interés, conèixer, ara qu'heu vist el seu criteri en lo qu' afecta a la part moral y intelectual del diari, algunes minucies qu'afectes gairebé a la materialitat de la fulla periòdica, minucies a les quals, fins en les temporades de majors ocupacions, ha descendit el nostre amic y mestre.

Recomana constantment l'estrategia del atac. El que 's limita a la, defensa, pert. Respondre ab l'atac, al adversari, recomana igualment l'informació viva això sí, interessant, però mai tendenciosa. El comentari polític, l'incís irònic, corresponen a la secció política. De enemic, en cambi del retall sense comentari. Al lector se li ha de explicar el sentit de cada cosa. Un retall, sense acotació, desconcerta al públic. No sab conèixer, moltes hores, si la transcripció es per acceptar-lo o per exposar-lo a la pública vergonya o simplement per registrar-lo per si un dia conveé retreure'l. Respecte dels anuncis - no parlo de les esqueles mortuòries que son un mal tolerat al nostre país - diu que son un reflexe de la prosperitat, del estat d'ànim del país. En èpques de depressió espiritual o de crisi económica, minven. L'anunci es necessari económica y moralment al diari. Y no colsa ment convè tenir-ne, sino fer-les lluir. De tal manera que alguna qu'altre vegada, no hi fa res que'ls anuncis se menguin el text, que els lectors trobin a manca el texte. Res, com aquesta petita molestia d'un dia, els fa adonar-se'n de l'abundor d'anuncis, de la prosperitat del diari.

Moltes altres coses podria contar d'en Prat de la Riba com a pe-

riodista y això que gairebe mai li ha vagat defer-ne exclusivament.

S I N T E S I S
=====

Senyors. com totes les coses tenen fi en aquest món, també-enc que tal volta a semblar-vos interminable - ne té el present treball. De la seva extensió ne son responsables el riquíssim contingut del tema que donaria encara materia a successius parlaments, y la seva inhabilitat - augmentada ab les presses de darrera hora - que sintetisar-ne l'exposició.

No he pretingut, però, fer un treball sistemàtic y complet de l'obra cultural d'en Prat de la Riba, sino unicament, com escau a una festa d'aquest homenatge, esbossar una semblança psicològica del nostre homenatjat, com a impulsor de la cultura catalana.

Aquesta semblança, l'he haguda a reconstruir, valentme d'indicis y retalls y coeistent, potser algunes indiscrecions. Vull creure qu'els buits hi resten aparentment fosos y que sembla, per tant, tota llisa ab els clars que destacant-se fan sospitar obscurs en lo que son llacunes de buidor.

Si parlant del home y lloant-lo n'ha resultat aquesta monografia una mena d'himne a la cultura catalana, a la causa nacional de Catalunya, es perque l'esperit genèssic d'en Prat de la Riba ho vivifica tot, a la nostra terra, y es present a tot.

Precisament aquesta es la seva característica més rellevant: la de ser com una síntesis viventa del Catalanisme. La seva actuació política, la seva actuació cultural, tota la seva vida, responen a la finalitat nacionalista, qu'ell mateix ha definitivament formulada.

Potser la seva obra predilecta es la cultural. Però no s'hi llença ab la passió víreflexiva y merbeca d'un refinat, d'un torturat sino que hi va ab la serenitat, ab el sà apetit d'un home integral qui dóna a cada cosa el seu valor de relativitat. Y ana ab predilecció l'obra cultural perquè es, com he dit al començament, la més nacionalista de totes.

De tal manera es aquesta la seva més cara afició que, de vegades, al veure'l immers en la tasca política, de la que n'es destriscin pilot, fa l'efecte d'un sedemptor, d'un home superior qu'ha fet el sacrifici de devallar-hi circumstancialment per anunciar la bona nova qui se n'ocupa per absoluta necessitat del catalanisme. Però s'hi comporta ab dignitat desusada. No s'hi contamina. Hi passa com el qui sab que la seva missió es més alta en cara.

En l'art de la líbia, per tant, sintetisa tot el catalanisme, recull y coordina els anhels de tots els catalanistes més o menys unilaterals o fragmentaris. Sent l'història y la geografia de Catalunya tan amades d'excursionistes y folcloristes. Fugna per l'aument de força nacional, per les ciències, per la pedagogia, per l'economia, com puguen fer-ho els estatistes y imperialistes.

Prueix y estima les arts y la literatura, com els artistes y po

etes. Aten l'agricultura y dona a la pagesia, de la qual n'es pervingut, tota la gran importancia qu'en el conjunt nacional li pertoca.

Ell es el gran enamorat de les tradicions catalanes, ell l'ha estudiada curiósament. Però es, ensemps, un gran enamorat del progrés. Voleria per Catalunya la total reintegració del seu esperit, (-) en les centurios mitjovals, però enriquint-lo ab totes les inquietuts y ab tota els encials de les modernas.

B I O G R A F I A

Per a interessatíssim estudiar l'eficiencia de l'actuació d'en Prat de la Ribá. Ell qui, al formular teories, ha trobades definicions científiques, precises exactes; al practicar-les les ha fetes germinar y florir en abunden de fets y d'institucions. Fins de la seva persona se'n desprèn, per dir-lo aixís, l'eficiencia creadora. Potser ha fet més catalanistes ab la seva presència ab el seu exemple qu'ab les seves obres, com potser n'ha fetes més ab les seves obres qu'ab les seves doctrines. Darrera seu, brolla una estela de proselitisme. No fa d'orador, pero dialogant, persuadeix finalment. Se l'ha de creure per força. No perque imposi ab violencia res, sino perque venç l'esperit y's guanya la voluntat ab la seva suavíssima insistencia.

Ell sintetisa, finalment l'actual renaixensa del Catalanisme. Ell format en la solitud, ingressà, de jove, no ja a aprendre, sino a realitzar la seva obra, a'l Centre Escolar Catalanista. Ingressà

a l'Unió Catalanista, essent Secretari de la primera Junta y al celebrarse la primera Assamblea La de Manresa . Com a Secretari, d'aquella Assamblea fou ell qui redactà e formulà les bases e conclusions qu'és clar que no responien al seu criteri personal sino al col·lectiu dels assembleïstes. Ell, redactà, com hem dit, manifestos. ell col·laborà activament a "La Renaixensa"; ell intervingué eficaçment en aquest primer període del nostre catalanisme.

Ell es, també qui, dins el catalanisme, primitiu acceptant tot lo que aquest tenia de bó y de perdurable, inicià juntament ab uns quants amics, el segon període, el període expansiu, de les eleccions, de "La Veu de Catalunya", el del correu sistemàtic de la nostra cultura, en tots els seus aspectes y graus. Ell suscita l'honor de la col·lecció solidària. Ell, però, no revoca la llei antiga, sino que la completa, la perfecciona y dugué la causa de Catalunya a èxits y a resultats que jairebés ningú esperava.

Y ell es també, qui, a manera de vident, senyala als seus successors, el camí a seguir; ell es qui obra els ters període, el de l'acció pan-Espanista, l'imperialista.

Ningú, com ell, prohem de la sinagoga, formulador de l'antiga llei, podia anunciar millor el Catalanisme intègral, evolutiu, generós, optimista de la segona etapa. Els reconsegats no podien recusarlo com un intrús. Els neòfits no podien titllar-lo d'incompetent.

Hi ha qui diu qu'el món y sobre tot la política son dels arruïnats. Ho ho negaré. Moltes vegades al mon y a la política manen els arruïnats genials. Y hi manen més encara en els pobles dese-

quilibrats. Però es indubtable que els arruïnats no solen fer el món. El món, les nacionalitats els creen els homes normals. Les nacions son obres naturals y la naturalesa no procedeix per salts.

En Prat de la Riba es un d'aquots homens. Si com hem vist, ho sintetiza tot, es precisament, porque es un home integral. Porque es un home, ric de facultats y de passions degudament coordinades; es, així, l'etern, riquíssim d'apetits y d'activitats qu'el duen a recullir totes les coses viventes que puguen integrar una nacionalitat. Porque es un home de gran entendiment y de gran voluntat, ordena jeràrquicament aquestes múltiples coses y les sintetiza. Porque es un home de seny, energie y suau allora, normal, evolutiu, tolerant mena la seva actuació per vies usuals y senzilles. La seva política no té miracles, sorpreses ni cruces. Es clara, serena, natural.

En Prat de la Riba, de més a més, com un veritable mestre, com un veritable director, mes que com un leader, ocupa el centre de múltiples escoles. De el llés l'unió de totes elles.

Aquesta, que podriem anomenar activitat radial, d'en Prat de la Riba, es admirable. No trobareu guairolé a la nostra terra un veritable especialista, un home de valua, que no estigui lligat ab ell, que no estigui, en el sentit de la seva respectiva especialitat, orientat vers en Prat de la Riba. Y tant o d'hora veureu o sabreu qu'en Prat de la Riba l'utiliza y el tutela. El coloca en el lloc corresponent a la seva gran organització nacional, ja a la política, ja a l'obra cultural. Es clar qu'entvenitg cal relligar-ho aprofitant el morter, les mitjanies discretas, però els homens qui valen, ningú com ell sab protegir-les, aprofitar-

los; posant-los allà hont serveixen y articular-los en l'organisme nacional català, fent-los lluir com una pedra preciosa.

Ell es, per tant el centre de molts sistemes planetaris intel·lectuals de moltes penyes y capelletes en lo que tenen constructives que de vegades s'odien les unes a les altres o ni sisquera es coneixen. Ell los coordina armònicament-escullint, quan no es possible més, l'home representatiu de cada una d'elles - y les fa col·laborar totes en l'obra comuna. D'una serie d'homos maniatics, unilaterals, exclusivistes, qui no veuen el món més que per un forat, qui de la cultura no veuen no més - potser ab minuciositat y ab penetració microscòpica - qu'un petit segment, ell qui té la visió de conjunt l'allada sintètica, ne fa un tot integral y armònic, ocupant-los, deixant-los explaiar peròalhora concretant-los en lo que constitueix la respectiva donia o vocació.

D'aquest trebar la nostra gent allà hont serveix, d'aquest veure el nostre individualisme, junxit a l'obra social, ne figura a es tones espectaculars d'una estratègica partida d'escacs. Avensen les peces negudes votament, modestament, dectrament, per la mà enguantada y gairebé invisible d'en frat de la riba. Sembla que siguen elles mateixes qui's moguin sense topar, ajudant-se entre-mesclant-se armònicament ab graciositats de minuet.

Donat lo incipient de la nostra renaixensa ell dona a cada un d'aquests homes, a més del valor absolut, individual, de cada un d'ells, un valor relatiu, social. Ells son els cap-pares d'una dinastia. Cada un d'ells es, devegades, l'hercu, el fill únic, d'una institució, d'una ciencia, mort el qual, ne desapareixia la nissaga.

De vegades la denegació o pretevisió d'un ells - tant necessaris

son donada l'escassetat - causaria el fracàs de tota una institució cultural; com s'enfoncaria una volta, moltes hores, tres-cent-ne una sola pedra.

Perzò els estima y 'ls tria ab emoció gairebé religiosa. Perzò els encoratja, els sosté afectuosament y positivament.

Ell sab qu'en aquests moments supremos de la nostra resurrecció, de la nostra crisi, de la nostra convalescència, cal aprofitar totes les energies, tots els homens per realisar una acció intensiva.

Ell comensà per ser un fidel deixeble. Ell recullí l'herència intellectual y política dels passats. Els gran cronistes y 'ls grans polítics de Catalunya, els gran tractadistes y polítics antics y moderns, foren estudiats per ell. La literatura y l'història de les institucions, l'història interna dels pobles més civilitzats, el formaren, donant-li experiència, educant-li el cor, y afavorint-lo ab el dè de la psicologia pràctica. Ell admirà Martí y en Campany y s'inspirà en Balcells.

Ell coordina y recull els esforços de la generació anterior y dels coetanis. Les doctrines del Dr. Ferrer y Fages, del Almirall, don Durán y Bas don Manyé y Flaquer, son aquilatades y organitzades per ell. De cada un d'ells se n'assimila lo que pot completar la seva obra. De tots ells parla ab amor de deixeble y de català agraït. Del Almirall digué qu'era fragmentari, pero precursor. D'en Durán y Bas importador de l'escola històrica del dret - escrigué que "els catalans d'avui li deuen l'iniciació en les doctrines que han impulsat les reivindicacions de la nostra terra. Catalunya li deu els principis que han servit de base a la afirmació de la

(67)

seva personalitat nacionala. Ell es qui don l'elogi entusiasmista d'en Rius y Taulet, contribuint a la rehabilitació y glorificació de la seva memoria. Ell glorifica aixímeteix el recort dels fundadors de l'industria catalana, y dels primers poetes y literats y dels economistes, com en Sellarés. Recercant en els seus articles podria fer-se una bona de galeria de catalans il·lustres, una serie de bibliografies dels qui prepararen la resurrecció de la nostra nacionalitat.

Ell comensà la seva actuació aprofitant-se de lo existent, no destruint res, ingressant a les institucions d'aleshores, per renovar-les, no establir-ne d'altres al davant, per ferlos-hi la competencia. Ell cercà la protecció dels mestres. Ell col·laborà a la "Revista Jurídica de Catalunya," sots la direcció de Josep Me Planas y a "La Renaixensa," propietat del Mallenert. Ell se guanyà les simpaties de Manyó y Flaquer qu'estava disposat a ajudar-lo guaa pel 98 - con ho conseguiren el 1901, durant la Lliga Regionalista - intentava inutilment llensar el Catalanisme - aleshores l'Unió Catalanista - a les eleccions. Ja esta va acordat anar-hi, pero en Guilerà, apesant-hi ab tot el seu prestigi, y amonessant ab l'escissió de "La Renaixensa," don renovar l'acort de la Junta.

En Prat de la Riba sapigué triar-se els companys que l'ajudaren a dur a terme l'heròica empresa, la predicació, l'expansió del Catalanisme per tot Catalunya: en Durán y Ventosa, en Puig y Cadafach, intel·lectual de volada y temperament d'acció que solda la generació literaria y la política, y altres encara.

(68)

Mercès a n'en Prat de la Riba y al nucli reduit dels seus compa